ลิลิตพระลอ

ลิลิตพระลอ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ณสพานยศเส

พ.ศ. ๒๔๕๘

พระลอ

ร่าย ◎ ศรีสิทธิฤทธิไชย ไกรกรุงอดุงเดชพุ้งพ้า
หล้ารรัวกลัวมหิมา รอาอานุภาพ ปราบทุกทิศ
ฤทธิรุกราญ ผลาญพระนคร รอนลาวกาวตาว
ตัดหัว ตัวกลังกลาศดาษดวน ฝ่ายข้างยวน
แพ้พ่าย ฝ่ายข้างลาวประไลย ฝ่ายข้างไทย
ไชเยศ คืนยังประเทศพิศาล สำราญราษฎร์
สำฤทธิ พิพิธราชสมบัติ พิพัฒมงคล สรบ
สกลสีมา ประชากรเกษมศุข สนุกนิทั่วธรณี
พระนครศรีอโยทธยา มหาดิลกภพ นพรัตน
ราชธานีบุรีรมย อุดมยศโยคยิ่งหล้า ฟ้าฟื้น
ฟีกบูรณ ฯ

โคลง ๔
๏ บุญเจ้าจอมโลกเลี้ยง โลกา
ระเรื่อยเกษมศุขภูล ใช่น้อย
แสนสนุกนิศรีอโยทธยา ฤๅร่ำ ถึงเลย
ทุกประเทศชมค้อยค้อย กล่าวอ้างเยินยอ
๏ รู้มลักสรบสาตรถ้วน หญิงชาย
จักกล่าวกลอนพระลอ เลิศผู้
ไพเราะหเรียบบรรยาย เพราะยิ่ง เพราะนา
สมปี่ลู้เสียงลู้ พ่อเล้าโลมใจ
๏ สรวลเสียงขับอ่านอ้าง ใดปาน
ฟังเสนาะใดปูน เปรียบได้
เกลากลอนกล่าวกลการ กลกล่อม ใจนา
ถวายบำเรอท้าวไท้ ธิราชผู้มีบุญ
ร่าย
๏ กล่าวถึงขุนผู้ห้าว นามท่านท้าวแมนสรวง
เปนพระยาหลวงผ่านเผ้า เจ้าเมืองสรวงมีศักดิ์
ธมีอรรคเทพีพิลาศ ชื่อนางนาฏบุญเหลือ ล้วน
เครือท้าวเครือพระยา สาวโสภาพระสนม ถ้วน

ทุกกรมกำนัล มนตรีคัดคับคั่ง ช้างม้ามั่ง
มหิมา โยธาเดียรดาษหล้า หมู่ทกล้าทหาร
เฝ้าภบาลนองเนือง เมืองออกมากมยศ ท้าว
ธมีเอารสราช โปฏก ชื่อพระลอดิลกล่มฟ้า ทิศ
ตวันตกหล้า แหล่งไหล้สมา ท่านนา ฯ
ร่าย ◎ มีพระยาหนึ่งใหญ่ ธไชรัทรงนามกร พิม
พิสาครราช พระบาทเจ้าเมืองสรวง สมบัติ
หลวงสองราชา มีมหิมาเสมอกัน ทิศตวันออก
ไท้ท้าว อคร้าวครอบครองยศ ท้าวธมีเอารส
ราชฎาไกร ชื่อท้าวพิไชยพิศณุกร ครั้นลูก
ภูธรรธใหญ่ไชรั ธก็ให้ไปกล่าวไปถาม นาง
นามท้าวนามพระยา ชื่อเจ้าดาราวดี นางมี
ศรีโสภา เปนนางพระยาแก่ลูกไท้ ลูกท้าวธได้
เมียรัก ลำนักเนตรเสน่หา อยู่นานมามีบุตร
สุดสวาดิกระษัตริยสององค์ ทรงโฉมจันทรงาม
เงื่อน ชื่อท้าวเพื่อนท้าวแพง จักแถลงโฉม

เดิศล้วน งามดิศงามล้วน แห่งต้องคิดใจ
บารนี ฯ
ร่าย เมื่อนั้นไท้แมนสรวง พระยาหลวงให้หา
หัวเมืองมาริปอง ว่าเมืองสองกระษัตริยกล้า
อย่าช้าเราจะรบ ชิงพิภพเปนเมืองออก เร่ง
บอกให้เรียบพล นายกคณชุมกัน ครันเทียบ
พลเศิกเสร็จ ท้าวธเสด็จพยุหบาตร ดิลาศ
จากพระนคร คลื่นกรพลพยุห์ สู่แดนศึกบมิช้า
เดียรดาษพลช้างมา เพียบพนภูมน ฯ
ร่าย ส่วนนรินทรราชา พิมพิสาครราช พระ
บาทครันได้ยิน ว่าภูมินทรแมนสรวง ยกพล
หลวงมากระทั่ง ท้าวธก็สั่งพลออกรับ ตับตาม
กันเดียรดาษ พระบาทเสด็จบมิช้า พลหัวหน้า
พะกัน แกว่งตาวพันฉกาด แกว่งดาบฟาดฉกัด
ช้องหอกชัดยุ่ง ช้องหอกพุ่งย้าย ช้าง
ซ้ายรบบมิคลา ช้างขวารบบมิแคล้ว แกล้ว

แลแกล้วชิงข้า กล้าแลกล้าชิงชัน รุมกันพุ่ง
กันแทง เข้าต่อแย้งต่อยุทธ์ โห่อึงอุดเอาไชย
เสียงปืนไฟกึกก้อง สะเทือนท้องพสุธา น่าไม้
ดาปืนดาษ ธนูสาตรศรแผลง แรงต่อแรงง่า
ง้าง ช้างพะช้างชนกัน ม้าผกผันคลุกเคล้า
เข้ารุกรวนทวนแทง รแรงเร่งมาหนา ถึงพิม
พิสาครราช พระบาทชาดคอช้าง ขุนพลคว้าง
ขวางรบ กันพระศพกระษัตริย์ หนีเมื่อเมือง
ท่านไท้ ครั้นพระศพเข้าได้ ลั่นเชื่อนให้หับทวาร
ท่านนา ฯ
ร่าย ◎ งานรักษาพระนคร ท้าวพิไชยพิศณุกรกัน
เมืองได้ ไท้แมนสรวงเสด็จคืน ท้าวพิไชยยืน
ครองพิภพ ปลงศพพระราชบิดาแล้วไส้ รก
ให้สองพงาหน่อเหน้า ไปอยู่ด้วยย่าเจ้าวังเดียว
กับสองนางเนื่องวนลาด พี่เลี้ยงราชธิดา โดย
รตราชื่อชื่น ชื่อนางรื่นและนางโรย โดยรักษา

สองอ่อนท้าว สองสมเด็จเสด็จด้าว สู่ห้อง
เรือนหลวง ท่านแล ฯ

ร่าย ๕ ๕ เมื่อนั้นไท้แมนสรวง พระยาหลวงผู้มีศักดิ์
ให้ไปกล่าวนางลักษณวดี นางมิศรีสวัสดิ์ลออ
ให้แก่พระลอดิลก ยกเปนอรรคมหิษี มิบริพาร
พระสนม ถ้วนทุกกรมกำนัล ประกอบสรรพ
สมบูรณ จึ่งนเรนทรสูรย์ราชบิดา สวรรคาไลย
แล้วเสร็จ พระลอเสด็จเสวยราช โฉมอภิลาศ
สระสรม ดินฟ้าชมบรู้แล้ว โฉมพระลอเลื่อง
แก้ว กว่าท้าวแดนดิน แลนา ฯ

โคลง ๒ ๑ รอยรูปอินทรหยาดฟ้า มาอ่าองค์ในหล้า
แหล่งให้คนชม แลฤา

๑ พระองค์กลมกล้องแกล้ง เอวอ่อนอรอรรแถ้ง
ถวนแหงเจากูงาม บารน

๑ โฉมผจญสามแผ่นแพ้ งามเลิศงามล้วนแล้
รูปต้องติดใจ บารนี

๏ ฦาฃจรในแหล่งหล้า ทุกทั่วคนเที่ยวค้า
เล่าล้วนยอโฉม ท่านแล

๏ เดือนจรัศโพยมแจ่มฟ้า ผิบได้เห็นหน้า
ดอราชไซร้ดูเดือน ดุจแล

๏ ตาเหมือนตามฤคมาศ พิศควพระดอราช
ประดุจแก้วเกาทัณฑ์ ก่งนา

๏ พิศกรรณงามเพริศแพร้ว กดกลีบบงกชแก้ว
อีกแก้มปรางทอง เปรียบนา

๏ ทำนองนาสิกไท้ คือเทพนฤมิตรไว้
เปรียบด้วยฆอกาม

๏ พระโอษฐ์งามยิ่งแต้ม สรดอยู่เยียวยะแย้ม
พระโอษฐ์โอ้งามตรู บารนี

ร่าย ๏ พิศดูคางสระสรม พิศสอกลมกลกลึง สอง
ไหล่พึงใจกาม อกงามเงื่อนไกรสร พระกร
กลงวงคช น่วลลวยชดเด็บเดิศ ประเสริฐ

สรรพสรรพางค์ แต่บาทางค์สุดเกล้า พระเกษ
งามล้วนเท้า พระบาทไท้งามสม สรรพนา ฯ
โคลง ๔
◎ ชับซอยอราชเทียร ทุกเมือง
ฦๅเล่าพระลอเลือง ทั่วหล้า
โฉมบาบพิศรเปลือง ใจโลกย
สาวหนุ่มพังเปนบ้า อยู่แล้ โหยหา ท่านนา
◎ เล่าฦๅโฉมท้าวทั่ว เมืองสรอง
ชจรข่าวถึงหสอง พี่น้อง
รทวยดุจวัลทอง ครวญใคร่ เห็นนา
โหยลห้อยในห้อง อยู่เหียมพังสาร
◎ พระแพงพระเพื่อนเพียง พิศวง
นับอยู่ในใจจง จอดไท้
มลักเห็นดอกกลหลง ฉงนอย่ ไส้นา
อกอ่อนรทวยไหม้ สรากหน้าตาหมอง

◎ นางโรยนางรื่นรัน ไปเยือน
เห็นราชสองหมองเหมือน ดั่งไข้
ทุกวันดุจดวงเดือน งามชื่น ไส้นา
หมองดั่งน้ำค้างไหว้ บอกข้าขอพัง หนึ่งรา
◎ ผิวไข้ภูลพยาธิไซร้ ยาหาย ง่ายนา
ไข้หลากทั้งหลายใคร ช่วยได้
ไข้ใจแต่จักตาย ดีกว่า ไส้นา
สองพี่นิกในไว้ แต่ถ้าเผาเผือ
โคลง ๒ ◎ ข้าพังเหลือที่พร้อง สองสมเด็จพระน้อง
กล่าวนี้กลใด
◎ ใดขัดใจแม่ณเกล้า สองสมเด็จพระเจ้า
บอกไว้งานเผือ
ร่าย ◎ เจ็บเผือเหลือแผ่นดิน ณพี่ หลากกระบิลใน
แหล่งหล้า ณพี่ บอกแล้วจะไว้หน้าแห่งใด ณพี่
ความอายใครช่วยได้ ณพี่ อายแก่คนให้ท่านหัว
ณพี่ แหนงตัวตายดีกว่า ณพี่ สองพี่อย่าถาม

เผือ ณพี่ เจ็บเผือเหลือที่พร้อง โอ้เอนดูรัก
น้อง อย่าซ้ำจำตาย หนึ่งรา ๆ
ร่าย ข้าไหว้ถวายชีพิตร เผือข้าชิดข้าเชื่อ เพื่อ
ดังฤาเหตุใด ธมิไว้ใจเท่าเผ้า สองแม่ณหัว
เจ้า มิได้เอนดู เผือฤา ๆ
โคลง ๔ เสียงฦาเสียงเล่าอ้าง อันใด พี่เอย
เสียงย่อมยอยศใคร ทั่วหล้า
สองเชือพี่หลับไหล ลืมตื่น ฤาพี่
สองพี่คิดเองอ้า อย่าได้ถามเผือ
สิ่งน้องแก้วอย่า โศกา ณแม่
เผือจักขออาสา จุ่งได้
ฉันใดราชจักมา สมสู่ สองนา
จักสื่อสารถึงไท้ หากร้เปนกฎ

◎ ความคิดผิดรี่ตได้ ความอาย พี่เอย
หญิงสื่อชักชวนชาย สู่หย้าว
เจ็บเผื่อว่าแหนงตาย ดีกว่า ไส้นา
เผื่อหากรักท้าวท้าว ไป่รู้จักเผื่อ
◎ ไป่ห่อนเหลื่อคิดช้า คิดผิด นาแม่
คิดสิ่งเปนกลชิด ชอบแท้
มดหมอแห่งใดสิทรี่ จักสู่ รแม่
ให้ลอบลองท้าวแล้ อย่ได้ฉันใด
ร่าย ◎ พายในสองนางชอบ ว่ามิชอบพายนอก
ดอกห้ามว่าผิดใหญ่ เชื่อคิดใช่ความดี มีผู้รู้
น่ากลัว เสียตัวเชื่อลูกไท้ จะไว้ผิดในแหล่ง
หล้า จะไว้หน้าแห่งหนใด ข้าเดาใจสองสบ
พบกระแหน่สองศรี ใจกระษัตรีย์มีเสียชอบ เรา
จะประกอบจงควร ซิงสองครวญจุ่งได้ ไว้
ความร้ายแก่เรานา ข้าก็ว่าสองพงาอยู่เกล้า
สองท้าวเจ้าไป่รู้ ไว้เผื่อผู้อาสา ครานพบผิด

ความคิดสองบได้ สองบพิศรจักไว้ สองพี่
เลี้ยงเยี่ยใด ๆ
ร่าย ◎ ข้าจะใช้ชาวในผู้สนิท ชิดชอบอัชฌาไศรย
ไปซื้อขายวายล่อง แล้วให้ท่องเที่ยวเดิน
สรรเสริญสองโฉมศรี ทั่วบุรีพระลอ ขับซอ
ยอยศอ้าง ฦๅลูกกระษัตริย์เจ้าช้าง สอง
อ่อนไท้ยศเรือง รุ่งนา ๆ
โคลง ๔ ◎ ทุกเมืองมีลูกท้าว นับมี มากนา
บเปรียบสองกระษัตริย์ พี่น้อง
พระแพงแม่มีศรี ยศยิ่ง คนนา
พระเพื่อนโฉมยงหย้อง อยู่เพียงดวงเดือน
◎ โฉมสองเหมือนหยาดฟ้า ลงดิน
งามเงื่อนอับศรอินทร์ ส่หล้า
อย่าคิดอย่าควรถวิล ถึงยวก แดนา
ชมยะแย้มทั่วหน้า หน่อท้าวมีบุญ

◎ หมื่นขุนถ้วนหน้าสำ หัวเมือง ก็ดี
อย่าใคร่อย่าคิดเคือง สวาดิไหม้
สมภารส่งสองเรือง สองรุ่ง มานา
สองราชควรท้าวไท้ ธิราชผู้มบุญ
โคลง ๒
◎ ยอยศสองอ่อนท้าว ฦๅทั่วทุกแดนด้าว
ลอราชได้พังสาร
◎ พังตระการอยู่เกล้า ให้เร่งเบิกเขาเข้า
ส่ท้องโรงธาร ท่านแล
◎ พังสารสองหนุ่มหน้า จอมราชควรคิดอ้า
อคร้าวหัวใจ ท่านนา
◎ มลักนักในคแคล้ว ผิพิมบุญแก้ว
พิเพียงไปสม เจ้านา
ร่าย
◎ ชมข่าวสองพี่น้อง ต้องหฤไทยจอมราช
พระบาทให้รางวัล บั้นผ้าเสื้อสนอบ ชอบใจ
สูเอาข่าว มากล่าวต้องติดใจ บารนี ฯ

โคลง ๒ ฉันใดกูจักได้ สมพระนุชน้องไท้
อ่อนท้าวทั้งสอง

ท้าวธจำนองโคลงอ้าง โคลงบพิตรเจ้าช้าง
ชื่นแท้ใดเทียม เทียบนา

โคลง ๔ เรียมพังสารอ่านอ้าง อันผจง กล่าวนา
ถนัดดั่งเรียมเห็นองค์ อะเคื้อ

สองศรีสมบูรณบง กชมาศ กูเอย
นอนแนบสองข้างเนื้อ แนบเชื้อชมเชย

โคลง ๒ พระกรเกยผากไท้ มือลูบทรวงไล้ไล้
ทำเล่ห์ให้เขาเห็น

ร่าย เปนปฤษณาแล้วไส้ ธก็ให้เลยงดูโดยขนาด
เขาก็ลาพระบาทเมือเมือง หน้ารุ่งเรืองชมชื่น ไป
บอกแก่นางรื่นนางโรย โดยยุบลทุกสิ่ง จิ่งสองนาง
พิเลย ทูลแดสองเนื้อเกลยง ถ้วนสารแสดง
จิ่งแสวงหายายมด ไปจรดผู้ยายำ จำเอา
แต่ผู้สิทธิ์ รู้ชิดใช้กลคลอง บอกทำนองทุก

อัน ครันธช่วยลุไส้ ตูจะให้ลาภจงครัน จะให้
รางวัลจงภอ ครันพระลอสมสองแล้ว อยู่ช่าง
ยายมดแก่ว อะคร้าวใครปาน เปรียบเลย ฯ

โคลง ๓
◎ ยายพ่ังสารยายสั่นหัว ยายเคยลองแต่
ตัวชั่วตัวช้า ยายจักลองเจ้าหล้า บ่ได้หลานเอย

โคลง ๒
◎ ยายเคยใครย่ำไส้ ยายช่วยยายชักให้
ถ่องแท้จักไป สู่นา

ร่าย
◎ ยายว่าเยียกระใดเชาทุกผู้ ตูรู้จักเชาทั่วหน้า
ย่อมชั่วช้ามิเปนกล เห็นแต่ตสามคนแก่ แม่มด
เถ้าเจ้ามดใหญ่ จะลองใครใครก็มา จะหา
ใครใครก็เต้า เว้นแต่เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ธรู้ศิลป
รู้สาตร ธมีอำนาจมีบุญ คุณตูไกลท่านไท้
สองราชนั้นฤาได้ อาจย่อฤาถึง ฯ

ร่าย
◎ ดังจิ่งตูรู้จัก หมอสิทธิศักดิสามคน รู้
พระมนตมิฤทธิ์ ลูกศิษย์บู่สมิงพราย ยายก็
นำไปบอก ถึงจรอกหมอแล้วมา ข้าก็เข้า

ไปสู่ ปู่หมอเถ้าเจ้าหมอหลวง บำบวงบอกทุก
ประการ วานรช่วยกังวล หมอกล่าวกลยายมด
ต้นยศยังต่ำ ลองแต่ล่ำภอดี ภอแรงผีแรงมนต์
เจ้าสากลผ่านหล้า หน้าผู้ใดจะลองฤ สองนาง
ทุทรฮู ว่ารเอนดูรู้จัก ผู้มีศักดิ์มีสิทธิ ผู้มีฤทธิ์
มีอำนาจ อาจลองรมาได้ ตูจะให้ลาภจงเต็ม
กอง ตูจะให้ทองเต็มโกฏิ ผู้บอกโสตร์จะ
รางวัล เชิญบอกพลันอย่าช้า จงดรู้จักหน้า
ท่านให้เต็มใจ หนึ่งรา ๆ
ร้าย หมอว่าในใต้ฟ้า ทั่วแหล่งหล้าผู้ใด ใคร
จักเทียมจักคู่ ปู่เจ้าปู่สมิงพราย รว่าให้
ตายก็ตายทันเห็น รว่าให้เปนก็เปนทันใจ จะ
ลองใครใครก็มา จะหาใครใครก็บอย่ จะไป
สู่ท่านไส้ ไว้ตูจะนำไป เถ้าว่าทางไกลจรล่ำ
วันนี้ค่ำสองนางเมือ พรุ่งเช้าเชือเชียวมา สอง

นางลาสองเถ้า ไปบอกแก่สองเจ้า สองอ่อน
ท้าวยินดี ยิ่งนา ฯ
โคลง ๔
◎ สองศรีเสาวภาคย์ได้ พังสาร
ถนัดดั่งพระภูบาล จักเต้า
คือสุริยส่องบัวบาน สรดร่อ กันนา
เกรงเกลือกเยียวความเร้า ร่วรู้ฤๅดี
◎ สองศรีเฉลียวฉลาดเกียว กลชิด ชอบแฮ
แซร่งใส่กลปกบีด เงื่อนไว้
ความขำซ่อนซอนมิด งำเงื่อน งามนา
เอาชอบปลอมปนให้ แปลกร้ายเปนดี
◎ พิเลียงเห็นเล่ห์แล้ว ยินฉงน อยู่นา
สองใส่กลเหนือกล ใช่น้อย
ไหว้พระย่ายังยล หลานราช ฤๅแม่
สองอยู่สองเศราสร้อย สรากหนาตาหมอง

๏ หมอดูหมอว่าให้ รับขวัญ
ขวัญอ่อนเขจรจรัล จิ่มฟ้า
ขวัญเที่ยวทั่วแดนบรร พตป่า ดงนา
ให้รับขวัญอย่าช้า พรุ่งเช้าวันดี
๏ ย่าเจ้าฟังข่าวร้อน อาดูร แดนา
เขือเร่งเร็วไปทูล แด่ไท้
พระภูบดินทร์สูรย์ บิตุราช สองนา
ข้าพี่เลี้ยงไปไหว้ บอกท้าวทุกอัน
๏ ครั้นฟังธิราชร้อน รนใจ อยู่นา
หมอจักเอาอันใด เร่งให้
ไปรับเรียกขวัญใน เขาปู่ พระเอย
หมอสั่งเขือข้าไส้ ชอบช้างตัวเร็ว
๏ เขือไปอุประกาศแล้ว เขือมา
ทูลแด่สองธิดา อยู่เกล้า
สองฟังหฤหรรษา ชมชื่น ใจนา
สองพี่เร็วไปเช้า ช่วยน้องจงพลัน

๏ เบิกเอาช้างต้นชื่อ เทียมลม ทะพี่
กับพระพายุพลันสม ชื่อแท้
เทียมใจเดิศแลชม ผีย่าง มันนา
เร็วเร่งเร็วนักแล้ เดิศด้วยเดินพลัน
โคลง ๒ ๏ ไก่ขันเขี่ยวผูกช้าง มาเทียบทั้งสองข้าง
แนบข้างเกยนาง
๏ ไป่ทันสรางสั่งไท้ พระแต่งจงสรับไว้
เยียวบ่เจ้าเรามา
๏ เผื่อจักลาแม่ณเกล้า อยู่เยียวจวนรุ่งเช้า
จักช้าทางไกล
ร่าย ๏ ชิ้นช้างไปผผ้าย มาคคล้ายโดยทาง ถับ
ถึงกลางจรอกปู่ หมอเถ้าอยู่เลงเห็น แสร้งแปร
เป็นโฉมมลาก เปนบ่าวภาคบ่าวงาม สอง
ถึงถามหาปู่ ปู่หัวอยู่ยแย้ม ข้อยว่าสองแสดั้ม
มาแต่ด้าวแดนใด ฯ

โคลง ๒ ◎ สองนิกไนยใคร่รู้ ฎูกหลานบู่ฤาผู้
อื่นโอ้ไบ่งาม บารนี

◎ กามกัลหายย่ำช้าง คิดแต่จักช้าช้าง
ท่านไซร้จักเบ็น บ่วยนา

ร่าย ◎ บนานเห็นเปนบู่ รูปเถ้าอยู่ดูหลาก สอง
ประจากษ์ตกใจ ใครจักปูนบู่ได้ บู่ช่วยสอง
ฎูกไท้ แต่นฤาไป อื่นเลย ฯ

โคลง ๒ ◎ เสียไฟเบ่าหิ่งห้อย แรงบู่นรู้น้อย
เผือไบ่รู้เถยนอ

ร่าย ◎ เชิญบู่หมอชี้นิ ชับช้างปริ่ปริ่งตาม ทั้ง
สามไปรร่าย บ่ายหน้าสู่เขาเขียว เหลียวแล
ท่งจรลิว เหลียวแลทิวเทินบ่า ฝ่าแฝกแขม
แกมเดา ดงประเดาประดู่ หมู่ไม้ยางไม้ยูง
ตเคยนสูงสุดหมอก พยอมดอกมุงเมฆ อเนก
ไม้หลายพรรณ์ มิวัลย์เวียนเกียวกิ่ง ไม้แมก
มิ่งใบรบัด ดมพานพัดพันดอก ดอกดวงพวง

เพล็ดช่อ กระพุ่มห่อเกสร สลอนบุษบาบาน
ตระการกลิ่นหอมหื่น ชื่นชรุกลูกเหลืองล้วน ใบ
อ่อนต้นลำอ้วน กิ่งก้านแกมงาม ฯ
ร่าย ตามกันไปบหิ่ง ถึงตีนเขาแต่ล่าง แลลิง
ค่างบ่างชะนี ผีกู่ก้องน่ากลัว หัวพองอยู่
คคร้าม เสือสางค้ามด้อมทาง แรดควายชวาง
ชัดอยู่ หมูกระทิงเที่ยวป่า วัวลานล่าเถม
ไพร หมหมีไปคคล้าย นางช้างผ้ายคคล่ำ
บรู้กี่ล่ำตามสาร งูพพานพิศมกล้า งูเหลือม
คว้ารัดควาย เยียงผาผายปบป่าย ฝ่ายช้างเขา
เซราซริก สัตว์พันภุกพันลาย หมอมิกลัว
กลายจรกล้าย เข้าป่าไปคล้ายคล้าย ด่วน
ดั้นโดยทาง ฯ
ร่าย เอนดูสองนางตกใจกลัว รรัวหัวอกสั่น ฉั่น
ทิกทิทาว สราวตามหมอผะผ่า เห็นแนวน้ำ
บางบิ่ง ชรทิ่งธารห้วยหนอง จรเข้มองแฝงฝั่ง

สรพรั่งหัวชินไชว่ ช้างน้ำไล่แทงเงา เงือก
เอาคนใต้น้ำ กล้ำตากระหลับเหลือก กระเกลือก
กลอกตากลม ผมกระหวัดรัดจำตาย ฝ่ายหน
ปลายไม้แมก พังเสียงแสรกเง้างูด ทิ้งทูด
บ่นพิมเสียง เค้ากู่เคียงคู่ร้อง ก้องดงดุจ
ตระหวาด ผาดพังตกใจกลัว หมอเถ้าหัวไป
พลาง โลมสองนางอย่าตกใจ บเปนใด
นะแม่ กระแหน่นนะเจ้า พระบ่เราหากทำเอง
หมอมิกลัวเกรงสักสิ่ง ขับช้างวิ่งชิ้นเขา เคร่า
กันไปบหิ่ง ถับถิ่งแต่ตีนเขา หมอเถ้าลงจาก
ช้าง ไว้สองนางอยู่แต่ไกล หมอจิ่งเข้าไปสู่
บู่เจ้าบู่สมิงพราย ถิ่งถวายกรกราบไหว้ บอก
ว่าพระหลานไท้ เพื่อนท้าวแพงทอง ฯ

โคลง ๒

ทำงนสองเท่าพ้า มาบำบวงให้ข้า
นำพิเลียงสองมา

◎ บู่เจ้าว่าหมอไส้ ไปเรียกมาให้ใกล้
แทบน่อย่าขาม

◎ หมอบอกความสองเจ้า พระบู่ให้สองเข้า
สู่เท้าเชิญเชือ

◎ สองเห็นเสื่อกราบเผ้า คร้ามกลัวก้มกรานเข้า
กราบไหว้ทั้งสอง

ร่าย ◎ ตามองเสื่อบพรับ เห็นเสื่อกลับเปนแมว
แถวราศศุภลักษณ มลักเห็นโฉมบู่เจ้า แปร
รูปเถ้าหงอกสกาว คิ้วขาวขนตาเผือก กระ
เสื่อกกลับเปนบ่าว พิงมล่าวโฉมกล้องแกล้ง
งามอรรแถ้งโถงเถง ทรงนักเลงเสรสรวล
สรคราญครวญงามถนัด รบัดเปนกลางแก่
ตระแหน่รูปลักษณดี มิมารยาตเสี่ยมสาร สอง
ถวายสการบูชา อันแต่งมาทุกสิ่ง จิงทูล
สารสองไท้ สองราชก้มกราบไหว้ พระบาท
เจ้ากูมา ฯ

โคลง ๒ ◎ ทุกข์ติดาเท่าฟ้า เห็นแต่พระเจ้าข้า
พระบู่เจ้าองค์เดียว
◎ ขับเขียวมาแต่เช้า สองให้เชิญพระเจ้า
โปรดเปลื้องทุกข์หลาน ท่านเทอญ
◎ เชิญช่วยภารลุแล้ว เงินแลทองกองแก้ว
อเนกข้าขอถวาย
◎ กามกัลหายเหิ่มไหม้ พระช่วยพระชักให้
ลอราชพ้นความตาย
ร่าย ◎ บู่ไปผายตอบถ้อย ยั้งน้อยหนึ่งบมินาน บู่ก็
ชิญาณเลงดู กูจะช่วยควรฤามิควร รู้ทั่งมวล
ทุกอัน ด้วยผลกรรม์เขาแต่ก่อน ทำหย่อนหย่อน
ตึ่งตึ่ง ส่วนถึงถึงบมิหยุด เท่าว่าจะพลันสุด
พลันม้วย ด้วยผลกรรมเขาเอง แต่เพรงเขา
ทั้งสอง ทำบุญปองจะไจ้ ขอได้พึ่งบุญกู
บู่ดูเสร็จจึ่งว่า สองนางอย่ากล่าวอ้าง ถึง
สินจ้างสินบล ตนกูจักไปสู่ ถึงที่อยู่สองเจ้า

เชื้อเจ้าไปก่อนกล่าว ข่าวดังนี้ให้พ้ง กูจะไป
พายหลังบช้า ผมวันนี้อ้า พรุ่งนกูถึง ฯ
ร่าย ◎ สองพิ่งใจคำปู่ ไหว้รับอยู่บมิวาง สอง
นางสนองคำตอบ ชอบคำพระปู่เจ้า เสมอ
อำมฤตยร้อยเต้า มาโสรจให้สร่างเสบย ฯ
◎ พระเอยเชื้อข้ามา จักตายข้าตายหมอก เน่อ
นกหลอกหนทาง ผีสางแสกทูดเค้า ขอพิ่งบุญ
พระเจ้า จ่งพ้นความกลัว ฯ
โคลง ๒ ◎ ปู่หัวอยู่ยะแย้ม ข้อยว่าสองแสล้ม
อย่าร้อนใจเชื้อ
โคลง ๓ ◎ สองนางเมื่อเห็นวัน จุ่งทันออกปากป่า
เร่งไปว่าหลานแก้ว กูจะช่วยจงแล้ว อย่า
ร้อนใจหลาน
ร่าย ◎ มินานนางโรยนางริ้น ไหว้ปู่ชินชมลา กับ
หมอมาชินช้าง เลียบเดินข้างดินเขา กลับ
เทาไต่ตามทาง เหลียวหลังพลางจะไจ้ ชมไม้

ไหล้สอาด เหมือนปราสาทพิศาล คือพิมาน
มณเฑียร อาเกียรณ์แกมดอกแดง แสงดุจ
บัทมราค ภาคใบเขียวสรด คือมรกฎรุ่งเรือง
ดอกเหลืองเพียงทองสุก ขาวดุจมุกดาดาษ
โอภาสพรรณพิจิตร พิพิธภูมิดำเนา งามเอา
ใจใช่น้อย คล้อยลงถึงต่ำ เลงสบสำพฤกษา
งามภอตาตาดู เพราะพอหูหูพัง นกประนัง
กันร้อง เพราะไพรก้องป่าก้อง เพริยกพัน
พงพี ฯ
ร่าย ◎ เสียงโนริสาลิกา สัตวาฝูงดุเหว่า แขก
เต้าเคล้าคลึงโคลง นกเอี้ยงโองคู่เคียง เสียง
แซ้งแซวภูรโดก โคกม้าม่ายนางนวล กะสา
สรวลกระสัน กางเชนผันแผ่แพน แอ่นออก
จอกจิบกด ขุนยูงชดชนพ้อน กระหย้อนหาง
ฟฟาย นางยูงรายรอบเผ้า ทรายทองเคล้า
คู่เคียง ระมังเมียงม่ายคู่ เกลือนกล่นอยู่

คคล่ำ บรู้กิ่สำกิ่สาร เห็นตระการสรนุกนิ์
จริวจราวซุกจรจรัด บรู้กิ่พรรค์ปูปลา นก
หกคาคาษอยู่ หงษ์เหิรสู่สระสรง เบ็ดน้ำลง
ดอยล่อง ทุงทองท่องจรจรัล จากพราก
พรรค์ฟุบฟอง คับแคครองคู่หว้าย ดอกบัว
ผ้ายจับบัว ภมรมัวเมาซราบ อาบลอองเกสร
สดอนบุษบาบาน ตระการดอกบัวแดง แฝง
บัวขาวคลิ่คล้อย สร้อยสัตบรรณบงกช รรวย
รศกลิ่นจงกล นิโลศบลโกมุท อุบลบุษบ์บัว
เผื่อนฉลับ ป่ากลัวกลับกลายสรนุกนิ์ สำราญ
ศุขเปรมปรี ช้างเร็วลิ่ผาดผัง ถึงวังใกล้
ปราสาท รับขวัญราชธิดา ขวัญสองมาสมสู่
อย่กับองค์อ่อนไท้ ไฟแดดอย่ารู้ไหม้ ไข้อย่า
รู้ถึง แม่เลย ฯ
โคลง ๒ คำนึงใดย่าแคล้ว ฤดาภโดยใจแก้ว
อยู่เคล้าฤาคลา หนึ่งเลย

ร่าย ◎ ส่วนธิดาทั้งสอง ตั้งเตียงทองรองอาศน์
พิดานดาษดัดบน เทียบชนนเชนยตระศัก ม่าน
บักแพร้วแพรพรรณ สรรพของหอมหาได้ สรรพ
ดอกไม้หาถ้วน ล้วนแก้วต่างเข้าตอก ช่อดอก
ไม้เงินทอง ของกินสรรพอาหาร ตระการ
แกล้มเหล้าเข้า แต่งไว้รับบู่เจ้า ว่าแต่งไว้
รับชวัญ ฯ

โคลง ๒ ◎ ไป่ทันว่าจะแจ้ว พระบู่เจ้ามาแล้ว
กอนแถลงเรือน

ร่าย ◎ เห็นหาวเหมือนจรคลุ้ม ชรอุ้มบนเวหา
สองสงกาจะไจ้ สองประนมมือไหว้ ร้อย
บู่เจ้าเรามา ฯ

โคลง ๒ ◎ แลหาสองพี่เลี้ยง เห็นแต่ไกลมาเพี้ยง
ดั่งได้กินเมือง

◎ ประนังเนืองนั่งเผ้า ข้าจิ่งลงช้างเข้า
มากราบไหว้ทั้งสอง

◎ ส่องแลพลางส่องไหว้ ใดดั้งน้ำร้อยไท้
ปู่เจ้าเราฤๅ

◎ เขาว่าคือท่านแท้ พระปู่เสด็จมาแด้
อย่าได้สงกา

◎ มาจะอาราธนปู่เจ้า กรประนมตั้งเกล้า
กราบไหว้ทั้งหลาย

◎ ปรายเข้าตอกดอกไม้ ถวายรูปเทียนทองไหว้
กราบเกลาสดุด

◎ พระมิ่งยิ่งฟ้า ขอพระเอนดูข้า
ท่านให้เห็นองค์ ท่านนา

โคลง ๔

◎ สองผจงอาราธนไหว้ อารักษ์
ขอท่านแสดงสิทธิศักดิ์ อย่ากั้ง
ขอเป็นที่พำนักนั่ง นิตยแด่ เผื่อนา
ขอพระปู่เจ้าตั้ง แต่งให้เป็นตัว

◎ บัดเดี๋ยวพระบู่ให้ เห็นองค์ ท่านนา
งามรูปงามโฉมยง อะเคื้อ
บผอมบพ่ทรง บหนุ่ม งามนา
บแก่ผมผิวเนื้อ ปากคิวตาตรู

◎ สองเจ้าเห็นบู่เจ้า สองชม ชื่นนา
สองกราบกรบังคม เคี่ยมไหว้
สองถวายเครื่องอุดม สบสิ่ง แดนา
ผจงแต่งบชาไท้ บู่เจ้าจงเอา

◎ บู่เห็นสองเจ้าเพ่ง ภักดี อยู่นา
ใจบู่ปองปรานี หนุ่มเหน้า
บู่เอากระยาศรี ผจงแต่ง ถวายนา
เห็นบู่รับสองเจ้า พี่น้องยินดี

◎ แล้วสองกราบไหว้บ่า บวงสรวง ท่านนา
ความยากแถลงทั้งปวง ถี่ถ้วย
ขอพระช่วยชูทรวง ทุกชเทวศ ไส้พ่อ
ดุลาภเชอช้าค้อย ท่านได้ โดยจง

๏ จักถวายแก้วเก้าโกฏิ เงินทอง
แลสิ่งแลเกวียนกอง ลากได้
วัวควายเผือกเขาทอง หงษหาน หมูนา
เบ็ดไก่เหล้าเข้าให้ ปู่เจ้าแทนคุณ
๏ ปู่พ่อปู่ว่าข้า อดสู บารมี
สองอย่าบลบานตู เกลียดจ้าง
ภักดิ์สิ่งเดียวดู ดิ่ง ดินา
ความโรคเชื้อจักร้าง อย่าร้อนใจเชื้อ
๏ ใช่กลผีไส้ขาด เสมา หยากนา
เร่ร่อนขวนขวายหา เตร่ต้อง
ชุกเห็จกล่าวมารษา จำท่าน บลนา
ทำบาปมาเลี้ยงท้อง ร่างร้ายฤๅอาย
๏ เรานี้เราเทพเจ้า จอมผา ใหญ่นา
เขาใส่สมญาเรา ปู่เจ้า
แรงบุญส่งสนองมา ภูลเพิ่ม แลแม่
เสวยพิภพลาญเข้า ชั่วฟ้าดินกลับ

◎ สิทธิฤทธิเรืองเดชด้วย ผลบุญ ส่งนา
สร้างกุศลเปนทุน บ่ร้อน
สมบัติดั่งมิ่งขวัญ ไหลหลั่ง มานา
สรรพพิภพซ้ำซ้อน เลิศล้วนสมบูรณ

◎ ปู่เห็นสองเจ้าปู่ ปรานี นักนา
จักช่วยสองกระษัตริย์ อย่าร้อน
จักเชิญพระลอลี่ ลาสู่ สองนา
สองราชอย่าไข้ข้อน อย่าถ้ำพ้งสาร

◎ สองไหว้สองกราบแล้ว สองถาม
ยังเท่าใดขุนงาม จักเต้า
ปู่เฉลยใช่คนทราม คนชั่ว ณแม่
ขุนชิเกล้าหน่อเจ้า แผ่นผู้มบุญ

◎ หมอเถาหมอแกแก คุณความ มากนา
จักกำหนดโดยถวม ไปได้
หลานเอยค่อยพยายาม ฤๅรอด เราเลย
บร่างนานนักไท้ ธิราชผ้ายถิ่งเรา

โคลง ๒

◎ สองนงเยาว์เคร่าถ้า แม้ว่าเห็นพระช้า
จิ่งให้ไปเต้อน ปู่เทอญ

◎ เต้อนสองสระเกษแก้ว พระประสิทธิให้แล้ว
ปู่เจ้าลาสอง

◎ มองตาเมิลปู่ผ้าย หายบัดเดี๋ยวเห็นคล้าย
คลาศเพี่ยงลมลิว

ร่าย ◎ เฉียวฉิวถึงท่อยู่ ปู่เอาไม้เคียงไม้ไล่ ไม้
ไผ่ไขว่ลกลม เชียนพระคนกลมอย่กลาง เชียน
สองนางข้างแลองค์ สองอนงค์กอดรูปท้าว โนม
น้าวชักชวนมา ยันต์มายารายรอบ รายขอบ
ทั้งสี่คู่ ปู่ชุบณมนตร์เมิลไม้ ยางใหญ่ได้เจ็ด
อ้อม ปู่ปั้นมอดค้อม ยอดตั้งดินดิน ฯ

ร่าย ◎ ครันยางยินคำปู่ ใจพระลอยู่บ่มิกลม ปู่เอา
ลูกลมปักปลายยาง วางมือบัดเดี๋ยวดาย ปลาย
ไม้ผายยยรร ใบไม้ผันย้าย คล้ายลุกตรง

ตระบัด ลมพัดฬูกลมผัน กลกังหันคคว้าง
ลอบพิตรเจ้าช้าง ปั่นเพียงลมผัน ฯ
โคลง ๔ ◎ ผันเห็นพระเพื่อนไท้ แพงทอง
สองแนบนอนแนมสอง ตราบไท้
สองศริกรตระกอง กอดราช แดนา
ชวนชักไปได้ไส้ สู่บ้านเมืองสอง
โคลง ๒ ◎ พระทองผทมตื่นขึน สทินเทือนสอิน
ประหว่าโอ้ โหยหา
ร่าย ◎ บ่คลาสมปฤดิ์บพิตร พระสนมสกิดกันดู
เห็นพระภูธรพิการ จิ่งเอาสารพิกล ดลแด่
ภควดี์ ชนนีนารถรู้ข่าว ร้อนผผ่าวหฤไทย
ธไปยังฬูกบพิตร ท้าวเห็นผิดแก่ตา ธก็ว่าบา
บัวบาท บงกชราชจอมใจ พ่อเปนใดแก่อกแม่
ท้าวทูลแด่แม่ณหัว วันนีตัวข้าสั่น ใจข้าปั่นผัดผัน
คนนีผันเห็นถนัด ว่าสองกระษัตริย์เพื่อนแพงทอง
นอนแนบสองข้างข้า หน้าแนบหน้าอิงอร ส่อง

สอดกรกอดเกื้อ โลมลูบเชื้อเชิญไป ใจข้า
ไหวดังจะผก อกข้าปั้นดังจะคว่ำ ทุกข์บรู้ก
ส่ำแสนเศร้า จักใคร่เต้าไปหา เยี่ยวดกดาแม่
ณเกล้า ขอบพิตรพระเจ้า ท่านท้าวเอนดู
ลูกรา ฯ

โคลง ๔
◎ ออกท้าวพังลูกไท้ ทูลสาร
ถนัดดังใจจักลาญ สวาดิไหม้
น้ำตาท่านคือธาร แถวถั่ง ดงนา
ไห้บ่รู้กไห้
◎ ต่อกโอ้ลูกแก้ว สรอินอาดูร
เจ้าแม่มาเปนใด กลอยใจ แม่เอย
สมบัติแต่มีใน ดั่งนี้
อเนกบรู้ก ภพแผ่น เรานา
โกฏิไว้จักยา พ่อนา

◎ นายแก้วอย่าช้าเร่ง ไปหา
เร็วเร่งพระโหรมา อย่าช้า
หาหมู่แพทยาหา หมอฤๅ มานา
หาแม่มดถ้วนหน้า หมู่แก้กฤติยา
◎ นายขวัญหาจุ่งถ้วน ทั้งหลาย
ทุกหมื่นขุนมุลนาย ช่วยไส้
เถมิลไพรเร่งขวนขวาย ยาบ่า มานา
ยาเทศทั้งปวงไว้ ฝ่ายข้างชาวคลัง
◎ คลังกูคลังลูกแก้ว กูนา
จักจ่อมจ่ายเยียวยา หน่อเหน้า
สันทั้งแผ่นดินรา แม่ลูก ก็ดี
สันแต่สินจงเจ้า แม่ได้แรงคืน
◎ ขวนขวายถึงขนาดพร้อม เพรียงกัน
หมอว่าใดทำสรรพ สิ่งนั้น
บนานพระลอพลัน สรสว่าง เสบยนา
ถ้วนหมู่หมอมาหั้น ท่านให้เหลือเพื่อ

◎ ออกท้าวธิราชได้ แรงรมย์
นางพระยาพระสนม ชื่นหน้า
มนตรีไพร่เมืองชม สรดชื่น เสบยนา
ถอบพิศรเจ้าหล้า สว่างคลุ้มหายมัว
โคลง ๒
◎ สองบัวบุษปอยู่ถ้า พังข่าวพระถอช้า
อกร้อนค่อไฟ
◎ ให้ไปเตือนปู่เจ้า ปู่ว่ามีหมอเถ้า
แก่แก้คณเรา มากนา
ร่าย
◎ ปู่เอารงสามชาย รายยันตร์มากกว่าเก่า
เชียนท้าวเจ่าอยู่กลาง เชียนสองนางซ้ายขวา
กอดเจ้าหล้ารัดรึง ชักทิ้งท้าวชวนเต้า แล้ว
ปู่เป่าตะเคียนใหญ่ เถ้าอ้อมใช่สามาญ ปลาย
ไม้กรานก้มลง ปู่เอารงบักผลักชิ้น ต้นไม้
พื้นฟพื้น ใบไม้สั่นฟพัด ลัดลุกชิ้นยืนตรง ลม
ลิ่วรงทหัด พัดถูกรงทหาว ลมสราวเสี่ยว
เฉี่ยวฉิว ปลิวกระพือยาหยุก ถูกพระองค

ท่านไท้ ถนัดดังสองนางไล้ ฬูบให้แลเห็น
องคนา ฯ
ร่าย ◎ ท้าวธเปนหนักกว่าก่อน ดังเห็นสองอ่อน
แก่ตา มาชักไท้สู่หย้าว มาเชิญท้าวสู่เรือน
ใจท้าวเพื่อนฟพั้น สั่นพระองคททาว หนาว
พระองค์ยยัน ผันพระภักตรบพิตร ไปยังทิศ
ตวันออก เขาเร่งบอกนาฎบุญเหลือ ธรับเมือ
ยังฬูกไท้ ไห้มาพลางรันทด สลดฤไทยพระองค์
ทรุดนั่งลงแลพระภักตร พระลอลักษณดิลก ทาบ
ค์อกร้องไห้ มือทุ่มทรวงไล้ไล้ ฬูกแก้วกับตน
แม่เอย ฯ
โคลง ๔ ◎ เจ้าไชยทุกข์แม่เพียง ภูเขา ฬูกเฮย
เจาเคลอนทุกขบางเบา สวางรอน
มาเห็นพ่อเงียบเหงา หนักกว่า ก่อนนา
ทุกข์เร่งซ้อนเหลือซ้อน ยิ่งฟ้าทับแด

◎ หญิงชายเหลือแหล่งหล้า ฤๅยล ยากนา
เห็นแต่เราสองคน คู่ม้วย
ฉันใดพ่อกับตน เปนดั่ง นั้นนา
แม้พ่อตายตายด้วย พ่อแล้จอมใจ แม่เอย

◎ นายขวัญนายแก้วเร่ง ขวนขวาย หนั่งรา
หาหมู่หมอทั้งหลาย ทั่วหล้า
มาเร็วเร่งยาสาย สมรแม่ เร็วรา
เดินด่วนอย่าได้ช้า ช่วยด้วยหัวใจ

◎ หาสันสบส่ำถ้วน มดหมอ
ทั้งแผ่นดินฤๅหลอ อยู่ได้
มาแก้พระเลืองลอ ฤๅเคลื่อน คลายเลย
พระแม่ไท้เห็นไท้ ลูกท้าวพิศวง

◎ ท่านไท้ชุมถ้วนมิ่ง มนตรี ท่านนา
เผยม่านผายเสาวนี ท่านพร้อง
สมเด็จบิ่นภูมี ศวรราช เรานา
ยาบ่หายไข้ข้อง สวาดิแค้นคาใจ

◎ ตรวจไตรหาหน้าหมู่ มดหมอ
สูหลั่งยังเหลือหลอ อยู่บ้าง
สิ่งใดจะพึงภอ คิดเร่ง คิดนา
ใดชอบทำอย่าร้าง เร่งเทญเร็วทำ
ร่าย ◎ มนตรีจำพระกฤษฎีกา ตรวจหาหมอทุกผู้
จึ่งรู้ว่าหมอสิทธิไชย นั้นออกไปอยู่บ้า รู้มัก
กว่าทั้งหลาย คุณพันลายพันภาก ตฤกไตร
สาตราคม บันสมสิทธิสามรรถ ชำนัดโดย
คุณโดยฤทธิ์ ธประกาสิตเสร็จสรับ เชาเร่ง
รับปู่เข้ามา ปู่ตั้งกระลากูณฑ์พิธ์ พลีเทพผู้มี
ฤทธิ์ ศักดิ์สิทธิมนตราคม บันสมทำโดยสาตร์
ให้พระลอราชหายหลง ให้ท้าวธสรงอุทกมนตร์
เจ้าสากลสว่างเสบย เสวยโอสถประสิทธิ์ อัน
มีฤทธิ์พิเศษ สระพระเกษพระสกนธ์ ตั้งมณฑล
สามชั้น บันในไว้อารักษ์ กลางไว้ยักษ์บริบาล
ทวารนอกไว้บีศาจ อากาศไว้ภูตคณา อยู่รักษา

ทุกแห่ง แล้วแต่งการเอิกเกริก เบิกสมโภชพิธี
เบิกบายศรีชวัญราช พระบาทให้รางวัล สรรพ
อุปโภคพิพิธ แก่หมอสิทธิไชย หมอถัด
ไปโดยลำดับ ให้สำรับเสื้อผ้า ให้แก่หมอถ้วน
หน้า ผู้อยู่เฝ้ารักษา ท่านนา ฯ
โคลง ๔
๑ เอนดูสองราชไท้ ธิดา ท่านนา
ท่านบ่เห็นโหยหา อกไหม้
พระลอราชจักมา ฤๅไป่ มาเลย
สองราชชลห้อยไห้
๒ จิ่งใช้สองพี่เลย ไปพลัน
ถามปู่เปนฉันใด ดั่นฉัน
ข้าไปบังคมคัด พระปู่ แถนา
พระปู่เฮยยังกี้ เมื่อท้าวจักมา

◎ ปู่เลงเห็นทั่วแล้ว ทุกอัน นาแม่
บอกข่าวเขาแก้กัน แต่งเผ้า
มดหมอจักเทียมทัน เขายาก นักนา
ไว้ปู่จักกลอยเถ้า ต่อด้วยเขาเอง
โคลง ๒ เขืออย่าเกรงเกลือกช้า สองจักพลัน
◎ เห็นหน้า พระบาทท้าวจักถึง แม่แล
ร่าย ปู่รำพึงถึงเทพดา หากันมาแต่ป่า มาแต่
◎ ท่าแต่น้ำ มาแต่ถ้ำคหา ทกทิศมานั่งเผ้า พระ
ปู่เจ้าทุกตำบล ตนบริพารทุกหมู่ ตรวจตรา
อยู่ทุกแห่ง ปู่แต่งพระพนัศบดี ศรีพรหมรักษ์
ยักษกุมาร บริพารภูตบีศาจ ดาเดียรดาษมหิมา
นายกคนแลคน ตนเทพยผู้ห้าว ยกตนท้าวผู้หาญ
เรืองฤทธิชาญเหลือหลาย ตงเปนนายเปนมุล ตัว
ขุนให้ขช้าง บ้างขี่เสือขสีห์ บ้างขี่หมีขหมู บ้าง
ขี่งูขี่เงือก ขี่ม้าเผือกผันผาย ขี่วัวควายขี่แรด
แผดร้องก้องน่ากลัว ภูตแปรตัวหลายหลาก

แปรเปนกากภาษา เปนหัวกาหัวแร้ง แส้งเปน
หัวเสื้อหัวสาง เปนหัวกวางหัวฉมัน ตัวต่าง
กันพันภุก ลดกกุมอาวุธ เครื่องจะยุทธยงยง
เต้นโลดดิ่งตระเบง คุกเครงเส่ียงคะครัน พัน
ไม้ไล่หินผา ดาษดากันผาดเผ้ง รเร้งร้องก้อง
กู่เกรียง เส่ียงสเท้อนธรณี เทียบพลผีเสร็จ
สรับ ปู่ก็บังคับทุกประการ จึงบอกสารอัน
จะใช้ ให้ทังยาทังมนต์ บอกทังกลอันจะทำ
ให้ยายำเชาเผือด มนตราเหือดหายศักดิ์ ให้
อารักษเชาหนี ผีเชาแพ้แล้วไซร้ กูจะใช้สลาเหิร
ให้ไปเชิญเชือท้าว ชักมาสู่สองหย้าว อย่า
คล้าคำกู สั่งนี ฯ

โคลง ๔ หน้าดูพลภูตเจ้า จอมผา
อิงอิดอัมพรคลา คลาศเต้า
ผีผาภูตคณา นับโกฏิ เกรียงแส
ไคลคลี่พลคลาเต้า ด่วนได้ โดยโพยม

◎ พิศเพียนผีพวกพ้อง เพียงพล มารแฮ
เต็มป่าพฤกษ์ไพรสณฑ์ แหลกหลู้
บนานก็ฉุดล แดนราช
ผีผ่ายแดนชุกรู้ เร่งเร้งเร้ยกกัน
ร่าย ◎ มากลากลาศกันแดน ผีแซกแค้นเข่นชุก ผี
แดนรุกรบพุ่ง แล่นไล่ยุ่งโลดเต้น บ้างหลบ
บ้างหลีกเร้น บ่ได้ตอบต้ ฯ
โคลง ๔ ◎ ผียุ่งรบกับด้วย ผีแซวง แดนนา
ผีทุ่มผีไล่แทง ผาดผ้าย
ผันแผงแผดรบแรง ร้องเร่ง พลนา
ผีแซกรุกราญร้าย รบเร้ารอนผลาญ
ร่าย ◎ ผียุ่งรบกัน ครรชิดฤทธิราว์ ผีทุ่มผีไล่แทง
รบแรงผันแผ่งแผด ผีเจ้าแจดจ้ายจ้าย ร้องเร่ง
พลคล่าคล้าย ผาดผ้ายรุกราญ ฯ
◎ ผีบันดาลไฟคคลุ้ม ให้ควันกลุ้มเวหา ด้วย
แรงยาแรงมนต์ ผีแดนทนทานยาก จึ่งฝากข่าว

แก่ลม กิกก้องอมพรมี ลัดพลัดปรี่ปริ่งมา
บอกแก่เทพยดาเสื้อเมือง พ้าหล้าเหลืองอุบาทว์
อากาศคลุ้มเปนควัน พ้าเครงครรชิดผ่า ใจ
เมืองบ่าดังจะผก หัวอกเมืองดังจะพัง เทพดา
พังฟพั้น ตกใจสั่นระรัว กลัวฤทธิพระบู่ ผู่มี
เดชเกรียงไกร หมอสิทธิไชยเล่งเห็น ทนเชิญ
เกิดใหญ่ บู่หมอใคร่ใจดู ครูกชให้เห็น อัน
เปนนั้นปรตยักษ์ ด้วยสิทธิศักดิ์ผสาง จึ่งทล
แดอกนางชนนี พังคดีอัศจรรย์ ว่าจะกัน
กันบได้ ให้มาเห็นเชิญปลาศ ทุกประการนาฎ
พิลาป สองมือทาบต๊อกไห้ ใครจักช่วยเจ้าได้
ลูกแก้วกับตน แม่เฮย จอมใจแม่ฮา ฯ

โคลง ๔ บู่หมอใดดั่งนี้ อกกู
เชิญบู่เล่งแลดู ก่อนไส้
บู่เอยเอนดูกู เชิญช่วย ตูรา
บู่ช่วยลุจักให้ กิ่งแล้เมืองหลวง

๏ ปู่ดูปู่ว่าพ้น แรงนัก แม่ฮา
เทพยดาสิทธิศักดิ์ ท่านใช้
ผีสางสุรารักษ์ เราพ่าย หนีนา
ยาท่านเติมมาให้ เสื่อมข้างยาเรา
๏ ที่รู้ดูที่สิ้น จักกัน แลนา
ทุกเทพยผีสางสรรพ์ พ่ายแพ้
ทั้งยาหยูกทุกอัน เราเสื่อม ไปนา
มนตร์แลยาจักแก้ ท่านได้ฉันใด
๏ ปรานีออกท้าวราช มารดา ท่านนา
ฟังเร่งแสนโศกา หมื่นไหม้
น้ำตาดั่งธารา แถวถั่ง ลงนา
ไห้บ่รู้กี้ไห้ แหบแห้งหัวใจ
ร่าย
๏ ผีพายในแล่นออก แลนา ผีพายนอกแล่นเข้า
แลนา เทพยดาปู่เจ้าสั่ง แลนา มาทำดั่งปู่สอน
แลนา ให้ย่อหยอนทุกสิ่ง แลนา จึ่งให้สารไป
กล่าว แลนา จึ่งให้ข่าวไปถึง แลนา สมึงพราย

ผู้เถ้า แดนา ปู่เจ้าพังแล้วไส้ แดนา ปู่จิ่งใช้
สดาเหิร แดนา เดินเวหาไปส่ แดนา ตกลงอย่
รคน แดนา ปนหมากเสวยท่านไท้ แดนา ครั้น
รได้หยิบเสวย แดนา บนานเลยพระลอราช แดนา
ใจจะขาดรอนรอน แดนา ถึงสายสมรพี่น้อง
คิดบฺเลยข้อง ชุ่นแค้นอาดูร ฯ

โคลง ๔ ท้าวทูลธิราชไท้ ชนนี
ไหว้บาทบงกชศรี ใส่เกล้า
ข้าพระอยู่มามี ใจเหนื่อย พระเอย
จักใคร่ลาพระเจ้า เที่ยวเหล้นพนาสณฑ์
◎ ออกท้าวพังลูกไท้ ทูลลา ท่านนา
เจ้าแม่เปนใดนา ดั้งน้ำ
มดหมออยู่รักษา สงวนราช ณพอ
สุดกำลังเชาชั้ ยากแท้ทุกอัน

◎ ผีสางเขาส่งซ้ำ เติมมา มากนา
มนตรมายายำ หยูกซ้ำ
วันใดราชสิลา ยกย่าง ไปนา
อกแม่ผอมไข้ขว้ำ หล่มหล้มพระองค์
◎ พระลอลาบ่ได้ ทนทุกข์ อยู่นา
บัดนั่งบัดนอนลุก ละห้อย
ไอสวรรยบ่เปนศุข เสวยโศก ไส้นา
ทรโหยสดเสน่ห์สร้อย บ่ได้ส่างเสบย
◎ นางเมืองนั่งแนบเผ้า จอมกระษัตร์
ถนอมบาทบงกชรัตน์ ใส่เกล้า
พระสนมรำเพยพัด ไกวแกว่ง พัดนา
พระราชชนนีเจ้า ลูบไล้พระองค์
◎ พระลอบสร่างเศรา ศรหมอง อยูนา
หลับมเมอหาสอง หนุ่มหน้า
เคล้มไคล้หวาดใจปอง บ่องไป่ ลุเลย
คิดคนึงโอ้อ้า ใคร่กลั้นใจตาย

๏ ตื่นขึ้นวอนว่าข้า จักไป
ประพาศชมไพรพลาง ไล่ช้าง
ชมพนมพนาไลย พลางไล่ มฤคนา
ชมป่าดงพงกว้าง เถื่อนถ้ำสระศรี
๏ ออกท้าวฟังลูกไท้ ปรารมภ์ อยู่นา
ปากว่าจะไปชม ช่อไม้
ครั้นไปจะไปสม สองนาฏ แลนา
ใส่เล่ห์วอนไจ้ไจ้ จักห้ามฉันใด
๏ หาโหรหาถ้วนมิ่ง มนตรี
หาปู่สิทธิไชยลี ลาศเต้า
แถลงคำแก่นกระษัตรีย์ ทุกสิ่ง แลนา
โหรว่าจักห้ามเจ้า แผ่นหล้าฤๅคง
๏ สิทธิไชยทูลแด่เจ้า จอมกระษัตร์
แม้นเทพยมาทัดทัด บ่ได้
มนตรีว่าเห็นขัด ทุกสิ่ง แลนา
จักส่งสารถึงไท้ สืบสร้องกลถาม

โคลง ๓
◉ รจอบคำความมนตรี์ กลกล่าวดีชอบแท้
แก้อันบได้แก้ ดังนี้เห็นควร

โคลง ๒
◎ จิ่งเสด็จยวร์ยาตรเต้า กล่าวแก่พระลอเจ้า
พ่อเฮ้ยปรานี์ แม่รา

ร่าย
◎ แม่พังคำพ่อว่า ใคร่เล่นป่าชมเขา แม่เดา
ใช่คำจริง พ่อคำนิ่งอื่นไส้ พระบอกจงจริงให้
แม่รู้เต็มใจ หนิ่งรา

โคลง ๒
◎ ข้ารำพึงอื่นแท้ จะบอกความจริงแล้
พระห้ามขัดใจ ลูกนา

◎ สิ่งใดภอใจแก้ว ยังห่อนฤาให้แคล้ว
ขัดข้องใจขุน แม่นา

◎ ปูนตามความชอบแล้ว จักแต่งตามใจแก้ว
กาพราฤๅชน อันเลย

◎ พระเอยหัวใจข้า คิดใคร่ไปเห็นหน้า
เพื่อนไท้แพงทอง

◎ ความปองลูกบ่ได้ บร้างเห็นหน้าไท้
ธิราชแล้ณหัว ลูกเอย
◎ ลาบัวบาทเจ้าหล้า ไปสู่สองแล้วข้า
จิ่งจะผ้ายคืนมา

โคลง ๔ เจ้าไปแล้วเจ้าจัก คืนเมือ ลูกเอย
◎
เนื้อสู่เสือฤาเสือ จักไว้
พึงคำพ่อคิดเหลือ เหลือที่ คิดนา
คิดบ่ได้ล้วนได้ แต่ร้อนฤาเสบย

◎ โดยตูคิดชอบถ้อย คลองความ
จักแต่งไปสู่ถาม พี่น้อง
จักรับพงางาม สองสู่ พระนา
ได้ง่ายฤาขัดข้อง เท่าเส้นยองใย
◎ ดำริหโดยราชนี้ เยียวนาน
เยียวพ่อสองเยาวมาลย์ ห่อนให้
ทางไกลเที่ยวทูลสาร ยลยาก พระเอย
ข้าพระไปเองได้ ง่ายแท้ทุกอัน

◎ พ่อไปแล้วเจ้าจักบรอดเลยราชา
ยาหยกอิกมนตรา
ผีห้ำร้ายคนร้าย
◎ เมืองเราอุบาทว์ร้าย
เขาส่งผีสางศักดิ์
ฤาบาบี่นไตรจักร์
หล้มแผ่นดินหล้มแก้ว
◎ ร้อยท้าวทูลบาทเบื้อง
พระปู่เขาเรารอน
เขาคุมเคียดจักหลอน
ฤาพ่อจักไปเข้า
◎ ถึงกรรมจักอย่าได้
กรรมบ่มิใคร
กุศลส่งสนองไป
บาปส่งจำศกช้า

คืนมา รอดฤา
อย่าผ้าย
คมยิ่ง ยำนา
รอดได้ฉันใด
แรงนัก ลูกเอย
ช่มแล้ว
จักรอด ฤาพ่อ
แม่หล้มไอสวรรย์
บุญขจร
ขาดเกล้า
ทำโทษ แทนนา
สู่เงื้อมมือเว็ญ
ฉันใด พระเอย
ฆ่าข้า
ถึงที่ ศุขนา
ช่วยได้ฉันใด

◎ ผิไปถึงแล้วและ ถึงกรรม์ ก็ดี
ตกนรกแสนศัลย์ หมื่นไหม้
เสวยศุขโสดเสวยสวรรค์ พรหเมศ ก็ดี
บอยู่เลยลาไท้ ธิราชแล้วจักไป
◎ ทาบต๊อกไห้พ่าง เมื่อมรณ์
คำแม่สอนสุดสอน บ่ได้
รอยกรรมราชจักหลอน จักพ่อ พระฤๅ
รู้เท่ารู้เว้นไว้ คลั่งคลุ้มมัวเมา
◎ จาศลบทอยถวน เจดวน ฎูกเอย
คลังคลี่ทานผลสรร เท่าฟ้า
ชอมี่ลูกใจธรรม์ ชายชอบ ใจนา
แม่จิ่งได้เจ้าหล้า แม่แล้สุดใจ แม่เอย
◎ สิบเดือนอุ้มท้องพระ ลอลักษณ์
สงวนบลมตนสก หนงน้อย
ตราบพระบี่นไตรจักร์ เสด็จคลอด มานา
ถนอมอาบอุ้มค้อยค้อย ฎูบเลียงรักษา

◎ แลวันสามคาบบ้อน เองนิตย พ่อเฮย
บมิให้ใครทำผิด แผกเจ้า
แสนสงวนคู่ชีวิตร ฤๅใคร่ กลายเลย
เที่ยรผดุงคุ้งเท้า ตราบรู้เสวยเอง
◎ บันจงกับเข้าแต่ง ของเสวย พ่อนา
เปนนิตยบลืมเลย หนึ่งน้อย
สรรพเครื่องพระภูกเฮย ไตรตรวจ แต่งนา
บ่างใจกึ่งก้อย แก่ผู้ใดทำ เลยนา
◎ แต่น้อยแม่พร่ำเลี้ยง รักษา พ่อนา
จนเจรอญชนม์มา ตราบได้
สมบัติผ่านภูวดา ถวัลยราช
ฤๅพ่อจำจากให้ แม่นตรอมใจ
◎ คงชีพหวังได้พึ่ง ภัย พ่อแถ
ม้วยชีพหวังฝากผี พ่อไส้
ดังฤๅพ่อจักลี ลาจาก อกนา
ผีแม่ตายจักได้ ฝากให้ใครเผา

๏ สุดใจสุดแม่ห้าม ภูธร
สอนบ่พ้งแม่สอน จักเต้า
หนักใจหนักอาวรณ์ ทุกข์ใหญ่ หลวงนา
แม่อยู่ตั้งแต่เศร้า โศกร้อนฤาเสบย
๏ ลูกเฮยจากแม่โอ้ กรรมใด นาพ่อ
ตั้งแต่คิดเด็ดไป สู่สร้อย
แม่เดียวอยู่อาไลย ทนเทวศ แดนา
มาแม่จะชมน้อย หนึ่งให้คลายใจ
๏ ชมปรางชมผากเผ้า ริมไร เกษนา
เชยปากตาตรูไตร เพริศพริ้ง
ชมภักตร์ดั่งแชไข ขวัญเนตร
บพิตรพ่องามสิ้งคลิ้ง จูบแก้มเชยกรรณ
๏ จูบนาสิกแก้วแม่ หอมใด ดุจนา
จูบเคี้ยมคางตอใจ จักขว้ำ
จูบเน้อจูบนมใส เสาวภาคย์ พระนา
จูบไหล่หลังอกซ้ำ จูบข้างเชยแขน

◎ จักเชยพระฎูกถ้วน สรรพางค์
พระฎูกประนมกรพลาง จิ่งพร้อง
พระควรจบแต่กลาง กระหม่อม ไส้นา
แก้มเกษพระเจ้าต้อง สั่งข้าพระควร

◎ ฎูกรักแก้วแม่เอ้ย ปรานี แม่รา
พระบาทบงกชศรี ใส่เกล้า
ฤาบาบี่นฎูมี ทัดแม่ ใยนา
ขอจบบัวบาทเจ้า สั่งเจ้าจอมใจ

◎ พระรักพระว่าไว้ เหนือหัว
ข้าบาทบงกชกลัว บาปได้
พระคุณโปรดเปนตัว สอนสั่ง มานา
ข้าไป่แทนคุณไท้ เท่าเส้นใยยอง

◎ รอยกรรมจกจากเจา จอมกระษตร
รอยบาปเพรงจำพลัด ออกท้าว
พระคุณไป่แทนขัด ใจดั่ง นี้นา
ยาหยูกเขาโน้มน้าว ฎูกให้ ไหลหลง

ร่าย ๏ เมื่อนั้นพระอนงคเทพี ชนนีราชรันทด สลด
หฤไทยดั่งจะหว่า ท้าวธก็ว่าเจ้าลอลักษณ์ ลูก
รักเจ้าแม่นา รักยิ่งตายิ่งตน รักยิ่งชนม์ยิ่งชีพ
แต่นี้จอมทวีปแม่จะจาก พรากแม่พรากพระบุรี
รีตกระษัตรมีเจ็ดสิ่ง พระมิ่งแม่จงจำ ยำคำ
แม่อย่าคลา รีตพระยาเจ้าอย่าคลาศ อย่า
ประมาทลืมตน อย่ารคนคนเท็จ ริรอบเสร็จ
จึ่งทำ คิดทุกคำจึ่งออกปาก อย่าให้ยากแก่
ใจไพร่ ไต่ความเมืองจงตรง ดำรงพิภพให้เย็น
ดับเข็ญนอกเข็ญใน ส่องใจดูทุกกรม อย่าซม
ตามความเท็จ อย่าหาญเห็ดแผกธรรม์ ทำจะกัน
กันจงหมั้น ทำจะคั้นคั้นจงเปนกด ส่องต้นหน
คนใช้ เลือกหาใจอันสัตย์ ดัดมนตรีโดยยุกดี
ปลุกใจคนให้หาญ ผลาญศัตรูเพรียงเมือง
อาญาเรืองฤทธิราษฎร์ เกื้อกันกาจไพรี ดับ
ภุดีอย่าให้ดุก อย่าชิงสุกก่อนห่าม อย่า

ล่ามม้าสองปาก อย่าลากผิดตามหลัง อย่า
ให้คนชังลักแช่ง แต่งตนให้คนรัก ชักชวนคน
สู่พ้า เบื้องหน้าเทพยยอยศ จงปรากฏชอบแล้ว
อย่าได้แคล้วโลกรำพึง คำนึงอย่ารู้มลาย จง
อย่าหายยศพ่อ ต่อม้วยพ้าหล้าสวรรค์ กัลป
ประลัยอย่ารู้ลาญ ภูบาลเจ้าจงจำ ตามคำ
แม่โอวาท พ่อสุดสวาดิแก่แม่เฮย จงสวัสดิ
แก่เจ้าเทอญ ฯ

โคลง ๔ จงเจริญศรีสวัสดิเรือง เดชา
ทุกข์โศกโรคไภยา อย่าพ้อง
ศัตรูหมู่พาลา พาลพ่าย ฤทธิพ่อ
เสวยศุขอย่าเคืองข้อง ขุ่นแค้นอารมณ์
ขอฤดูสมสบสรอย สองนาง
ขออย่าฤดูเล่ห์ทาง เสน่ห์นั้น
ขอคิดอย่าใจจาง คำแม่ สอนนา
ขอพ่อเร็วคืนกัน ขอบแควันไกรกรุง

◎ ขอฝากฝูงเทพยไท้ ภูมินทร์
อากาศพฤกษาสินธุ์ ป่ากว้าง
อิศวรนรายน์อินทร์ พรหเมศ ก็ดี
ช่วยรักษาเจ้าช้าง อย่าให้มีไภย
◎ ได้คืนชีพคืนเจ้า จอมกระษัตริย์
จักแต่งธงธวัชฉัตร์ เพริศแพร้ว
เทียนทองระย้ารัตน์ งามชื่น ตาแฮ
เบ็ดไก่บายศรีแก้ว แต่งแก้สบสถาน
โคลง ๒ ◎ ท้าวพังสารท่านไท้ บังคมก้มกราบไหว้
รับถ้อยคำสอน
◎ รับพรใส่เศียรไว้ แก้เกษเช็ดบาทไท้
ท่านท้าวชนนี ท่านนา
◎ กรชลีเหนือเกล้า ลาสมเด็จท้าวเจ้า
สู่ท้องโรงธาร
ร่าย ◎ โองการสั่งมนตรี ผู้ภักดีต่างใจ อยู่ระไว
ต่างองค์ ดำรงรั้งรักษา ภาราเราจงบำรุง

ผดุงราษฎร์อย่าให้เคือง ศัตรูเมืองเร่งบำบัด
หนึ่งจอมกระษัตริย์แก่นไท้ ถนอมบาทบงกชให้
เหมือนเมื่อเทียรกยัง ฯ
ร่าย ◎ แล้วตรัสสั่งขุนพล พวกพหลเหี้ยมหาญ เร่ง
เตรียมการพยุหบาตร์ จัตุรงคอาจเรืองรบ
ครบทุกหมู่ทุกหมวด ตรวจให้สรัพโดยเชบ็จ
จัดให้เสร็จโดยชบวน กูจักยวรยาตรเต้า ใน
วันรุ่งพรุ่งเช้า แตงตงเตรียมพลน ฯ
โคลง ๒ ◎ เสด็จผายผันสู่ห้อง เรือนหลวงโฉมฉานน้อง
อยู่เจ้าจงดี แม่ฮา
◎ เรียมจะดีลาศเต้า อยู่แม่อยู่อย่าเศร้า
ไปช้าคืนสม แม่แล
◎ ลักษณวดีกรมทรวงสร้อย ทกชแทบเฉลอดตา
ย้อย เนตรน้ำนองนูน
◎ นบน้อมทูลเจ้าหล้า พระองคอาจละข้า
บาทไว้ผู้เดียว พระเอย

◎ ทางไกลเยียวสัตวร้าย ผีคนองหลอนคล้าย
ทำเล่ห์ให้เห็นตัว

◎ กลัวศัตรูฝ่ายหน้า หลังพระเสียใจข้า
ดุจดับแก้วสองดวง

◎ ขอห้ามหวงเจ้าหล้า อยู่ปกเกษเกล้าข้า
พระบาททั้งอย่าไป เลยนา

โคลง ๔
◎ เสียชนกชนนิศทั้ง วงษา
พระโปรดเกล้าเอามา ปลกเลี้ยง
เปนบาทบริจา ริกศุข ยิ่งนา
พระจากเจียนพ่างเพียง ขาดเกล้าเสียเศียร
◎ ใดใดในโลกย์ล้วน อนิจัง
คงแต่บาปบุญยัง เที่ยงแท้
คือเงาติดตัวตรัง ตรึงแน่น อยู่นา
ตามแต่บุญบาปแล้ ก่อเกื้อรักษา

๏ จากนุชเรียมชุ่นไข้ อารมณ์ เรียมนา
จากที่สมไปสม เกลือกแคล้ว
ผิจักอย่อกกรม เกรียมสวาดิ์ นาแม่
จำพี่จำจากแก้ว ไบ่ช้าคืนสม

๏ พระไปแม้พระได้ สมสอง
ไหนจะคืนคงครอง ครอบเกล้า
อย่าคิดอย่าจงปอง สองปล่อย มาฤๅ
สองจักลวงโลมเล้า อย่าวังวัง

๏ จักจากใช่จากด้วย ดวงสมร แม่นา
มนตรยายำจำจร ไต่เต้า
อยู่ฤๅสมศุขอร ชาเยศ เลยแม่
แม้มิตายจากเจ้า จักบ้าเสียคน

๏ จำเรียมจำราศสร้อย สายสมร พี่นา
จากแม่รักฤๅรอน ชาดได้
เด็ดแดเปรียบบัวบอน ยังเยื่อ ใยนา
ไปบ่ลืมน้องไท้ เท่าเส้นใยยอง

◎ แต่น้อยยังไป่รู้ เดียงษา เลยนา
พระถนอมเอามา ปลูกไว้
เปนปิ่นบักเกษา เปนแม่ ไส้นา
เปนพ่อเปนเจ้าไหว้ ค่ำเช้าเปนครู
◎ ซบภักตร์ตักราชไท้ ภูมิ์ ศวรนา
กรกอดจอมกษัตริ์ รัดไว้
หายใจสูบทุกที์ ไป่อิ่ม เลยนา
ฟายธุลีบาทไส้ ลูบเกล้าเปนเฉลิม
◎ สุดทานสุดทัดท้าว สุดบุญ
ทรงโศกภักตร์ซบซุน ร่ำไห้
เหนือบาทยุคลชุน ครวญคร่ำ ไปนา
สยายเกษเช็ดบาทไท้ ธิราชไว้เปนเฉลิม
◎ เห็นโศกเพิ่มโศกท้าว กลอยนาง
พลางพระโลมนุชพลาง ปลอบน้อง
อย่าโศกจะเปนลาง ในพฤกษ ไพรนา
ดับทุกข์ดับเทวศข้อง ชุ่นแค้นเสี่ยโฉม

◎ เสร็จโลมเสร็จสั่งเจ้า จอมสนม
สนมอยู่อย่าเกรียมกรม อกไหม้
ปวงนางรับคำคม บัวบาท ท่านนา
ซบสอึกสอื้นไห้ แซ่ซร้องแรงโรย

◎ เสียงโหยเสียงไห้มี่ เรือนหลวง
ชุนหมื่นมนตรีปวง ป่วยช้ำ
เรือนราษฎร์ร่ำตีทรวง ทุกข์ท้วม กันนา
เมืองจะเย็นเปนน้ำ ย่อมน้ำตาครวญ

◎ เห็นไห้ทุกหมู่ถ้วน หญิงชาย
ใจสั่นรันทดกาย ท่านไท้
สูเอยอย่ากรรหาย เหิมโศก นักนา
ทุกข์นักมักเกิดไข้ มักไข้พลันตาย
ร่าย ◎ โศกเสื่อมคลายใจราช เสร็จสั่งนาฏสั่งสนม
ถ้วนทุกกรมกำนัล ท้าวธบทันไสยา แสงจันทรา
โอภาศ ดาราดาษคลาศคล้อย ตกต่ำต้อยจวนรุ่ง
ผกายพฤกษพุ่งอัมพรา ไก่ตื่นตาปรบปรี๊อ บี่ก

กระพือขันเร่า เสียงดุเหว่าเกริ่นร้อง เสด็จ
สู่ห้องบังคน นางถวายชลเอางาน ภูบาลสู่ที่
สรง ชำระพระองค์บนาน ทรงสุคนธ์ธารกลิ่นฉลง
ปรุงปนทองธารทรง ผจงสนับเพลาบวร ภูษา
ภรณ์เลื่อมลาย รัตพัตรพรายไพจิตร พิศชาย
ไหวยาบ ชายแครงคาบเครือวัล พิพิธพรรณ
เสื้อสนอบ รัดอุระรอบเรืองรอง สังวาลตรอง
ตาบประดับ ทับทรวงแสงร่วงร้ง พลอยเพชรผ้ง
ยรรยง ทรงทองกรจำรัศ พาหุรัดรูปมังกร
กลาย ธำมรงค์พรายเพริศแพร้ว มกุฎแก้ว
แสงใส ทรงพิไชยาวุธเสร็จ บพิตรเสด็จ
นวยนาด ดั่งพระยาราชไกรสร จากศิขรคูหารัตน์
บัดถึงเกยบมินาน ขุนช้างชาญควาญขับ ประทับ
เทยบเกยแก้ว ทรงฅอคชสารแล้ว เคลื่อนทแกล้ว
พลพฤนท์ ฯ

โคลง ๒
◎ แตรสังข์พิณพาทย์ฆ้อง เสียงประโคม
ครั้นก้อง แหล่งหล้ากรุงไกร ท่านนา
โคลง ๔
◎ พระยาไชยนุภาพล้ำ เลิศเหลือ
ชาญชำนิเศิกเสื่อ ปราบแผ้ว
งามสรรพลักษณเจื้อ ใจราช สงวนนา
ข่ายภู่รัตคนแพร้ว เพริศพร้อมดาวทอง
◎ สองขอยอยศไท้ มหิมา
ดูดั่งองคอมรา สู่หล้า
พาหนดุจคเชนทรา จอมเทพย เปรียบฤๅ
พลดังพลหยาดฟ้า แหล่งหล้าสรเสริญ
ร่าย
◎ ธงน่าเดินนำพล ธงโบกบนสัญญา เคลื่อน
พลดาโดยด่วน ท่วนทุกหมู่ทุกหมวด ชุนดำรวจ
สารวัด จัดแจงเดินค่เคียง ม้าเดินเรียงเดินราย
ชยายระยะโดยควร นายถือทวนหมายมาด ภู่แดง
ดาษปลิวปลาย สพายแล่งศรมหิมา เครื่อง
อาชายรรยง งามบรรจงเพริศแพร้ว ด้วนแก้ว

ก่องแกมมาศ อาชาชาติสินธพ แลเลิศลบเผ่น
ผยอง ลองเชิงร้องเครงครื้น สู้ศึกยืนบมิพ่าย
นายขี่ขับเข้มแข่ง ล้วนดำแหน่งยศเจ้าหล้า ขนม้า
หมื่นม้าครัน พันม้ามายม้ามาก พิศโสภาคย์
โสภา มากดาษดาแต่งแง่ แผ่ตนตามเจ้าหล้า
แห่ไปหน้าก็มาก แห่หลังหลากเหลือหลาย
แห่ฝ่ายซ้ายดาษดา แห่ฝ่ายขวาดาษเดียร พิศ
เพียนพร้อมงามสรรพ คณนานับบมิถ้วน ล้วน
ม้าลักษณม้าเลิศ เฉกโฉมเฉิดแหล่งหล้า พิศ
ยิ่งงามถ้วนหน้า ยิ่งม้าเมืองบน ฯ
ร่าย ◎ แลพวกพลยรรยง ธงนำพลยยับ ดับ
กองร้อยกองพัน แห่กองกันกองแล่น พลแกว่น
ถ้วนขนหมื่น ดระลึ่มหิมา คณนาไปสล้าง
พวกพลด้างพลดาบ พลกำซาบธนู ดูพลหอก
พลห้าว ดูพลง้าวพลงาม พลเขนตามเสโล
โตมรสลอนปืนไฟ ย่อมพลไกรโอ่อ่า งามสง่า

พรรณราย ไพร่เดินนายเดินดับ สำหรับถ้วน
ขุนหาญ ขี่สารสูงแกล้วกล้า ดาบหน้าสลาบ
ครุธควร เดินโดยขบวนแหนแห่ นายแวงแหล่
เหลือหลาย นายแวงซ้ายแวงขวา นายแวงหน้า
แวงหลัง แวงจตุรงคบาท รักษาราชดำแหน่งที่
นายแวงสี่ตีนช้าง ช้างพระคชกรรกง แวง
องครักษ์ดำรวจ กวดขันแหนแห่ห้อม ล้อม
พระคชสำหรับ ขับทวิรถรัตนาศน์ พลหน้า
ดาษดูยง อลงกตกุญชร บวรวิจิตรภูษา เครื่อง
ราชาธิราช งามถึงขนาดเพริศพร้อม งาม
เครื่องงามพลห้อม เสด็จไท้พระบาท ท่านนา
ร่าย ดูดาษกลิงกลดพรรณราย บดชุมสายพราย
พรรณ มยุรฉัตรชันเพราพริ้ง กรรชิงตรูตา
โลกย์ พัดโบกพัดจามร พัดภูธรยยาบ สอง
ตราบช้างยยับ ประดับกระษัตรกำนัล สรรพโภค
พิพิธคิดตาม คานหามทองเก้าอี้ บรู๊กหมู่สังกัด

ขนัดนายพลแกล้วกล้า แห่หนหน้าเหลือแหล่
แห่หนหลังเหลือหลาย แห่หนซ้ายเหลือตรา
แห่หนขวาเหลือไตร นอกทางไปสองฝ่าย เปน
ว่ายขอบกรรถง ยรรยงศัพทไกรเกรียง เสียง
แตรสังข์กลองฆ้อง กึกก้องเสทือนธรณิน
ไท้บดินทรลีลา มิมหิมาอาจองค์ ดูยรรยง
กว่าชิ้นแล ฯ
โคลง ๔ พระองค์โอภาศเพียง ศศิธร
เสด็จดุจเดือนเชจร แจ่มฟ้า
ดวงดาวดาษอัมพร เรียงเรียบ ไปนา
ดูดุจพลเจ้าหล้า ลอบล้อมโดยขบวน
◎ พระเดงแดราษฎร์รัว เรือนสวน เรือกนา
พิศไร่นานิกอวร อ่อนไท้
ป่านรูปรอยครวญ ถึงพี่
อกอ่อนรทวยไหม้ คร่ำแค้นใครโดม

◎ จักไปบใคร่แคล้ว เทพี่ พี่เอย
จักใคร่คืนคิดศรี ฝ่ายหน้า
ไปดีอย่าไปดี ใดดั่ง นี้นา
คิดเร่งอ้างว้างว้า ห่วงหน้าคิดหลัง

◎ หนหลังเสาวภาคย์ด้วน ความรัก
ยาหยูกเขาขดังนัก ฝ่ายหน้า
จักคืนพระลอลักษณ์ ฤๅใคร่ คืนเลย
ตัดฝ่ายคืนเจ้าหล้า แต่ตั้งจักไป
ร่าย ◎ คลี่ไคลพลคล้ายคล้าย แลนา เร่งผ้ายเร่ง
คลาศคลา แลนา ล่วงแดนนาแดนไร่ แลนา ไต่
ทางหลวงทางหลาย แลนา กลายถิ่นฐานบ้านนอก
แลนา ต้นหนบอกตำบล แลนา ให้หยุดพลเอา
ทัพ แลนา ไพร่พริบจับการจวน แลนา แต่งตาม
ขบวนเชบ็จ แลนา ท้าวเสด็จพระพลาทอง แลนา
เสนานองนั่งเผ้า ลอบพิศรพระเจ้า ท่านท้าว
มหิมา ฯ

ร่าย ◎ พี่เลียงข้าถนอมบาท ชาวมหาดเปนกำนัล
เฝ้าคั่งครรโดยกำหนด พระสุริยลดลงต่ำ จะใกล้
คาระเรอย ถมนาเนอยนุ่นสมร พระภูธรคานง
ถึงพระราชเทพี ลักษณวดีเพื่อนภิรมย์ โฉมสนม
หนุ่มหน้า มือลูบอกโอ้อ้า ด่วนร้างเรียมตรอม
อยู่แล ฯ

โคลง ๔ ◎ เห็นเดือนเหมือนดั่งหน้า เพาพงา พี่เอย
เรียมเรียกนงนชมา พี่ถ้า
เลงแลเล่าเห็นตรา ตัวต่าย เปล่านา
เดือนยแย้มแย้มหน้า ใคร่กลั้นใจตาย

◎ เห็นดาวเดียรดาษห้อง เวหา
เหมือนหมู่สาวสนมมา ใผ่เผ้า
พิศดย่อมดารา เรียงเรียบ ไปนา
โอ้อรสาวสนมเหน้า หนุ่มร้างแรมสมร

โคลง ๒ ◎ นอนเดียวเปลี่ยวอ้างว้าง กรกอดอกให้ช้าง
จากชู้เมียไกล อกนา

◎ พิศไพรเพยิรวจเร้า หอมกลิ่นกดกลิ่นเจ้า
พี่พุ้งหอมขจร บารนี่

◎ นกสมสมรปากบ้อน ถนัดดั่งนชเยียอ้อน
อ่อนให้เรียมโฉม

◎ คิดถึงโฉมอ่อนอ้า ถนัดดั่งจะเห็นหน้า
หนุ่มเหน้าสุดใจ พี่เอย

◎ ฉันใดสองพี่เลียง บปากสักคำเพียง
ดังใบ้ฤาควร

◎ วานช่วยสรวญแก้หน้า ชาวนอกฉันน้อ้า
พี่เอ้ยวานดู หนึงรา

โคลง ๔ ◎ เห็นบ้านบดุจบ้าน เมืองเรา พี่เอย
เรือนแร่งรุกรุยเขา รูปร้าย
บเห็นที่จักเอา สักหยาด เลยพี่
เห็นดังนสู่หม้าย อยู่แล้ฤาแล

◎ พระเอยอาบน้ำขุ่น เอาเย็น
ปลาผอกหมกเหม็นยาม อยากเคียว
รุกรุยราคจำเปน ปางเมื่อ แคดนา
อดอยู่เยียวดีวเดียว อยู่ได้ฉันใด

◎ ยามไร้เด็ดดอกหญ้า แซมผม พระเอย
หอมบ่หอมทัดดม ดั่งบ้า
สุกกรมรำดวนชม เชยกลิ่น พระเอย
หอมกลิ่นเรียมโอ้อ้า กลิ่นแก้วติดใจ

◎ สองนายสนองนารถภ้อ ไปมา
พระหากเจรจาใจ จอดน้อง
หัวใจหนึ่งโหยหา สองเพื่อน แพงนา
ใจหนึ่งนึกนางห้อง หนุ่มหน้าพระสนม

โคลง ๒ พระตนกลมแก่นไท้ กรกอดหมอนม่าย
◎
ไหม้ สวาดิ์ไหม้หัวใจ

◎ เดือนสุทธิใสส่องฟ้า ลอบพิศรเจ้าหล้า
ท่านท้าวเสด็จไป

ร่าย ◎ คลี่ไคลพลผาดผ้าย แลนา คลับคล้ายถึง
ท่งนา แลนา คลับคลาถึงท่งหญ้า แลนา หัวหน้า
เขาพงเดา แลนา พลเทาถงพงแฝก แลนา พง
แขมแทรกพงคา แลนา ถึงป่าแดงป่าดง แลนา
เห็นระหงแหล่งไล้ แลนา เห็นหมู่ไม้หนั่นหนา
แลนา ราชาชมชั่นช คือไม้หมู่นน ชื่อโอ้นามใด
แลนา ฯ

โคลง ๒ ◎ พนจรใจจำหมั้น ทูลชื่อไม้นนนั้น
แด่ไท้ทุกอัน

◎ ครั้นธรู้ตระหนักแล้ว ลอราชชมไม้แก้ว
เหมือนดังแก้วกลอยใจ พี่นา

โคลง ๔ ◎ แอ่นเคล้าเหมือนแม่เคล้า คลอคลึง พี่นา
หอมกลนเรยมคดถง กลนเจา
สุกกรมพยอมพิง ใจพี่ พระเอย
เหมือนกลินอรหนุ่มเหน้า พี่ต้องติดใจ บารนี

◎ นางแย้มเหม็นแม่แย้ม ยินดี ร่อฤา
ต้องดุจมือเทพี พี่ต้อง
ของนางคดเกษ นุชคดิ ดงฤา
รักดุจเรียมรักน้อง ร่วมรู้รักเรียม
◎ ยมโดยประดุจเจ้า จงโดย
ใบโบกคือนุชโบย เรียกข้า
เรียมเห็นเกดเรียมโหย หาเกษ นุชแม่
วัลโอบเอวไม้อ้า อ่อนอ้อมเอวเรียม
◎ เด็บมือนางนั่ง เด็บนาง เรียมนา
ชมม่านนางหวังต่าง ม่านน้อง
ชมภูสไบบาง นุชคลี่ ดงฤา
งามบ่านไม้ปล้อง แปลกปล้องคอศรี
ร่าย
◎ พระลอเสด็จดลา ชมพฤกษาหลายหลาก
สองปลากข้างแถวทาง ยางจับยางชมฝูง ยูง
จับยูงย่ัวเย้า เปล้าจับเปล้าแปลกหมู่ กระสา
สู่กระสัง รังเรียงรังรังนาน ไก่ครานไต่หงอนไก่

ไผ่จับไผ่คู่คลอ ตอดตอจับไม้ตอด ตับคา
ลอดพงคา คล้าคลาดงจับคล้า หว้าจับหว้า
ลอดแล คับแคจับแคบ่า ดอกบัวล่าเดมบัว
กระเวนวันนัวกระเวนดง ช่างทองลงจับทองยั้ว
แขกเต้าตัวเต้าแขก ไต่ไม้แมกไปมา บ่รู้กี่
คณาชมผู้ ชมพิหคเหิรรู้ เรียกร้องหากัน ฯ

โคลง ๔

◎ กาจับกาฝากต้น ตุมกา
กาลอดกาลากา ร่อนร้อง
เพกาหมู่กามา จับอยู่
กาม่ายมัดกาจ้อง จิกก้านกาหลง
◎ ตาเสื่อเสื่อผาดเผ้ง มองทาง
กวางแอบหูกวางกวาง พึกเร้น
ช้างน้าวหม่บงทราง ซอนอย่
ช้างลอดอ้อยช้างเหล้น ป่าสลับดง

◎ ดางดิงดิงดอดไม้ ดางดิง
แดดูกดิงดงชิง ดกไม้
ดิงดมไล่ดมดิง ดิ่งโดด หนีนา
แดดูกดิงดางไหล้ ดอดเลี้ยวดางดิง
ร่าย
◎ หวดเหี่ยงหาดแหนหัน จากจวงจันทน์
แจงจิก ปริงปรงปริกปรูปราง คุยแคดาง
ค้อเค็ด หมู่ไม้เพล็ดไม้พดอง หมู่ไม้ฟองไม้
ไฟ หมู่ไม้ไผ่ไม้โพ ไม้ตโกดกู ไม้ดำภู
ดำแพง หมู่ไม้แดงไม้ดัน ไม้สาระพันสารภี
ไม้นนทรีทรบูน คูนกำกูนกำยาน ไม้พิมาน
ขล้อขลาย ไม้กำจายกจับบก ไม้กทกรกสักสน
คณนามีหมู่ไม้ กล่าวแต่ภอจำได้ กว่านั้น
ยังเหลือ มากนา ฯ
โคลง ๒
◎ ไม้เครือไม้กุ่มก้อม ค้อมเกี่ยวกดดำย้อม
ยอดม้วนใบงาม บารนี ฯ

◎ ดอกดวงซามช่อช้อย หอมตลบอบสร้อย
เร่งเศร้าใจถึง แม่ฮา
◎ คำนึงหลังห่วงหน้า ใจพี่เพียงเปนบ้า
เพื่อร้างแรมสมร มาแล
ร่าย ◎ พระพเนจรหล้า ได้หลายค่ำหลายวัน ถึง
แดนอันจนิยต กำหนดพระราชสีมา ตั้งพระพลา
ทัพหลวง บ้กปวงป่าดาดาษ งามถึงขนาดควร
ชม ถ้วนทกกรมมนตรี เผ้าภูมิเดียรดาษ
พระลอราชเจ้าช้าง จึงเอื้อนโองการอ้าง ดังนี้
แถนา ฯ
โคลง ๒ ◎ จักลีลาไป่ช้า สู่ทังหลายน้อ้า
กลับบ้านสำราญ ก่อนเทอญ
โคลง ๔ ◎ มานานจรหล้าแล้ ถึงแดน
ควรส่งพลแสนคิ่น สู่หย้าว
ทุกคนเอนดูแคดน ครวญลูก เมียนา
กูคิ่งถึงท้าว เพื่อนไท้แพงทอง

◎ มนตรีต่างเนตรไหว้ บทมาลย์
จบบาทธุลีธาร ใส่เกล้า
ข้าพระจักอยู่บาน ใจก่อน พระเฮย
สามสี่วันพระเจ้า จึ่งให้พลเมือ
◎ นานนักกว่าชิ้นแล้ มนตรี
ไปพรุกควรพอดี อย่าช้า
ครันนานราชธานี เราเปลี่ยว อยู่นา
เยียวออกท้าวเจ้าถ้า ข่าวถ้าพังสาร
◎ ชร้องน้าวนบบาทไท้ บุญชจร
ไหว้อยู่สลอนต่าง ดอกไม้
เสมอสัตวภูธร ชุบปลูก ไส้พ่อ
ทุกสิ่งเน้อหน่อไท้ ก่อเกื้อทุกอัน
◎ ชอโดยเสด็จราชไท้ ทรงธรรม์
คืนชอบเสวยไอสวรรย์ ผ่านหล้า
ผิวไปและถึงกรรม์ ดีกว่า คืนพ่อ
ยากสิ่งใดเพื่อข้า จักได้อาษา

◎ ไปหน้าคิดใคร่ไส้ คืนหลัง
เกรงแผ่นดินเกรงทัง ออกท้าว
สูเคยเมื่อกูยัง ครองแผ่น ดินนา
ครองแผ่นดินทุกด้าว อย่าให้ใครแคลน
◎ ฝากเมืองช้างม้าไพร่ พลหลวง
ฝากนอกในทั้งปวง แหล่งหล้า
อย่าลืมหมั่นไตรตวง ผิดชอบ ดูนา
ฝากออกท้าวเจ้าฟ้า ฝากแก้วกลอยสมร
◎ สั่งมนตรีถ้วน ทุกกรม
รับราชโองการสม ใส่เกล้า
น้ำตาถั่งอารมณ์ รักราช แลนา
ชอบพิตรพระเจ้า อย่าช้าเสด็จมา
◎ สถิงพระบาทไท้ ชนน์ ท่านนา
ทูลว่าจอมกระษัตริย์ ลูกไท้
เสวยสวัสดิ์สำราญมิ์ ศุขอยู่ ไส้นา
โอนมกุฎเกล้าไหว้ พระบาทเจ้ากูมา

๏ แล้วสูไปไหว้แจ่ม จอมกระษัตร์ ด้วยนา
ทูลข่าวกูเสวยสวัสดิ์ ห่อนไข้
จักพลันสู่สมรัตน ชาเยศ ไส้นา
อย่าลห้อยไห้ให้ อยู่ถ้ารับเรียม
ร่าย ๏ ธให้เตรียมพลแต่ง แบ่งบันคนผู้สนิท อัน
เชื้อชิดภูบาล ประมาณร้อยหนึ่งไว้ โดยเสด็จ
ไท้ธิบดี ธก็สั่งมนตรีแลไพร่ฟ้า ช้างม้าคลี่
คนเมือ โองการเผือสองพี่ คิดที่เราจะไป
ให้ผูกกระไดข่าวคอย ผู้รู้รอยชาวด่าน หว่าน
ความรักชักชิด ให้เขาสนิทไมตรี จึ่งบอก
คดีโดยปอง ให้เงินทองผ้าเสื้อ เผื่อใจชัก
เข้ามา จงเจรจาให้ชอบใจ เปนภายในเชื้อชิด
ว่าบพิตรประสาท ให้พระราชรางวัล เงินน่
ทองครันอิ่มอก อย่าบิดปกกังวล บอกยุบล
ให้เห็น ตัวธเปนขุนด่าน พี่เลียงท่านเปนหมื่น
แขวง นายแวงเปนหัวพัน ชาวกำนันเปนไพร่

ไขว่ชื่อถ้วนทุกคน เรียกกันกลชาวด่าน มล่าน
ทางเลี่ยบคอย ชายรอยบิดเงื่อนงำ ความขำ
อย่าให้แพร่ แต่งแง่จงให้เปนกล พบผู้คนทักทาย
กลายถิ่นฐานบ้านป่า เขาถามว่าสูทัด บอก
ฉบัดชื่อเสียง มาแต่เวียงเลียบด่าน แล้ว
ท่านจะคืนเมือง ยังจะเคืองฤๅจะคล่อง บอก
จงถ่องจงแท้ โดยบดินแล้ อย่าได้อำอวม

โคลง ๒

◎ บุญพระสรวมตูข้า พระแต่งกลบเกลื่อน
หน้า ชอบแท้ทุกอัน

◎ พระจะพลันไปไส้ ไว้แต่สองนายให้
ท่านท้าวเสด็จไป

◎ ถึงทวารไพรฝ่ายนั้น ตูดุจชวนกันดั้น
ป่าดั้นดงหา

◎ ตูไหว้ลาพระณเกล้า ไว้แต่สองนายเผ้า
พระบาทแล้วเขาไป

ร่าย ◎ เมื่อนั้นท้าวไคลคลา ล่วงแดนนาแดนราษฎร์
สองนายนารถนำทาง ขวางเพศท้าวผู้มีบุญ
ทำทรงขุนด่านแล้ว ทรงเสื้อผ้าหมวกแก้ว บให้
เห็นองค์ ท่านนา ฯ

โคลง ๒ ◎ เสด็จโดยด่านดงกว้าง คนร้อยม้าร้อยช้าง
กระษัตร์ด้วยเปนสาม

ร่าย ◎ ตามสองนายนำนารถ ท้าวธลีลาศคลาไคล
เสด็จไปโดยอันดับ เอาทับทกตำบล ดลทวาร
ไพรที่อยู่ ชาวด่านหมู่สำคัญ ชวนกันบอก
โดยธสั่ง ทำกลดั่งธสอน เห็นภูธรเสด็จคลา
ชาวบ้านป่าทักถาม เขาบอกนามชื่อเสียง ขุนด่าน
เวียงมาเลียบด่าน แล้วท่านจะคืนไป เขาก็ไร
เอาคานน บงคนทาวธทุกคน ตาบลทวาร
ไพรหั้น ถึงตำบลนั้นนั้น ท่านผ้ายบหิ้ง ฯ

ร่าย ◎ ถึงแม่น้ำกาหลง ปลงช้างชิดติดผั้ง นั่ง
สำราญรื่นกัน แล้วธให้พันไม้ทำห่วง พ่วงเปน

แพสรับเสร็จ รเสด็จข้ามแม่น้ำแล้ว ให้แผ้ว
ที่ประทับ ดุจสำหรับขุนด่าน พระองค์ท่าน
เสด็จสรง สี่เผ้าผงชำระ สะพระเกษเสร็จแล้ว
ใจราชคิดแคล้วแคล้ว ถึงท่านไท้มารดา ท่านนา
โคลง ๒ คิดปรานีออกไท้ รอยราชสห้อยไห้
ถึงลูกแลณหัว ลูกเอย
โคลง ๔ เจ็บรักเจ็บจากช้ำ เจ็บเยี่ยว ยากนา
เจ็บใคร่คืนหลังเหลียว สู่หย้าว
เจ็บเพราะลูกมาเดียว แดนท่าน
เจ็บเร่งเจ็บออกท้าว รราชร้อนใจถึง ลูกฤๅ
เจ็บถึงบิตุราชแล้ว ถึงกู เล่านา
เจ็บอย่คนเดียวด ละห้อย
เจ็บเยี่ยวราชศัตรู ดูหมิ่น แคลนนา
เจ็บเร่งเจ็บค้อยค้อย ชอบม้วยเมื่อมรณ์

๏ ร้อยชู้ฤาเท่าเน้อ เมียตน
เมียแล่พันฤาคล แม่ได้
ทรงครรภ์คลอดเปนคน ฤาง่าย เลยนา
เลี้ยงยากนักท้าวไท้ ธิราชผู้มีคุณ
๏ อย่าไปพหน้าจัก คนเมือ ฤๅพี่
หาสมเด็จบุญเหลือ เลศไท้
จรทกจรเทอญเชื้อ วานช่วย ธิรา
บาปสิ่งใดจำให้ ฉกร้อนใจถึง
ร่าย ๏ บัดนั้นจึงสองนาย ถวายกรกชประนม
บังคมทูลบมิช้า ว่าข้าบาทสรวมชีพ เจ้าจอม
ทวีปโองการ พระภูบาลจักเต้า เข้ายังเมือง
มิ่งคืน ข้าบาทยินยลชอบ อย่าเยียวลอบไปเลย
ควรเสวยสวัสดิครองด้าว ด้วยสมเด็จน้องท้าว
ออกท้าวชนนี ท่านเทอญ ฯ

โคลง ๔ ๏ จักไปจักแปลกข้าง ทรชน
ครั้นจะคืนเยียวคน กล่าวร้าย
ว่าท้าวปิ่นสากล ใจขลาด นักนา
ภูลโทษทุรยศหว้าย ว่าร้ายแหนงตาย

โคลง ๓ ๏ สองนายเกลี้ยงกล่าวทูล ว่านเรนสูรท่านไท้
ใครจะเอื้อมติได้ เท่าเผ้าฤๅมี พระเอย

โคลง ๔ ๏ จักไปสักน้อยหนึ่ง จึ่งคืน นาพี่
หน้าก็ยืนหลังยืน ชอบได้
เกรงเยียวแต่ผีขืน จำอยู่ ไส้นา
เยียวบ่คืนเห็นไท้ ธิราชผู้มีคุณ

๏ มากูจะเสี่ยงน้ำ นองไป ปริ่นา
น้ำชื่อกาหลงไหล เชี่ยวแท้
ผิวกูจะคลาไคล บรอด คืนนา
น้ำจุ่งเวียนวนแม้ รอดไส้จงไหล

◎ ครั้นวางพระโอษฐ์น้ำ เวียนวน อยู่นา
เห็นแก่ตาแดงกล เลือดย้อม
หฤไทยรทดทน ทุกข์ใหญ่ หลวงนา
ถนัดดังไม้ร้อยอ้อม เท่าท้าวทับทรวง

◎ บให้คนรู้เรือง ฝืนใจ อยู่นา
ชนจากสรงเสด็จใน อาศน์ไท้
ยังที่พระพลาไชย ใดดั่ง นี้นา
ปิดม่านฉลองไท้ ออกท้าวบุญเหลือ ลูกเอย

◎ พระตายจงลูกได้ เห็นผี ท่านนา
ผีลูกตายกระษัตริย์ แม่ได้
เผาศพลูกอย่ามี อุจาด ราแม่
ฤๅบ่ร้างเผาผีไท้ บ่ร้างได้เผาผี ลูกเลย

โคลง ๒
◎ ลูกตายก็ตายแล้ว เจ็บบเห็นหน้าแก้ว
เกิดเกล้าลูกมา
◎ น้ำตาไหลหลั่งไท้ เปนเลือดตกออกไหม้
ออกท้าวฤๅเห็น ลูกเลย

๏ ลางเข็ญเห็นแห่งน้ำ อกลูกเพี้ยงผกขว้ำ
ออกท้าวใจบุญ ลูกเอย
๏ เปนขุนยศยิ่งฟ้า ฤๅบาปจำหว้ายหล้า
หล่มหล้มตนเดียว
๏ จะเหลียวเหลียวบ่ได้ เหยียบแผ่นดินผิดไส้
อยู่ใต้บาทา พระเอย
โคลง ๔
๏ เคยเปนจอมโลกย์เจ้า ไอสวรรย์
ร้อยเอ็จเมืองราชคัล คั่งเฝ้า
มาตกกึ่งกลางอรร ณพแต่ เดียวนา
เยียวบ่เห็นหน้าเจ้า ลูกแล้บเห็น ลูกเลย
ร่าย
๏ ท้าวธเปนทุกข์เท่าฟ้า คิดหยั่งหน้าหยั่งหลัง
ระวังองค์บพิตร ปิดบให้คนเห็น เปนทุกขดุจ
เริงรื่น แซ่งทำชื่นเผยม่าน เรียกชาวด่านมาริปอง
สูนำสองพี่เลี้ยง เพี้ยงหฤไทยไปดู ที่ควรกู
จะหยุดยั้ง ที่จะกั้งจะปิด ให้จงชิดจงชอบ
ที่จะลอบจะเล็ด จงเปนเขบ็จเปนกล ที่สถลมารค

จงถ่อง ช่องทางคดจงซื่อ ส่องทั้งชื่อดำบล
ที่ชุมพลช้างม้า ดูทั้งหน้าทั้งหลัง ดูทั้งใกล้
ทั้งไกล ตาไปใจส่องแล้ ส่องพิพิศจ่งแท้
ถี่ถ้วนเชิบ๋จการ ฯ

โคลง ๒ ◎ รับสารกระษัตรสั่งแล้ว ไหว้บาทบงกชแก้ว
จึงผ้ายถลา
◎ มิคลาคำสั่งท้าว ดูที่ทางทุกด้าว
ถี่ถ้วนจำใจ
◎ นำสองนายสู่สร้อง ทำเปนพี่เปนน้อง
ด้วยหมู่บ้านเที่ยมทาง
◎ เอาสินสกางสอดจ้าง แขงดังเหล็กเงินง้าง
อ่อนได้ โดยใจ
◎ เปนผ่ายในสนิทแล้ว กระแหน่นายขวัญแก้ว
กล่าวเกลี้ยงคำหวาน
◎ บอกอาการถี่ถ้วย เชาว่าอย่าแคลนน้อย
หนึ่งไว้งานตู

ร่าย ข้าก็เข้าไปดูอุทยาน หมู่พยาบาลสวนไท้
ให้สินจ้างชักชิด เงินทองบิดปากไว้ ใช้ใด
ได้ทุกประการ ข้าไปดูทวารเวียงวัง ดูทั้ง
เรือนสองกระษัตร ที่ขัดข้าเห็นถ่อง ที่คล่องข้า
เห็นถี่ ทุกที่ข้าเห็นถ้วน ม้วนทั้งมวนข้าใส่ใจ
ห่อนให้ใครเห็นได้ ซ่อนเงื่อนงำแง่ไว้ เกยจ
กันเปนกล ฯ

ร่าย แล้วไต่หนทางเสร็จ เตร็จบ้านทางชื่อซร่อง
สองนายท่องทางป่า ง่าเงยไปคล้ายคล้าย จร
ผ่ายไปถึงหั้น ดั้นทางไปบหิง ถึงสมเด็จเจ้าตน
ไหว้ทูลกลกระแหน่ เห็นที่แง่ที่มิด ทูลโดยกิจ
แล้วถ้วน เชียนชิดชบวนถวายถ้วน ถี่ถ้อย
ทุกประการ ฯ

ร่าย พระภูบาลตรัสตรอง ไว้ช้างสองม้าสี่ ให้
อยู่ที่นายด่าน ท่านก็เลือกคนสามสิบทัศ อาจ
สามรรถโดยเสด็จ คนเจ็ดสิบไว้เล่า อยู่ด้วย

เหล่าช้างม้า เจ้าหล้ายังสำราญ หยุดท่าวาร
วันดี ฝ่ายสองศรีพี่เลี้ยง ฟังราชโองการเกลี้ยง
กล่าวถ้าทูลสนอง ท่านนา ฯ

โคลง ๔
๏ เมื่อนั้นสองราชไท้ ธิดา
สองอยู่คอยหนหา ท่านไท้
พี่นางรื่นโรยรา ชาไป่ มาเลย
รักเร่งวานไปไหว้ ปู่เจ้าเราเตือน
๏ ข้าไปเตือนปู่เจ้า จอมผา แม่ฮา
ปู่ว่าพระลอมา ฝั่งน้ำ
กาหลงฝ่ายแดนรา ชาเคร่า วันนา
มาจักให้ไปซ้ำ ชักท้าวเสด็จพลัน

ร่าย
๏ ปู่กระศัลย์ถึงไก่ไพรพฤกษ์ ปู่ลำภุกไก่ไก่
ก็มา บรู้กี่คณากี่หมู่ ปู่เลือกไก่ตัวงาม ทรง
ทรามไวยทรามแรง สร้อยแสงแดงพพราย ขน
เขียวลายยยับ ปีกสลับเบญจรงค์ เลื่อมลาย
หงษ์สิบบาท ขอบตาชาดพพริ้ง สิงคลิ้ง

หงอนพรายพรรณ ขันขานเสียงเอาใจ เดือย
งอนใสสีระรอง สองท้าวเทียมนพมาศ เพียง
ฉลุชาดทารง บู่ก็ใช้ผลงแก่ไก่ ไก่แก้วไซร้
บมิกลัว ชุกผกหัวองอาจ ผาดผันตีบีกบ้อง
ร้องเรื่อยเฉื่อยฉาดฉาน เสียงขันขานแจ้วแจ้ว
บู่สั่งแล้วทุกประการ มินานผาดโผนผยอง ดง
โดยคลองบหิง ครันถับถึงพระเถลิงลอ ยกคอ
ขันขานร้อง ตีบีกบ้องผายผัน ขันเอื้อยเฉื่อย
เอาใจ อยู่บไกลบใกล้ แล้วไซ้บีกไซ้หาง โฉม
สำอางสำอาจ ท้าวธผาดเห็นเปนตระการ ภูบาล
บานหฤไทย เห็นภอใจภอตา มิทันทาธารธำรง
ทรงมกุฎภูษาสรับ จับพิไชยอาวุธราชพล บัดดล
ธฉุกไล่ หวังได้ไก่ตัวงาม ยกทัพตามจอมราช
ครันคลาศไก่อยู่ถ้า ครันช้าขันเรียกไท้ ไก่
กระเหล่อกตาดู ครันภูธรจะทัน ไก่ค่อยผัน
ค่อยผาย ระร่ายรายดินเดิน ดำเนินหงษ์ยกย่าง

ครั้นเห็นห่างไก่หยุด ครั้นจะสุดแดนป่า จวน
จะฝ่าแดนบ้าน ไก่ทำคร้านมารยา เห็นไก่ช้า
ธก็สาว ไก่เหิรหาวหายเนตร ภูเบศร์ดูอับทิศ
บพิตรคิดพระองค์ โอ้กูมาหลงแก่ไก่ ไก่ผิไขว่
เอากู ท้าวธเหลียวดูพี่เลียง สองพี่กล่าวคำ
เกลียง ถถ้วนทงมวน ฯ
ร่าย แต่นควรระมัด ประหยัดอย่าลืมตน บอก
ทกค่นทกผ้ ให้รแล้วจิ่งไป คลาไคลถึงบ้าน
มิตร เขาสกิดกันบอก ชาวบ้านนอกมาไหว้
อัญเชิญไท้ธเข้าสู่ อยู่ณที่ควรเสด็จ เสร็จ
เขาถวายโภชนาหาร เชิญธสำราญคืนหนึ่ง ซึ่ง
ไว้นั้นสิบคน ถึงตำบลบ้านหน้า ไว้คนห้าแลช้าง
ฝ่ายช้างโดยเสด็จไท้ นับถ้วนได้สิบห้า หน้า
โน้นไว้สิบคน ถึงตำบลหนึ่งเล่า แต่ส่วนเปล่า
บมีคน พฤกษาสนำเลือน มีเรือนเปล่าสงัด

เขาเชิญกระษัตรอาไศรย บไกลสวนอ่อนไท้
เขาประนมมือไหว้ นั่งเผ้าเรียงรัน ฯ
ร่าย เขาถวายคำนัลคำนับ สำรับโภชนาหาร
น้ำอบธารสรงเสวย ฟูกผ้าเขนยสอาด ผ้าไหม
ลาดปกรอง ถามสองนายทุกประการ เครื่อง
ภูบาลแต่งเสร็จ ส่วนสมเด็จนฤเบศร์ ท่าน
แปรเพศเปนพราหมณ์ ทรงนามเจ้าศริเกศ ใคร่
เห็นประเทศมาชม มาแต่สยมภวนารถ สองนาย
ชาติคฤหัฐ ชื่อนายรัตนนายราม ปรามกัน
ทั่วทุกคน อย่าลืมตนลืมปาก เพื่อเหตุฝาก
ความรัก เขาชักเชิญสองนายแลไพร่ ไปล่ไป
ยังเหย้าเรือน เลื่อนอาหารเล่าเข้า เขาว่าเชิญ
ชาวเจ้า พนองมาเอา ฯ
ร่าย เขาเลียงดูทุกคน โดยดำบลทุกแห่ง อยู่บัด
แมล่งยามเย็น ท้าวไใคร่เห็นสวนน้องนาฏ

พระบาทเสด็จบมิช้า เขาก็นำเจ้าหล้า ท่านท้าว
เสด็จไป ฯ

โคลง ๒ ◎ ข้ากระไดอยู่เผ้า บอกข่าวพระลอเจ้า
สู่สร้อยสวนขวัญ

◎ ชวนกันไปนั่งไหว้ เชิญบพิตรท่านไท้
ประพาศเหล้นอุทยาน

◎ ภูบาลบานหน้าไท้ ชมดอกไม้ต้นไม้
ถูกไม้ภอใจ บารนี

◎ เสด็จดูในแหล่งหล้า แย้มโอษฐ์ปราไสอ้า
ขอบน้ำใจสู บารนี

◎ สวนใครหนอใคร่รู้ สวนสมเด็จท้าวชู้
ท่านแล้พระทอง

◎ จึ่งจำนองโคลงอ้าง ถวายแด่บพิตรเจ้าช้าง
ท่านผู้มีบุญ แถนา

โคลง ๔ ข้าไหว้พระบาทผู้ อุดม
เชิญบพิตรเสด็จชม ช่อไม้
อุทยานสำราญรมย์ สองราช แลพ่อ
สรรสนุกนี้ไม้ไหล้ แหล่งเหล้นสองศรี
◎ พระชมการะเกดแก้ว หอมหา ยากนา
หอมหื่นกลเกษา รวดเร้า
พระชมมุลิลา ลานสวาดิ
ชมดอกไม้เกียวเกล้า เพื่อนไท้แพงทอง
◎ นางแย้มเหมือนแม่แย้ม ยวนสมร
ใบโบกกลกวักกร เรียกไท้
ช้องนางคลี่สร่ายชจร โบกเรียก พระฤๅ
เชิญราชชมไม้ไหล้ กิ่งก้มถวายกร
◎ นกหกจับแมกไม้ เรียงรัน
ร้องรี่รับชวัญชวัญ ท่านท้าว
กระสากระสรวลศัลย์ ถึงราช แลพ่อ
จับกระสังแซ่งน้าว คู่เคียงเรียงรมย์

๏ แขกเต้าเต้นเต้าแขก ขอรัก
ดุจเรียกพระจอมจักร ปิ่นเกล้า
สัตวาส่งเสียงชัก เชิญราช แลพ่อ
คล้าคู่คลึงคล้าเคล้า เกลือกเคล้าสมสมร
๏ เชิญไท้ ธิราชท้าว ชมสระ
ชมดอกบัวบานสรดะ คลี่คล้อย
ปูปลาเต่าจราวจระ จรัลดาษ เดียรนา
แมลงภู่คลึงเคล้าส้อย เสียดสร้อยเสาวคนธ์
โคลง ๒
๏ พระเสด็จดลนั่งแล้ว พระคำนึงน้องแก้ว
เพื่อนไท้แพงทอง
โคลง ๓
๏ สองนายเชิญธบรรทม ค่ำแล้วลมลาดไล้
โหยลห้อยท้าวไท้ ค่อยพร้องโคลงครวญ
โคลง ๔
๏ สองอวรอรเพี้ยงชีพ ชีพิตร พี่เอย
เรียมจากบุรีฤทธิ์ รีบเต้า
บเห็นพงาผิด ใจพี่ แม่เอย
โอ้คนึงน้องเหน้า คร่ำแค้นครวญสมร

◎ ใฝ่ใครร่ดวงดอกสร้อย เสาวคนธ์
รวยรศรำดวนกด กลิ่นแก้ว
พระพายรำเพยดล แดครำ ครวญนา
เดือนส่องแล้วพ้าแผ้ว ไป๋ผ้ายสมศรี
◎ มลิลาหอมเฟื่องฟุ้ง มลิวัน
ปรูประยงค์หอมหรรษ์ หื่นห้า
หอมกลกลิ่นจอมขวัญ ขวัญพี่ พระเอย
หอมห่อนเห็นหน้าหน้า ใคร่กลั้นใจตาย
◎ หื่นหอมรศสร้อยเปล่า แดดาย
แดพิหคเหลื่อหลาย แหล่งไล้
นกเอยส่งสารถวาย ถึงนาฏ พระนา
ให้พระนุชน้องไท้ แม่รู้เรียมมา
◎ สาลิกาวานส่งสร้อย สารก หนึ่งรา
แถลงแด่สองพรู พี่น้อง
ทรหนอยู่ทรหู หาอ่อน อรนา
เห็นแต่นกหกร้อง ร่ำร้องรนสมร

◎ สัตวาวานช่วยร้อน เร็วไป หนึ่งรา
บอกข่าวพระลอไกล กลินชู้
เสด็จมาอยู่อาไศรย สวนราช นนา
ให้พระท้าวน้องรู้ ที่ร้อนแรมศร
◎ โนริเร็วเร่งผ้าย ผันผยอง หนึ่งรา
ไปสู่มณเฑียรทอง อ่อนไท้
ทูลสารอัญเชิญสอง กระษัตร์แม่ มานา
มาระเมียรไม้ไหล้ แหล่งเหล้นอภิรมย์
◎ ภูระโดกดุเหว่าร้อง เสียงใส บารนี
เสียงเสนาะเอาใจ ใช่น้อย
สูรักเร่งเร็วไป อ้อนอ่อน อรนา
เชิญแม่มาสวนสร้อย สว่างร้อนใจเรียม
◎ นกหกบินร่อนร้อง ไปมา อยู่นา
ซอนซอกจับพฤกษา เสียดเร้น
บทูลข่าวริดา ถวายแด่ เรียมเลย
บ้างไต่ไม้บ้างเต้น ร่ำร้องจอแจ

ร่าย ๏ พระลอเลงแลนก พังวิหคเปนคาย สอง
นายนวดพระบาท ถวายอภิวาทบังคม ทูลว่า
อย่าปรารมภ์เดือดไหม้ พรุ่งจะสมน้องไท้ เพื่อน
ท้าวอภิรมย์ ฯ

โคลง ๒ ๏ เชิญธบรรทมแท่นแก้ว เสี่ยงจักจั่นแจ้วแจ้ว
กล่อมท้าวสว่างรมย์

๏ ลมจรดันธดอกไม้ ท้าวธคิดกลิ่นไท้
ออกท้าวทั้งสอง

๏ เดือนระรองส่องหล้า พระจะเชยชมหน้า
หนุ่มหน้าบัวศรี

ร่าย ๏ พระลอมิหฤไทย รไมยาภิรมย์ ชื่นชม
คำพี่เลี้ยง สองกล่าวเกลากลอนเกลี้ยง กล่อม
ท้าวนิทรา ฯ

ร่าย ๏ ข้าก็ซบหลับกับพระบาท พระลอราชก็ฝัน
ทั้งนายขวัญนายแก้ว หลับแล้วฝันต่างต่าง
พ่างพระบาทยุคล ตนท้าวธก็ตื่นตระบัด ดัด

พี่เลี้ยงเจ้าหล้า บอกฝันพลันบช้า ช่วยแก้
ความฝัน ฯ

โคลง ๔ พี่ชวัญพี่แก้วพี่ ชวนกัน พังรา
◎ เชือกล่อมกูกูฝัน ดังนั้น
ฝันทรงสังวาลวรรณ นุชนาฎ งามนา
สองอุระเกยวก ตื่นขึนขวัญหาย
◎ น้องฝันเห็นกอดแก้ว กลอยใจ
ฝันว่าอรเสด็จใน แท่นแก้ว
มะเมอตื่นหลงใหล หาอ่อน อรนา
ฝันว่าน้องต้องแร้ว ราคหมั้นตริงตรา
◎ ฝันทรงผ้าผ้าผ่อง ใสสุทธ์
พระเกษทัดธารบุษป กลิ่นพุ้ง
ไปทิศอไทยอด ดมยิ่ง นั้นนา
ฝันว่าอรเล่นถุ้ง ท่องท้องสระศรี

๏ หัดถ์ขวาฝันเคล่นแก้ว โกมล
เกื้อกอดดอกจงกล ฝ่ายซ้าย
ตะเพียนหวั่นไหวชล ชมช่อน ไส้นา
ลิงโลดพรวนทองหว้าย หว่างสร้อยสระศรี
ร่าย ๏ สองนายทายฝันไท้ ท้าวจะได้ดั่งจินดา
พระราชาอย่าเศร้า พรุ่งจักสมน้องเหน้า หน่อ
ท้าวมีบุญ ฯ
โคลง ๔ ๏ ขุนแก้วทูลกล่าวแก้ ความฝัน
ฝันราชชูชมจันทร์ แจ่มฟ้า
แขสองส่องแสงพรรณ ทั้งคู่ งามนา
พระจะสมน้องหน้า หนุ่มหน้าบัวสมร
๏ ขุนขวัญฝันไท้ดุจ ศศิธร
สาวเทพทูลบทจร กิ่งเกล้า
ฝันว่าชื่นชมอร ลุลาภ แลพ่อ
พระจะสมน้องเหน้า หน่อท้าวทันใจ

ร่าย ในเมื่อข้าสองนาย ถวายซึ่งศุภนิมิตร บพิตร
หย่อนอารมณ์ ชมฝั่นสองพี่เลี้ยง ดุจดั่งสอง
น้อเกลี้ยง มากล่อมท้าวเสวยรมย์ ฯ

ร่าย เอนดูอุดมดวงดอกไม้ สองไท้เพื่อนแพง
กระษัตร์ เสด็จในรัตนบรรทม ปรารมภ์ใจอ้าง
ว้าง กรกอดอกไห้ข้าง เพื่อชู้นานถึง ฯ

ร่าย คิดคำนึงบดุ ทุเท่าแก้มสร่ายเกษ สอง
เปนเทวศพิศวง หลงหาราชจะใจ้ ไห้บรู้กคาบ
อาบไนยนามพุธารา โศกาดูรพิลาบ ค่อย
กระซาบคำเกลี้ยง แก่พี่เลี้ยงทั้งสอง ความ
เผื่อปองคลาศแคล้ว แม้บสมชู้แก้ว พรุ่งนี้
เผื่อตาย ฯ

ร่าย สองนางถวายบังคม ประนมยุคลนางนาฎ
โลมสองราชธิดา ว่าสองพงาพระพี่ ใช่ที่พัน
กำหนด เชิญค่อยงดอยู่ถ้า มิร้างนานจักช้า
ชู้ท้าวมาสม แม่แล ฯ

โคลง ๓
◎ สองอย่าปรารมภ์กระศัลย์ แม้มิวัน
พรุ่งเช้า ถอราชจักเสด็จเต้า สู่สร้อยสวนขวัญ
ร่าย
◎ ฉันใดพี่จึงรู้ ผู้ใดใครมากล่าว ข่าวบพิตร
เจ้าหล้า เร็วพี่บอกอย่าช้า ท่านท้าวเสด็จมา
แม่นฤา ฯ
ร่าย
◎ สองราประนมมือสนอง ว่าพระทองแม่
ณเกล้า รผู้เผ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ ให้รู้นิมิตรสกุณ
อันเปนคณเปนโทษ ทันโสตเกษมศรี จัก
มีพลันบช้า ใจเผือช้าชนชม ดุจพระตนกลม
เจ้าช้าง มาอิงอร้อมช้าง สองอยู่เกล้า
แก่ตา พัน ฯ
ร่าย
◎ สองชายายินชอบ ชอบคำสองพี่นาง ควร
ไว้กลางกระหม่อม สองพี่ย่อมมีคณ แก่เชือ
ปุนเปรียบพ้า เผือพี่น้องนถา แต่ตางจะสนอง
คุณเชือ ฯ

โคลง ๔ ◎ แต่น้อยสองพี่น้อง สองเผือ
คุณพี่ทั้งสองเหลือ ที่อ้าง
ที่นโสตสองเขือ ควรช่วย เผือนา
ฤๅภสมเจ้าช้าง เลิศแล้คุณเขือ

โคลง ๒ ◎ กล่าวดีเจือใจแล้ว สองพระพี่เลยงแก้ว
กล่าวเล้าโลมสอง อรนา
ร่าย ◎ พระทองอย่าปรารมภ์ เชิญบรรทมให้
สำราญ มินานเลยแม่ณเกล้า ฉอราชจักพลัน
เต้า แขกท้าวทั้งสอง ฯ

ร่าย ◎ อย่าหมองใจหนุ่มหน้า บรรทมถ้าพระฉอ
เผือจะซอกล่อมแก้ว กล่าวแล้วสองนางนอน
พี่เลยงกรกอดบาท ซอกล่อมนาฏแม่ณเกล้า
นอนแม่นอนทนะเจ้า พี่เอ้ยทั้งสอง อรนา ฯ

โคลง ๔
◎ แท่นทองถเลือกแก้ว จรูญจรัส
แพรฟูกบักหมอนรัตน เพริศแพร้ว
ขนนเขนยพิดานดัด ดาวดาษ เฉดานา
มุ้งม่านผจงกั้งแก้ว แก่นไท้ทั้งสอง
◎ เชิญสองพระพี่น้อง บรรทม
ขวัญอ่อนอย่าปรารมภ์ เร่าร้อน
พระลอจะมาสม สองราช แลแม่
สองแม่อย่าไข้ข้อน อย่าถ้าเชยชม
◎ ลมพัดเชิญท่านท้าว เสด็จมา หนึ่งรา
ลมแล่นเวหาหา ท่านไท้
ดาราบดีดา รกเร่ง พระรา
ดาวดาษเดือนต่างไต้ ส่องท้าวเสด็จดล
◎ สองพี่งสองพี่เลยง สองซอ
ซอว่าพระเลื่องลอ จักเต้า
ไพเราะห์แก่หูภอ ใจนาฏ แลนา
เสียงเสนาะสองเจ้า พี่น้องนิทรา

โคลง ๒ สองริดาหลับแล้ว สองพระพี่เคียงแก้ว
ซอกล่อมท้าวกลอยหลับ เล่านา
ร่าย ดังนั้นสิ่นางฝัน เห็นอัศจรรย์นิมิตร ติดใจ
ว้าชมชื่น ตื่นตระบัดอ่อนไท้ พระเพื่อนคิดจำได้
กล่าวแก้ความฝัน ฯ
โคลง ๔ ฝันได้ดวงดอกฟ้า มามิ่อ
หอมยิ่งหอมงามฤา เปรียบได้
มาลาดิลกคือ เฉลิมโลกย์ ไส้แฮ
เปนปิ่นทิพย์ปกไว้ กึ่งเกล้าสองเผือ
โคลง ๒ ยินดีเหลือที่อ้าง แพงนุชนอนแนบข้าง
เพื่อนแก้ฝันทูล
โคลง ๔ ฝันว่าสุริเยศแส้ง เสด็จมา
เปนปิ่นปักเกษา กึ่งเกล้า
พระจันทรส่องภักตรา ต่างแว่น ทองนา
ดาวดาษทายทัดเกล้า ดุจสร้อยแซมผม

ร่าย ◎ สองพี่ชมผ้นไท้ ท้าวจะได้ดั่งใจจง ความ
จำนงฤดาภ อาบสหัศธารา เปนนางพระยา
นางเมือง แก่พระลอเลืองดิลกโลกย์ สอง
ยศโยคเชยชม พระตนกลมเจ้าช้าง ลอราช
มาอ้อมช้าง สองอ่อนท้าวสมสมร แม่แล ฯ
โคลง ๒ ◎ จงฤโดยพรพี่เลี้ยง พี่ทั้งสองพี่เพียง
พี่ให้เสวยสวรรค์ พี่เอย
ร่าย ◎ นางโรยหรรษชมชื่น นางรื่นยกยอกร ไหว้
บทอรสองหน่อไท้ สองพี่เลี้ยงสองไหว้ สอง
แม่แล้วทูลแถลง ฯ
โคลง ๔ ◎ พี่เลี้ยงพรนแก้ ผ้นถวาย
ผ้นอ่อนเอาดาวราย รอบเกล้า
ผ้นงูกระหวัดสาย สมรแกล่ กลีนา
ลอราชจักพลันเต้า แขกท้าวทั้งสอง

◎ นางโรยสนองนาฏข้า กลอยฝั้น
ฝั้นอ่อนเสวยไอสวรรย์ ฟากฟ้า
สองเสวยอมฤตยบัญจ รศร่วม กันนา
ดอบพิศรเจ้าหล้า พรุ่งนี้มาถึง แม่แล
ร่าย◎ ฝั้นพิงใจแก้แล้ว ราตรีแผ้วพระฮาม ยาม
อรุณอร่ามเรื่อฟ้า พระพี่พระน้องถ้า รุ่งเพี้ยง
พันปี ฯ
ร่าย◎ เสี่ยงบักษ์ดุเหว่า เขากทาเหล่าภูรโดก
โคกม้าม่ายเมียงกัน สุโนกขันแจ้วแจ้ว ไก่แก้ว
ขันไจ้ไจ้ ครั้นรุ่งรางจักได้ ไปเยี่ยนราชด้าว
สวนขวัญ ฯ
ร่าย◎ พระจันทรส่องแสงเสร็จ พระสุริยเสด็จอุไทย
นกตระไนนกลาง เฉวียนฉวางจับจอมไม้ แสดง
ข่าวไท้เสด็จมา พังเสี่ยงกากระภอก บอก
ข่าวท้าวเสด็จดล ตนพี่เลี้ยงสองนาง ชมดาง
ดีจะไจ้ ไหว้สองกระษัตรบพิตร ทูลว่าได้นิมิตร

สกุณ ขดุลยภูลบมิช้า รอยจะพบเจ้าหล้า
ธิราชแล้ณหัว พี่เอย ฯ

โคลง ๒ สองชัวชมชื่นแท้ สองพี่โรยรื่นแล้
อย่าช้าเร็วไป หนึ่งรา ฯ

ร่าย ข้ากระไดกระแหน่ แต่งแง่แผ่ตนดา สอง
พระธิดาจอมราช ชื่นช้างคลาศไคลคลา ส่วน
พระราชาครั้นเช้า สั่งผู้เฝ้าสวนศรี แม้มผู้มา
ถามหา ว่าใครมาอาไศรย ในสวนไส้สบอก
ชายชาวนอกสองคน พราหมณ์ตนหนึ่งเปนสาม
ตามกันมาคะคลอน มาขอนอนยังรุ่ง มุ่งเมิลยัง
สวนสร้อย ถ้อยใจใหญ่โหยหา ครั้นเช้าลาคลา
ไคล พึ่งออกไปมิช้า ครั้นสั่งแล้วเจ้าหล้า ท่าน
ท้าวเสด็จไป ฯ

ร่าย สองนายระไวระวัง เหลียวหลังเห็นสองนาง
ไต่ทางมาบมิอยู่ ลงช้างสู่อุทยาน มินาน
ถามฝูงเฝ้า มีผู้เข้ามาฤๅ เขาบอกคือรสั่ง

สองนางชั่งใจดู สูเห็นสูมากล่าว เถ้าฤาบ่าว
ปูนใด โฉมปานใครสูว่า เขาว่าอย่าอุบ่มา
ชีวาเทพสิไป่ปาน หนุ่มสคราญงามนัก น่า
ใคร่รักรพราหมณ์ ผู้มาตามทั้งสอง โอ้อย่า
ปองบมิปูน สองพังฉนใจเคียด ฮึน่าเกลียด
ใจรา มาแต่งแง่ให้ช้า ผิว่าแว่นเร็วอ้า บร้างได้
กินใจ หนึ่งเลย ฯ

โคลง ๒ สองเจ็บใจละห้อย แอะอาตมมาช้าหน้อย
หนึ่งหน้าเสียใจ บารนี

◎ เยียฉันใดจักได้ เห็นเล่าน่าให้ให้
ลาภแล้สองรา

◎ บุญมีมาอย่าช้า ใช่อื่นเลยเจ้าหล้า
กับพี่เลยทั้งสอง

◎ มองหนหาตาแห้ง เห็นแต่ไกลกล้องแกลัง
ไต่เต้าตามกัน

◎ มาพลันแลดูน้ สูบอกแก่ตูก แลร้อชาวเรา

◎ เขาเห็นเขาว่าแท้ สองนายมาพันแหล้

เพื่อนเจาชพราหมณ แลนา

โคลง ๒

◎ สองนางทรามแว่นไว ชายเข้าไปใกล้แล้ว

แส้งใส่กลให้แคล้ว บให้เขาเห็น

โคลง ๓

◎ ทันเปนง่ายแท้ ลุลาภสองเราแหล้

เพื่อนเอ้ยเต็มใจ บารน์

◎ สองลงในสระเร้น จะลอบลับดูเหล้น

อย่าให้เห็นรา

◎ สองนายมาบมิช้า ครันชุ่งจะใกล้ช้า

ค่อยผ้ายโชยชาย

◎ ทอดกรกรายย่างเยื้อง เข้าสู่อุทยานเบื้อง

ผ่ายหน้าสวนขวัญ

◎ เห็นคนครันเมื่อก หายแห่งใดบัดน์

บให้เห็นตัว

◎ น่าใคร่หัวหลากแท้ เราเลียบเล็งดูแหล้
เปล่าถ้วนทุกพาย
ร่าย ◎ สองนายลงในสระ สองนายพะสองนาง
ค่อยหัวพลางยยิ้ม คอยเมื่อสองมาบิ้ม ดอก
ชิงถามขา ฯ
โคลง ๔ ◎ สองนายมาแต่ด้าว แดนใด
มาบ่เกรงกลัวใจ อาจแท้
ดังฤาจิ่งลงใน สระราช นินา
เร็วเร่งชันพลันแม้ ไม่ชันเปนความ
◎ พี่จะชันเจ้าอย่า ชับหน่ แม่นา
มาแต่เมืองไกลล์ ลาศเต้า
เห็นสระสนุกนิมิ ใจใคร่ ชมนา
เรียมบ่ได้รู้เจ้า อย่าเผ้อคุกคาม

๑ เร็ยมมาสวนนี่ใส้ นฤมล พี่เอย
แลบ่เห็นสักคน หนึ่งเผ้า
เห็นสระสนกนี้ชล จักอาบ ตนนา
ฤๅและมามี่เจ้า ว่าให้เร็ยมอาย
๑ เร็ยมลาสองแม่แล้ ทรามรัก พี่เอย
จะอยู่จะอายนัก กว่าน
เปนชายแลหญิงผลัก หนีหน่าย ตนนา
เพราะบ่เห็นแก้วกู จึงได้มาดง
๑ พี่ขุนไปด่วนจิ้ง นักหนา เล่านา
ผิดคาบเดียวพันครา ด่วนพ้อ
เยียวชายชั่วหลงมา แลว่า ใส่พ่อ
ผิดเพียบเห็นน้อ โทษข้าขอษมา
๑ เยียวเห็นแลเคียดใส้ ใจบุญ พี่เอย
ผิบ่เห็นฤๅฟุน เท่าเผ้า
พังอ่อนอมฤๅยฉุน ใจชื่น ชมนา
ได้กล่าวผิดใจเจ้า จุ่งเจ้าอดออม

๏ พี่จุนจะอาบน้ำ เชิญลง อาบรา
ลงอาบในสระสรง สว่างร้อน
ขัดสีรุ่งผง สะเหงื่อ ไคนา
แล้วและเก็บบัวปล้อน เปลือกเหล้นกินพลาง
ร่าย ๏ พี่สองนางสองนาย ผลัดผ้าผายลงอาบ
ทำสุภาพเลมียด คำเลียดเอาใจ เผื่ออาบ
ในสระแล้ว เสมออาบน้ำทิพยแก้ว แหล่งน้อง
ณหิว พะอิย ฯ
โคลง ๒ ๏ กินบัวอร่อยแท้ เสมอดั่งกินทิพยแล้
เพื่อเจ้ายำแยง พี่นา
โคลง ๔ ๏ บัวแดงอร่อยโอ้ เอาใจ บารนี
สโรชช่างฉันใด ใครรู้
เชิญพี่จุ่งไปใน บัวผ่าย นั้นนา
ได้อมฤตยรศสู้ อย่าแล้ไปสวรรค์

◎ แม่โรยรักอย่าได้ โรยใจ หนึ่งรา
นำแขกเราไปใน ฝ่ายนั้น
จะเก็บจะกินใด โดยท่าน เถิดแม่
เจ้าช่วยเก็บให้หั้น จุ่งให้เต็มใจ

◎ นางโรยนางเรียกด้วย คำงาม
ขวัญอ่อนดังขวัญกาม ยั่วแย้ม
ใบบัวหนั่นหนาตาม กันฉอด ไปนา
หอมกลิ่นบัวรศแก้ม กลิ่นแก้มใครบัว

◎ ใบบัวบังข้างขอบ ใจบัว
ดอกดั่งจะหัวรัว เรียกเต้า
เชยชมภิรมย์ชัว ชมซาบ บัวนา
ถนัดดังเรียมชมเจ้า พี่แล้กับตน

◎ บัวนมบัวเนตรหน้า บัวบาน
บัวกลิ่นขจรหอมหวาน รศเร้า
บัวสมรละลุงลาญ ใจบ่า นั้นนา
บัวบาทงามจวบเท้า เกษแก้มงามจริง

๏ โกมุทกาเมศแก้ว โกมล พี่เอย
หอมกลิ่นจงกลกล กลิ่นแก้ว
จงกามินีปน รศร่วม กันนา
จงกอบอย่ารู้แคล้ว ก่อเกื้อกริรา
๏ สรนุกนิบัวซ้อนดอก บัวพระ พี่นา
ปลาช่อนปลาใช่สระ ดอกไม้
สลิดโพตะเพียนพะ กันชื่น ชมนา
พรวนเพรียกแนมหลิ่งไซ้ เหยื่อหย้ามฟมฟอง
๏ สนุกนิข้างนี้แนบ จอมใจ พี่เอย
สองสนุกนิกันใน ฝ่ายนั้น
ทำขวัญสนุกนิใด จักดุจ นี่เลย
หนีซอกซอนซ่าหน เชิดชูเทียมรงค์
๏ สรงสนกนีน้ำแล้วกลับ สนกนีบก เล่านา
สองร่วมใจกันยก ย่างขึ้น
ขึ้นพลางกอดกับอก พลางจูบ พลางนา
สนุกนิดินฟ้าฟิน เพื่องพุ่งฟองกาม

๏ สองนางนำแขกขึ้น เรือนสวน
ปัดฟูกปูอาศน์ชวน ชื่นชู้
สองสมพาศสองสรวล สองเสพย์
สองฤดีรศรู้ เล่ห์พร้อมเพรียงกัน
๏ เสร็จสองสมพาศแล้ว กลกาม
สองอ่อนสองโอนถาม ชื่อชู้
สองมาแต่ใดนาม ใดบอก ราพ่อ
ให้จ่งสองเผื่อรู้ ชื่อรู้เมืองสอง

ร่าย ๏ สองนายฟังสองนาง แสร้งบอกพรางบบอก
ซื่อ เผื่อชื่อเจ้ารามแลเจ้ารัตน์ นัดกันมาจะค้า
พลัดมาถ้าทางทบ ภอประสบเจ้าพราหมณ์ ทรง
นามเจ้าศรีเกษ ใคร่เห็นประเทศมาด้วย ภอ
ประสบหน้าสร้วย พิแล้จอมสมร ฯ

ร่าย ๏ เผื่ออยู่ในรมยนคร มโนหรราชธานี บุรีรมย
บอกแจ้ง จะอยู่ด้วยกล้องแกล้ง แต่นี้ฤๅไป
จากเลย ฯ

โคลง ๒ สองไนไลตรหลั้ง ตรเลิดผิดอันตั้ง
◎ ต่อร้อฉันใด

◎ ธมาในเมืองน ม่เครื่องค้ามาก
สิ่งข้าขอถาม

โคลง ๓ ขุนงามอยู่ไกลกัน บทันนัดกันได้
◎ สองแม่ถามไจ้ไจ้ สรเทิ่นเท้อนไปสา

โคลง ๒ บอกเร็วราเครื่องค้า บบอกได้อิหน้า
◎ ใคร่ให้ราหัว บารนี่

◎ พรางตัวเองดั่งน ทรงใช่หน้าสับปลี้
มาไขว่ถ้อยเอาเผื่อ

ร่าย เครื่องค้าเหล่อผู้ซ้อ กะหมั่ง สินตู้อบถึง
◎ กะหมั่ง บบอกจริงบุอกพราง กะหมั่ง ทรง
ขุนนางอะเค้อ เนื้อชาวในใช่ช้า โฉมใช่โฉม
คนค้า หน้าใช่หน้ากริกกริ ฯ

โคลง ๒ มาจะหัวให้หายหิวหยากเข้า เชิญบอก
◎ แต่จริงทนเจ้า แก่น้องอย่าอำ หนึ่งรา

◎ สองสนองคำอ่อนพร้อง จะบอกจริงแก่น้อง
อย่าเย้ยหยันตู

◎ พระภูธรอยู่เกลา ลอราชพระเสด็จเตา
เผื่อพี่เลยมาตาม

◎ ชุนงามบอกข่าวไท้ เสมอดังสองนางได้
ผ่านเผ้าไอสวรรย์

โคลง ๔ ◎ ตวันเจียนจากฟ้า มามือ
จักใคร่ถือเดือนถือ ก็ได้
เมรุทองจะปองบือ บือรอด แลนา
ขอท่านเชิญท้าวไท้ ธราชเจ้าเสด็จมา

◎ พระเสด็จมาอยู่ด้าว แดนใด พี่เอย
มาอยู่ในสวนใคร ใครรู้
พระองค์ท่านเสด็จใน สวนเปล่า เขานา
พระเปลี่ยวบมีผู้ เพื่อนไท้เสด็จเดียว

◎ ศึกออกปากโอ้ พระภู เบศร์เอย
มาอยู่ฉันใดฎู ละห้อย
บเคยยากอกต จักหว่า แดพ่อ
โหยสิ้นค้อยค้อย คล่าวน้ำตาไหล

◎ เอนดูสองท่านผ้าย ไปพลัน
ถึงบาทบงกชคัล เคียมไหว้
ขอเชิญปิ่นไอสวรรย์ เสด็จยาตร มานา
เผื่อจะเชิญสองไท้ ธิราชพู้นมาพลัน

◎ แต่จักคอยถ้าบาท บงกช
น้อมศิรามพุชจรด ถึงเกล้า
ขอรับอมฤตยรศ พจนาดถ์ ไปนา
ถึงพระนุชน้องเหน้า ท่านถ้าพังสาร

◎ สองนายกรกอดเกียว สองนาง
มอสอดเสยดเอวบาง ลูบทอง
พิศพลางจูบชมพลาง เริ่มสั่ง สองแม่
มิใคร่ไคลคลาศน้อง หนึ่งเลี้ยกับตน

◎ สองนางซรบแนบเนื้อ สองนาย

พระถูกเอยจักผาย คลาศแคล้ว

พระไปจากเสมอตาย ที่หนึ่ง แลพ่อ

รักเร่งมาพลันแก้ว ช่วยน้องอย่านาน

◎ ไปสองสามย่างแล้ว เหลียวมา เล่านา

เจ้าพี่เอยเรียมคลา คลาศแคล้ว

เผื่อไปแต่ตัวหา จอมราช ไส้นา

ใจอย่าเชยชมแก้ว พี่ไส้กับตน

◎ เผื่อข้านับอยู่ไส้ ขุนงาม ถูกเอย

อยู่แต่ตัวใจตาม ท่านแท้

ไปมาอย่านานทราม รักร่วม เราเชย

เชิญเร่งเร็วมาแม้ อยู่ข้าเผื่อตาย

โคลง ๒

◎ สองนายไปบมิช้า ถึงสมเด็จเจ้าหล้า

กราบเกล้าทูลสาร

◎ ทูลอาการทุกข้อ บรรยายแต่ต้นหน้อ

มาถ้วนความใน

โคลง ๔ เผือข้าพบพี่เลี้ยง สองศรี
◎ ใจจอดจอมกษัตริย์ อยู่เกล้า
ขอเชิญปิ่นภูมี ศวรราช
จงบพิตรพระเจ้า อย่าช้าเสด็จจร
◎ พระลอลีลาศคล้อย ไคลคลา
งามเงื่อนสี่หลี่ลา จากถ้ำ
สองนางอยู่คอยหา เห็นราช มานา
ฤกแล่นรับแลล้ำ หยาดฟ้าลงดิน
◎ สองถึงสองกราบไหว้ บทมาลย์
เชิญบพิตรภูบาล อยู่เกล้า
ยังรมยพิมานสถาน ประพาศ พระเอย
เรือนสำราญน้องเหน้า ท่านไท้ทั้งสอง

โคลง ๒ พระลอสนองพี่เพียง สองพระนุชเนื้อ
◎ เกลียง ศุขอยู่รื่นฉันใด
◎ สองจอมใจอ่อนไท้ องค์บไช้ใจไช้
ละห้อยโหยหา ท่านนา

ร่าย ◎ พระราชาดิลาศ พระบาทจันเรือนสอง
กุณฑทองน้ำหอม ถนอมล้างพระบาทยุคล พิมล
พัตรเช็ดบาท เหยียบผ้าลาดเสด็จดล บนบรรยงค
ไสยาศน์ เสด็จเหนืออาศน์อิงองค์ พระบาท
บงกชพัก ทักปราไสสองนาง สองไหว้พลาง
จงทูล ข้าแต่นเรนสูรอยู่เกล้า พระเจ้าเคย
ชันช้างลงม้า คานหามถ้ารับราช ผ้าลาดแล้ว
เกอกทอง รองพระบาทซาซอนออนเรยบ ดง
ฤๅมาเหยียบดินเดินเพียงไพร่ ไต่ทางป่าฝ่าทางรก
อกเผือข้าดังจะคราก อ้าลำบากพระองค์ ซรบ
หัวลงกราบไหว้ พระบาทฤๅมาได้ ยากพ้น
ประมาณ ดังนี้ ฯ

โคลง ๒ ◎ ภูบาลสนองพี่เลี้ยง สองพี่ปรานเพียง
พระญาติผู้พึงใจ

◎ ยากนักใดดุจด้วย เพราะใคร่เห็นหน้าสร้วย
สองอ่อนท้าวแถนา พี่เอย

๏ ปรานีราอย่าช้า รักเร่งให้เห็นหน้า
หน่อท้าวทั้งสอง

โคลง ๔
๑ พระทองเสด็จอยู่ อย่าคลา
สองพี่ชุนรักษา อยู่เกล้า
เผ้าข้าชุลีลา พระบาท แลพ่อ
หับกุญแจเร้นเจ้า แผ่นหล้าลับองค์
๏ หัวอกจักครากแล้ เชือเห็น
นับอยู่ในใจเปน ดั่งบ้า
สองเชือพี่อย่าเย็น ใจเร่ง ไปรา
เอาข่าวถึงน้องหน้า หนุ่มเจ้าจอมสมร
๏ แม้สองเจ้าตั้งใคร่ เห็นกัน นาพี่
เชิญพระนุชมาพลัน อย่าช้า
แม้นานอ่อนฤาทัน เห็นชีพ เรียมเลย
ฝากแต่พระศพถ้า อ่อนให้เผาผี

๑ สองไหว้พระบาทแล้ว สองดา
สองสั่งสองนายตา ค่อยเคล้า
ตาสองลอบแลหา เมียงม่าย กันนา
จวนจวบตาท้าวเจ้า ลอบต้องตาเขา
๑ สองนางจรจากห้อง โหยหวน สวาดินา
เมียงแต่หางตาสรวล สั่งชู้
สองนายดูบอกครวญ ครางแต่ ใจนา
เจียรจากกดนผู อนนนฤาม
ร่าย ๑ ข้าคิดถึงนอก ครันออกแล้วทั้งสอง กุญแจ
ทองใส่ทวาร เอาลูกดานไปด้วย อกระร้วย
ไคลคลา คิดชินช้างผ้าย คลับคล้ายเข้าทวาร
หลวง ถับถึงคลวงสองเจ้า ลงช้างเข้ายังวัง
ทอดตายังปราสาท เห็นสองราชกระษัตริย์ ใน
ช่องสีหบัญชร ดุจอับศรสู่หล้า เยียมหน้า
ดุจดวงเดือน เหมือนแว่นฟ้าทั้งคู่ ตั้งตาอยู่

คอยทาง เห็นสองนางพี่เลี้ยง หน้าชื่นสรด
ใสเพี้ยง พ่างท้าวเสด็จมา ฯ
โคลง ๒
◎ มาสองราจะร้อง ถามเถิดฤาพระน้อง
จ่งได้แรงใจ หนึ่งรา
◎ คิดนึกในชอบเหร้อง ความร้วรู้ทุกเบื้อง
พระย่ารู้ฤาดี
◎ มาจะตีตนตายจุ่งแล้ว สองพระพี่เลี้ยงแก้ว
ยกย่างช้าเยี่ยใด ดั่งน
◎ ทวารวังในว่าใกล้ ฤาแลวันน้ำไส้
ชยดออกร้อดูไกล บารนี
ร่าย
◎ ถึงบันไดสองชั้น แลนา ถึงพ่างพันปราสาท
แลนา เข้าใกล้บาทยุคล แลนา ไหว้เจ้าตนทูล
ข่าว แลนา บอกกล่าวถ้วนทุกอัน แลนา รับ
ขวัญยอมือไหว้ บัดนี้ขวัญน้องไท้ มาสู่แล้ว
ณหัว พี่เอย ฯ

โคลง ๔

◎ จอมขวัญพระพี่เอ้ย บุญสอง
โฉมราชงามค้อทอง แท่งแท้
คอเทพยุดาผยอง มาสู่ แมนา
ในโลกย์นี้สุดแล้ แต่ท้าวองค์เดียว

◎ พระสอนพระสั่งข้า พระศรี พี่เอย
ผิแม่พลันพบธี เบศร์ไท้
แม้นานแต่พบผี จอมราช แลแม่
ฝากแต่พระศพไว้ ฝากให้เราเผา

◎ พี่เอยแก้วฟ้าหยาด มามือ นาพี่
รักยิ่งชีพิตรฤา ใคร่แคล้ว
ครั้นเราด่วนนักค้อ ความร้าว แลพี่
ลาย่าเปนเจ้าแล้ว ด่วนได้ โดยใจ

◎ สองท้าวยังย่าไท้ ทลทรง
พระบาทสองศรีผจง ใส่เกล้า
สองเสด็จแนบแนมองค์ อิงแท่น
ละเลี่ยนสองเพียมเผ้า ย่าต้องติดใจ

๏ ย่าชมหลานแก้วยอด เยาวมาลย์
สองดุจบงกชบาน ใหม่หน้า
สองศรีลำเภาพาล เพ็ญโพริ์ กูเอย
นวดย่าได้แรงอ้า อ่อนรู้ ถ้อถนอม

๏ ชูหน้าสองหนุ่มหน้า เชยชม
สองอ่อนงามสระสม ใช่น้อย
ใจดีอ่อนอุดม ใครคู่ สองนา
สองนวดพันค้อยค้อย ย่าได้แรงรมย์

๏ อย่ากดใจพันย่า นานนัก
อุส่าห์เยียวสองพัก ใฝ่ใช้
สองนางรื่นโรยรัก ษาอย่า ลืมนา
เต็อนอ่อนสรงเสวยไส้ ลูบแป้งพัดวี

๏ เผือข้าแฝงบาทไหว้ บทมาลย์
ศุขสิ่งใดปูนปาน เปรียบได้
พิศภักตรดุจบัวบาน ฤาใคร่ คลายเลย
เสมออมฤตยได้ ลูบแล้วลืมเมือ

๏ สองเจ้ารักย่าให้ ติดใจ บารนี์
ข้าอ์กพังเสี่ยงใส อ่อนพร้อง
สองศรีกล่าวเพราะใด จักดจ ้นา
เสมออมฤตยต้อง ย่าได้แรงจริง
๏ ย่ารักมิใคร่ให้ ไกลตัว
เยียวย่าเตือนเพราะกลัว เกลือกไข้
ย่าสงวนยิ่งสงวนหัว ใจย่า ไส้นา
เทียรย่าเตือนไข้ไข้ อย่าน้อยใจเชือ
๏ อิริยาบถสี่ไส้ สงวนองค์ อ่อนเอย
นอนนั่งยืนเดินจง อย่าเว้น
สองศรีสมบูรณ์บง กชมาศ กูเอย
นอนนั่งยืนเดินเหล้น แต่งให้เสมอกัน
๏ เผือข้ามิใคร่ผ้าย ไปไกล. ท่านนา
ตัวจากใจอาไลย ท่านไท้
ขอลาบพิตรไป ประพาศ พระเอย
สมสนุกนี่เล่นไหล้ แหล่งสร้อยสวนขวัญ

๏ เชิญสองพระพี่น้อง เสด็จไป
สรงสระพลางชมไพร ดอกไม้
ยามเย็นจึงคลาไคล ยรยาตร มานา
สองราชพังแล้วไหว้ ย่าเจ้าลาเมือ
โคลง ๒ ยินดีเหลือที่อ้าง เราจะพบเจ้าช้าง
๏ ธิราชแล้เต็มใจ บารมี
ร่าย คืนเข้าในปราสาท เสร็จสองราชเสด็จสรง
๏ แล้วสองทรงพระบรัด ผัดภักตรดจดวงเดือน
เกล้าเกษเหมือนสาวสวรรค์ นุ่งแพรพรรณลาย
เลิศ พพรายเพริศประไพ สไบสมบูรณ
บรรจง ทรงเครื่องเสร็จยูรยาตร ลีลาศดุจ
อับศร ทวยทอดกรนวยนาด ถึงเกยมาศ
บรรยง สองเสด็จทรงกรีฑ์ มีจำลองจำหลัก
ลาย รูปสัตวกลายช้อยชด ลงกฎกูบแก้ว
ช้างชื่นงามแพร้วแพร้ว เครื่องช้างงามยง ยิ่งนา

ร่าย ยยับรงมยุรฉัตรทอง รังรองกันชิงรัตน พัด
โบกพัดจ่ามร สาวสอดนโดยเสด็จดาษ พี่เลี้ยง
ราชตามกษัตร ไปตระบัดบริ่ง ถึงประตู
อุทยาน คานหามทองรับราช ลีลาศเทียบ
มณเฑียร พี่เลี้ยงเจียนใจแกว่น แล่นก่อนไข
ประตู ส่วนภูธรบรรจง ทรงมกุฎภูษา
พัตราภรณ์อินทร์ งามเงื่อนอินทรหยาดฟ้า เร้น
อยู่เรือนรัตนถ้า แนบเนื้อสองสนอง ฯ

ร่าย สองนายซ่อนข้างแท่น นางรื่นแล่นปูอาศน
ให้สองราชเสด็จออก นอกให้ข้าไทเผ้า ส่วน
ชาวเจ้ากำนัล เคียมคัลโดยระบอบ นางโรยนอบ
นบว่า ส่วนพระย่าธรงไส้ ให้เผือข้าหมั่นตัก
เตือนสองลักษณไสยาศน สองนางนาฏใส่กด
ว่าบัดเดี๋ยวดลจะนอน นางรื่นกรกชไหว้ ทูล
ว่าพระย่าไท้ธิราช พระบาทสั่งทุกอัน ชาว
กำนัลเปนพยาน มินานควรดิ่มค่ำ ธจะจำ

ศูต้องโพย นางโรยเร่งชักม่าน เชิญสอง
ท่านเสด็จเข้า ส่วนชาวเจ้ากำนัล ครันอยู่ท้าว
จะมิหลับ ขับกันลงเล่นไหล้ ชมดอกไม้
วัดเครือ แต่สองเผือนจะเผ้า สองท้าวเจ้า
จอมราช ครันฝูงนางคลาศลงแล้ว สองพระ
พี่เลียงแก้ว หับถีถ้วนทุกทวาร ฯ
โคลง ๒ มินานสองพี่เลียง ไหว้บาทบงกชเกลียง
เชิญอ่อนท้าวเสด็จใน
๏ สองอ่อนใจแจ่มฟ้า ฟังพี่เลียงเชิญช้า
ซ่อนช้าอายใจ
โคลง ๔ พี่เอยแต่น้อยเกิด ตนมา
๏ บห่อนเคยเดียงษา สักน้อย
จักไปดั่งฤๅนา วานช่วย ราพี่
อายเร่งอายค้อยค้อย หนึ่งไส้เผือกลัว

◎ ณหัวเจ้าข้าใช่ เด็กเลย
แม้บ่เคยจำเคย จิ่งได้
พระทองแก่เรียมเอย อย่าเหนียว ราแม่
ฤาบ่เอนดูไท้ ธิราชแล้ณหัว พี่เอย

◎ พระลอแฝงม่านเข้า มาพัง
พังอำเภอสองยัง หนุ่มแท้
พระเสด็จนั่งแนบหลัง สองอยู่ ไส้นา
สองไป่รู้ยังแก้ พี่เลยงไปมา

◎ พี่เอยรักท้าวยิ่ง หัวใจ นาพี่
เจ็บบ่เคยฉันใด ดังฉัน
เผือคิดเร่งเดียงใน ใจยาก จริงนา
วานพี่ทังสองชั เล่ห์ให้เผือเห็น

◎ สองพังสองค่อยยัม ยินสรวล
ใครห่อนสอนพระอวร อ่อนได้
วันสองแรกรักครวญ ถึงราช นันนา
ใครสั่งสอนสองให้ ละห้อยโหยหา

๏ มิสอนก็อย่าร้า มาหยัน อิกรา
มิเอนดูอกกัน ดั่งนั้น
เห็นเดือนดวันวัน คืนก่อน เผือนา
ถามว่าบรู้ผ ว่ารู้ฤาถาม
๏ พระเอยจะบอกได้ ฉันใด
พระจักเคียงถนัดใน ที่ไท้
มินานอย่าอาไลย เลยราช
น่อยหนึ่งพระจักได้ เล่ห์นั้นเปนเอง
๏ พระถอดบ่ได้ อิกหัว
สองนาฏศถใจกลัว สดุ้ง
พระภักตรดุจดวงบัว บานร่อ สองนา
เผยม่านแพรพรรณวุ้ง ออกให้เห็นองค์
๏ สองเห็นโฉมเจ้าแผ่น ภูวดถ
งามเงื่อนทินกรกล แว่นฟ้า
ลิ้มอายอ่อนลิ้มตน ตาต่อ พระนา
พิศบ่พรับโอ้อ้า เทพไส้ยาไฉน

◎ ดำรงใจได้อ่อน อายซรบ อยู่นา
สองบังคัลเคารพ เคี่ยมไหว้
โฉมสองชื่นงามสบ ใจราช แดนา
พิศพิพิศน้องไท้ ท่านท้าวลืมตน
◎ บัวทองเด็ดแต่น้ำ เอามา แดฤๅ
แลว่าดวงดารา หยาดฟ้า
ฤๅจันทรจากเวหา หาพี่ พระเอย
เร่ยมเร่งคิดหน้าหน้า หน่มหน้าตัดใจ
◎ สองนาฏพิศราชร้อ วางตา
จอมราชพิศภักตรา อ่อนไท้
บวางเนตรเลยนา บานร่อ สองรา
สองนาฏไหว้แล้วไหว้ เล่าไหว้บทมาลย์
◎ นางโรยนางรินไหว้ พิศภ เบศร์นา
พิศอ่อนสองศรีตรู เตรียบเผ้า
แดนางก็ลืมดู
แดราชลืมดูเจ้า จอมราช
พี่น้องทั้งสอง

๏ พิศไท้ไท้ว่าไท้ ทินกร
พิศอ่อนคือศศิธร แจ่มฟ้า
พิศดูอิ่มอกอร ใดดั่ง นี้นา
เดือนตวันแย้มหน้า ออกรื้อฉันใด
๏ เพื่อนโรยวานเพื่อนตั้ง ตาดู หนึ่งรา
เราว่าพระเราตรู ยิ่งผู้
โฉมพระพี่มาชู งามเร่ง งามนา
ทุกเทพอันรอบรู้ แต่งท้าวทั้งสาม
๏ พิศดูสิไป่ได้ วางตา
สามแผ่นภพฤๅหา ดุจได้
บุญเราบ่านี้นา นางรื่น กูเฮย
เราจึ่งเห็นสามไท้ ธิราชผู้มีบุญ
๏ สองนายเจ้าน้องอยู่ ไหนมา ราพ่อ
มาช่วยพิศภักตรา อยู่เกล้า
สุดใจบ่านี้นา เฉลิมโลกย กูเฮย
สามบพิตรพระเจ้า พี่น้องงามสม

ร่าย ◎ สองนางชมบมิวาย ส่วนสองนายผู้เชี่ยวชาญ
ค่อยก้มกรานเข้าไป นั่งแต่ไกลกราบบาท ไท้
ธิราชสามกษัตร ชรดัดน้ำวประนม บังคม
เคารพราช ชมโฉมนารถทั้งสาม งามดิดตา
ดิดใจ ในแผ่นดินใต้ฟ้า เห็นแต่พระเจ้าหล้า
พี่น้องทั้งสาม บารนี ฯ

โคลง ๔ ◎ งามยงงามยิ่งแม้ แมนมา แต่งฤๅ
โฉมระทวยทอดา แหล่งหล้า
สมนักบ่านนา สรบ่า นนอ
สรดกว่าสรดโอ่อ้า อ่าโอ้เอาใจ
◎ พิเลยงทั้งสี่ไหว้ สามกษัตร
เชิญบาทบงกชรัตน อยู่เกล้า
เสด็จยังผจมสวัสดิ์ ไสยาศน์ พระเอย
เยียวเหนือยพระองค์เจ้า พี่น้องทั้งสาม

๏ พระลอลีลาศฟ้า ดินไหว
สองนาฏโดยเสด็จไตร แผ่นพิน
สามกษัตรทอดกรไกว เงยง่า งามนา
โฉมดุจเดือนดาวริ้น ส่องฟ้าดินบน
๏ นางโรยนางรื่นล้าง บทรัช
เช็ดบาททั้งสามกษัตร ใส่เกล้า
เชิญเสด็จภิรมย์สวัสดิ์ ไสเยศ
สองอ่อนอเคื้อเผ้า อย่เพียงสาวสวรรค์
๏ พี่เลี้ยงบิดม่านแล้ว รับขวัญ ท่านนา
ขวัญอ่อนอย่าไกลกัน กับไท้
ขวัญสองแม่คือวัล เวียนรอบ พระนา
ขวัญราชจงคือไม้ มาศเกี้ยวัลกรอง
๏ สองนางฉาราชไหว้ บทมาลย์
ถึงนอกสองหับทวาร ท่านไว้
หับแล้วบ่ทันนาน ยังพี่ นายนา
นั่งแต่ไกลกามไหม้ สวาดิเพียงไฟฟอน

โคลง ๒ รัญจวนสมรหมื่นกลั้น เพราะเพื่อภักดิ์หมั้น
จิ่งกลั้นใจคง

◎ รู้อายองค์ยากแท้ ผบรู้อายแด
ง่ายพ้นประมาณ

◎ งายสำราญอยู่เหล้น เร่งว่าร้ายแรงเต้น
โลดร้ายฤๅอาย

◎ ทั้งหลายชีกำดั้น ทำบรู้รุกรั้น
ผายรายฤๅแคลง

โคลง ๔ ◎ แรกรักแรงราคร้อน รนสมร
ยงยิ่งเปลวไฟฟอน หมื่นไหม้
มณเฑียรบี่นภูธร เปนที่ ยำนา
ชื่นช่มใจไว้ได้ เพื่อตั้งภักดิ์

◎ เรานิเราเผ่าผู้ ภักดิ์
ผิดเท่าธุลีกลัว เกลียดใกล้
ผิผิดกึ่งเกษ แหนงว่า ตายนา
ดีกว่าเปนคนให้ ท่านชิหลังตน

โคลง ๒

๑ สี่คนคิดชอบถ้อย สอนสั่งกันค้อยค้อย
สว่างร้อนไฟกาม

๑ ส่วนสามกษัตรแก่นท้าว กรโอบองค์โน้มน้าว
แนบเนื้อเรียงรมย์

๑ เชยชมชูปากบ้วน แสนอมฤตยรศข้วน
สวาดิ์เคล้าคลึงสมร

๑ กรเกี่ยวกรกอดเกื้อ เนื้อแนบเนื้อโอ่เนื้อ
อ่อนเนื้อเอาใจ

๑ ภักตราใสใหม่หม้า หน้าแนบหน้าโอ่หน้า
หนุ่มหน้าสรสม

๑ นมแนบนมนิ่มน้อง ท้องแนบท้องโอ่ท้อง
อ่อนท้องทรวงสมร

๑ สมเสน่หอรใหม่หมั้ว กลั้วกลิ่นกลั้วรศกลั้ว
เกลศกลั้วสงสาร

๑ บุษบาบานคลี่คล้อย สร้อยแลสร้อยซ้อน
สร้อย เสียดสร้อยสระศรี

◎ ภุมริคลิงคู่เคล้า กลางกมลยรรเย้า
ย้ัวร้องขานกัน

◎ สรงสระสวรรคไป่เพียง สระพระนุชเน้ือเกลียง
อาบโอ้เอาใจ

◎ สรนุกน้ีในสระน้อง ปลาชื่นชมเต้นต้อง
ดอกไม้บัวบาน

◎ ตระการผั้งสระแก้ว หมดเผ้าผงเพียงแผ้ว
โคกพ้าฤาปาน

◎ บุญท่านมีจึ่งได้ ชมเต้าทองน้องไท้
พี่เอ้ยวานชม หนึ่งรา

◎ พระเพื่อนสมสมรแล้ว ถอราชเชยชมแก้ว
แก่นไท้แพงทอง เล่านา

◎ ละบองบรรพหลากเหล้น บเหนื่อยบได้เว้น
เหิมชู้สมสมร

◎ ดุจอัศดรหื่นห้า แรงเร่งเริงฤทธิกล้า
เร่งเร้งฤาเยา

◎ คุจสารเมามันบ้า งาไล่แทงงวงคว้า
อยู่เคล้าคลุกเอา
◎ ประเล้าโลมอ่อนไท้ แก้วพี่เอยเรียมได้
ยากด้วยเยาวมาลย์
◎ เอนดูวานอย่าพร้อง เชิญพระนุชนิ่มน้อง
อดพี่ไว้เอาบุญ ก่อนเทิญ
โคลง ๔ ◎ พระคุณพระพี่พ้น คณนา
พระเอนดนชรา ท่านไท้
เผื่อข้าไป่เดียงษา สักหยาด พระเอย
พระค่อยถนอมน้องไว้ เพื่อนท้าวใจบุญ
◎ บเปนใดเจ้าพี่ อย่าแคลน
รักแม่สุดดินแดน กว่าฟ้า
เรียมสงวนพระนุชแสน สงวนยิง ตัวนา
ยามหนึ่งบเห็นหน้า อ่อนท้าวเรียมตาย

๏ บมลายสมรเร่งเร้ง ฤทธิรงค์
สองอ่อนระทวยองค์ ละห้อย
ความรักดุจทิพยสรง โสรจชื่น
บัดชื่นบัดเศร้าสร้อย สร่างสร้อยสรดใส

๏ สะเทือนพ้าพื้นดิน สรวงสวรรค์
พื้นแผ่นดินแดยรร หย่อนไส้
สาครคลื่นอึงอรร ณพเพื่อง ฟองนา
แลทั่วทิศไม้ไหล้ โยคเยื้องอัศจรรย์

๏ ชุนสีหคึงคู่เคล้า สาวสีห์
สารแนบนางคชสี ลาศเหล้น
ทรายทองย่องยงกรี ราชื่น ชมนา
กะต่ายกะแตเต้น ตอบเต้าสมสมร

๏ ทินกรกรก่ายไม้ เมียงบัว
บัวบ่บานหุบกลัว ภู่ย้า
ภุมรีภมรมัว เมาซราบ บัวนา
ซอนนอกในกลีบกล้ำ กลิ่นกลั้วเกสร

◎ บคลาใคลน้อยหนึ่ง ฤาหยุด อยู่นา
ยังใคร่ปองประดิยุธ ไป่ม้วย
ปรานีดอกบัวบุษ บชื่น ชมนา
หุบอยู่บบานด้วย ดอกสร้อยสัตบรร
โคลง ๒
◎ ตระวันเจียนจิมฟ้า สองพี่เลยงทูลอ้า
จะค่ำแล้วพระเอย
◎ พระทองเผยม่านแล้ว เร็ยกพระพี่เลยงแก้ว
ทั้งสี่เข้าไปใน
◎ ริสุดใจจึงชี้ ซ่อนเงื่อนกลนั้น
อย่าให้เห็นกล
◎ ไหว้บัดดลท่านไท้ รับราชเสาวนี้ไว้
กึงเกล้าทูลทรง
◎ เชิญพระสรงสว่างร้อน เสด็จอ่างทองเดี่ยว
ซ้อน อาบด้วยสองศรี
◎ บุษบาบ่เสียดสร้อย จรดฤดีเหลือน้อย
หนึ่งได้แรงองค์

๏ จากสรงเสด็จแท่นแก้ว แต่งแง่งามสรัพแล้ว
แนบเนื้อองค์อิงอร
๏ พี่เลี้ยงกรลบเกล้า ยกเครื่องเสวยเทียบเข้า
แต่งตั้งเตรียมถวาย

๏ สองสายสมรอ่อนไหว้ เคื่อนบพิตรเชิญไท้
ธิราชเจ้ากูเสวย

๏ ชูคางเชยหน้าสร้วย เชิญอ่อนท้าวเสวยด้วย
พี่น้องสอง

๏ ของเสวยสวรรค์ไปเพียง เพราะพระนุชเนื้อ
เกลี้ยง แนบเนื้อเรียมเสวย

๏ ทรามรักเอยปากบ้อน รศยิ่งรศฟ้าข้อน
สวาดิข้อนสงสาร

๏ เสวยสำราญเสร็จแล้ว สองพระพี่เลี้ยงแก้ว
นบท้าวทูลเคื่อน

๏ ควันจะเคื่อนดับฟ้า จอมราชเจ้าอย่าช้า
อ่อนเอ้ยยามควร

โคลง ๔

◎ พระอวรบใคร่แคล้ว คลาเรียม
เรียมราชพิศสองเลียม ละห้อย
สามกษัตรเดือดแดเกรียม กรมสวาดิ แลนา
หน้าแนบหน้าค้อยค้อย คล่าวน้ำตาไหล

◎ เอนดูสองอ่อนท้าว ทรามรัก ท่านนา
ก้มกราบลงกับตัก ท่านไท้
น้ำตาโสรจสรงภักตร แถวถั่ง ลงนา
ไห้บ่รู้กไห้ สอื้นอาดูร

◎ อ้าพระบิ่นเกล้าแผ่น ธรณินทร์
แต่แรกเรียมพึ่งยิน ข่าวไท้
จักกินบ่เปนกิน ครวญใคร่ พระนา
นอนบ่เปนนอนไข้ สวาดิถ้าพึ่งสาร

◎ บนบานทุกเทพย์เจ้า จอมผา
ทั้งเทพย์พฤกษาสิง หมู่ไม้
ขอพระช่วยราชา เชิญสู่ สมนา
ลุรากแล้วจักไหว้ บูเจ้าทุกสถาน

๏ เงินทองกองโกฏิแก้ว ทูลถวาย
สารสอดงาทองควาย เผือกผู้
บลบนร่นร้องขวาย ขวนรอด มานา
แม้บ่สมท้าวชู้ อย่าเทญมีผัว
๏ จิ่งพระเสด็จเต้าแขก ทำขวัญ
รักไป่ทันถึงวัน ด่วนร้าง
ดังฤาจะจากฉัน ใดดั่ง นี้นา
กรกอดองค์เจ้าช้าง ร่ำไห้หิวโหย
๏ รันทดด้วยนุชน้อง รทวยองค์ ท่านนา
ซรอนพระภักตรซบลง ส่อน
เหนื่อหลังสมบูรณบง กชมาศ กูเอย
มิใคร่เงยหน้าชื่น จากเจ้าจอมสมร
๏ เรยมศุขเสวยศุขเพยง อมรนทร ออนเอย
ครันแรกเรยมพังยิน ข่าวน้อง
บินลุพี่จักบิน มาสู่ นุชนา
มาบ่ได้ข่ายข้อง สวาดิเพียงเชาชัง

๏ เมืองกว้างช้างอัศวสู้ ละเสีย อ่อนเอย
เสียแม่เสียเมียมา สู่น้อง
เสียสนมดุจดวงพเยีย งามแง่ งามนา
มาแต่ตัวเข้าข้อง ข่ายท้าวทั้งสอง
๏ พี่พบน้องเพียงแต่ ยามเดียว
คือเชือกผสมสามเกลียว แฝดผั้น
ดังฤาจะพลันเหลียว คืนจาก เรียมนา
เจ้าจากเรียมจักกลั้น สวาดิกลั้นใจตาย
๏ มิรักแลจึ่งเจ้า จักไป จากนา
แม้ว่ารักฤาไคล คลาศได้
เอโกเด็ดเดียวไกล มาแต่ ตัวนา
เจ้าจะละเรียมไว้ ก่ำพร้าคนเดียว
๏ พังคำจอมราชร้อน ฤาวาย
มาจะตีตนตาย จุ่งแล้ว
พระไนนว่าราญสาย ใจจาก พระนา
ฤาใคร่ไกลพระแก้ว กึงเส้นเกษา

๏ สองกษัตรสนองนารถถ้อย ไปมา
สูริยเรื่อยเรียงเวหา คลาศคล้อย
เชาเต็อนราชชายา จักค่ำ พระเอย
ครันค่ำไส้ต้องถ้อย ใหญ่แล้เปนความ
โคลง ๒
๏ ไหว้สามกษัตรใช่ช้า จากแต่บัดเดี๋ยวอ้า
๏ ค่ำไส้ คืนสม เล่านา
๏ พระตนกลมบี่นเกล้า ช่วยว่าให้น้องเหน้า
ท่านท้าวเสด็จไป หนึ่งรา
๏ โอ้อาไลยค่อยพร้อง เชิญพระนุชนิ่มน้อง
อ่อนผ้ายลดา ก่อนเทอญ
๏ สองธิดากราบไหว้ ชูพระภักตรน้องไท้
จูบท้าวทั้งสอง สั่งนา
๏ ภักตราหมองสุวาดิไหม้ ไหว้บาทละห้อยไห้
ค่อยผ้ายลดา
๏ เหลียวหลังมาคะค้อย หน้าเอนดูน้องน้อย
สั่งท้าวสนองสาร

◎ อย่านานนักอยู่เกล้า เชิญบพิตรพระเจ้า
เร่งผ้ายหาเผือ
◎ เรียมเจ็บเหลือที่พร้อง จักใคร่ไปด้วยน้อง
จากน้องเสมอตาย
ร่าย ◎ พี่เลียงถวายบังคม ประนมเชิญสองเสร็จ
เสด็จถึงเกยทั้งสอง คานหามทองรับราช หมู่
นางดาษบริพาร พี่รื่นชาญเชิงแก่ ซ่อนแง่งำ
เงื่อนมิด บีดประตูไว้เสร็จ โดยเสด็จถึงทวาร
ใหญ่ ใส่กลว่าลิ่มเครื่อง เบื้องในรัตนไสยา
แม่โรยมาจะไปดู จงเบิกประตูไว้ถ้า ไปบช้า
บหิง ถึงเรือนรมย์พิมาน ไขทวารออกไส้ ให้
นางโรยอยู่เผ้า นางรื่นเข้ารับราช สองนาย
นาดมาตาม ยามค่ำคล้มบเห็นหน้า ถอบพิตร
เจ้าหล้า กับพี่เลียงปลอมไป ฯ
โคลง ๓ ◎ ถึงทวารในเรือนหลวง คล้ายถึงคลวง
สองท้าว เชิญราชเสด็จขึนหย้าว อยู่เร้นเรือนโรย

โคลง ๒ ◎ สองนางโดยเสด็จไท้ สองซ่อนสองนาย
ไว้ บให้เห็นตัว

◎ ราตรีม้วมืดฟ้า เชิญบพิตรเจ้าหล้า
ลอบชื่นสมศรี

◎ ภัควะดีดวงดอกไม้ เสด็จออกมารับไท้
ธิราชเข้าไปใน

◎ เยี่ยใดพระอยู่ช้า พระจะละให้ข้า
พี่น้องตรอมตาย

◎ ถวายกรจูงเจ้าหล้า ชื่นบนแท่นทิพย์อ้า
อ่อนได้แรงรมย์

◎ พระฅนกลมเสด็จแล้ว เหนือฟูกฟ้าเชนยแก้ว
พระพี่น้องผจงถวาย

◎ ม่านแพรพรายเพริศพัน หนากหทองด้น
เลิศด้วยลายทอง

◎ ดอกไม้กรองเรียบร้อย หอมตระหลบอบสร้อย
แห่งห้องไสยา

◎ พิดานดาดาษแก้ว เฉลามาศฉลับพรายแพร้ว
เพริศกังกษัตริย์
โคลง ๔ ◎ ผ้าต้นตีค่าล้าน ทองถวาย
ถวายกระแจะจรุงลาย ลูบไล้
สลาพานมกรราย รัตนแต่ง ถวายนา
พระกระยาเสวยไท้ อ่อนท้าวผจงถวาย
◎ เสวยแล้วสามท่านไท้ เสวยรมย์
หับประตูทองผทม ท่านไว้
สองนางพี่ไปสม สองพี่ นายนา
สรวลสนุกนี้ไล่ไล้ คู่เคล้าคลึงสมร
◎ สองท้าวซอนซ่อนไท้ เปนกล
รู้แต่นางสองคน พเลียง
ประมาณกึงเดือนดล จรหล่ำ แถนา
สรวลสนุกนี้เล่นเพียง บรู้ โรยแรง
ร่าย ◎ ลางคาบแสดงดุจไข้ ลางคาบไท้ธสำราญ
ลางคาบบานใจเหล้น ลางคาบเร้นล้อนองค์ ซุบ

ซิบซงเงื่อนแง่ แต่พิเคียงเข้าใน ใครใครบให้
เข้า ฝูงชาวเจ้าพระกำนัล สกิจกันถอบเจรจา
บัดนี้นาหลากแท้ สองอยู่เกล้าเราแล้ กับพี่
เคียงเปนกล ฯ

โคลง ๒ ◎ ควันความจนรั่วรู้ ผู้หนึ่งเห็นสกิดผู้
หนึ่งให้แลดู

โคลง ๓ ◎ ดอกชายหูชายตา ดอกน้ำภาบรู้
ชจรช่าวถึงท้าวผ้ พ่อไท้ทั้งสอง

โคลง ๒ ◎ ถอบมามองลูกไท้ เคียดคู่ไฟฟ้าไหม้
แฝกพุ่งไฟเข็ญ

◎ ถอบแถเห็นเจ้าหล้า ถอราชงามโอ่อ้า
อาจให้หายฟุน

◎ รอยบุญเขาส่งให้ ไกลกว่าไกลเปนใกล้
ยิ่งใกล้อัศจรรย์

◎ ลักชมชวัญคะค้อย ถอราชนี้เท่าร้อย
อยู่เงื่อมบทจร

◎ ได้ภูธรดุจได้ พ้าแลดินมาไว้
อยู่เงื้อมมือเรา
◎ เอาเปนเชยแขกแก้ว ยศโยคฤารู้แล้ว
เลศพนประมาณ
ร่าย ◎ ภูบาลแสร้งแสดงองค์ สองไหว้บงกชบาท
พระลอราชค่อยถาม สองบอกนามบิตุราช พระ
บาทไท้เลื่องลอ ยอกรกชประนม ถวาย
บังคมชมชื่น ยื่นความชอบนอบทูล ว่านเรสูร
เจ้าหล้า ข้าร้างราชสมบัติ สลัดเสี่ยเสร็จสล้าย
หว้ายแต่ตัวมาหา พระบิตุราธิราช ข้าขอฝาก
อาตม์ประยูร เปนตระกูลเดียวด้วยไท้ ไว้เปน
เอกวงษา ท่าวกัลปาวสาน ภูบาลครั้นได้ยิน
บานอภิญหฤไทย ประไพภักตรพิลาศ ยิ่ง
กว่าราชผู้ใหญ่ ได้ท้าวไซ่สำฤทธิ์ บพิตร
พระราชา มาเปนเอกเอารสราช ด้วยนางนาฏ
สองศรี พ่อจะให้ดูวันดีเดือนชอบ แล้วจะ

ประกอบการวิวาห์ ท้าวพจนาดังนี้เสร็จ ฯก็
เสด็จยังมณฑิราไลย ข่าวขจรไปถึงย่า ย่า
ไปว่าไปวอน อ้าภรรริบดี ฉกไพร่ใจกาจ ฆ่า
พระราชบิดา แล้วลอบมาดูถูก ประมาทถูก
หลานเรา จะให้เอาจงได้ อย่าไว้ข้าดัสกร
เราจะให้ฟอนให้พ้น เราจะให้บันให้แด่ ทุก
กระแบ่จงหน่ำใจ วอนเท่าใดก็ดี ปีนธรณี
นารถมิพ้ง ย่าไปยังวังย่า ว่าแก่หมู่ทกล้าทหาร
ข้าผู้ข้านาญผู้ใหญ่ ใส่กลว่าท่านไท้ ฯให้ไว้
เปนงานเรา จะให้สู้เอาสู้ฆ่า ว่าผู้ดูชาดู
แคลน แหนความเราจงมิด บิดความเราจงทั่ว
ใครให้ร้วความข่ำ จะทำทัณฑ์ถึงชนาด ดาบ
ปาดศอจงม้วย ด้วยบย่ำค่ำเรา เขาก็รับ
ราชฎีกา ขันอาษาอคร้าว ท้าวธิราชถ้าดู เล่ห์
กลดูจะเอา เขาก็ลอบแต่งกันกั้น ครั้นราตรี
ดึกสงัด เขาก็สพัดสามรอบ ล้อมขอบเขตร

นิเวศน์วัง ขังบให้คนเข้าออก เขาจึ่งบอกแก่
นายแก้วนายขวัญ สองพี่งพลันยังจอมกษัตร
ทูลระหัศทุกประการ ภูบาลย้มแย้มหัว บมิกลัว
เร่งองอาจ ดูดังราชไกรสีห์ ครวีอาวุธภุชพล
ตนนายแก้วนายขวัญ ขันอาษาเจ้าหล้า เผื่อ
ข้าแจ้งใจถวาย ขอตายก่อนพระองค์ สอง
อนงค์อนุช น้อมศรีรามพุชกับบาท ไท้ธิราช
สาหส รก็โลมบงกชกษัตริย์ สองภัควะดี
อย่าตกใจ บเปนใดณสองศรี มีพระสาศน
ชมชัว ค่อยย้มหัวเหล้นพลาง สองนางจึ่งชม
ชื่น ยื่นใจจริงบมิช้า เผื่อข้าก็กษัตริย์ชาติ ใจ
บมิขลาดกลัวตาย บมิเอาชายอื่นเปนคู่ บมิ
อยู่ให้ไทดูช้า บมิอยู่ให้ข้าดูแคลน ครันพระ
เมื่อแมนเมืองพ้า เผื่อข้าตายตามราช พระบาท
อย่าอาไลย สองเปลื้องสไบซ้ำซ้อน ทรงผ้า
อ้อนร่อนดาบ อยู่ตราบข้างจอมกษัตร บัด

นางโรยแลนางรื่น ชื่นชมใจเชื่อแท้ แม้สาม
กษัตรสู่ฟ้า เผือจะเปนข้าผู้ใด ใครเขาจะเกรง
จะขาม ขอตายตามเจ้าตน อยู่เมืองบนด้วย
ไท้ ไว้ยศให้คนชม ถวายบังคมนฤเบศร สอง
แปรเพศดุจชาย ห่มเสื้อกรายดาบง่า นางรื่น
อ่าไปสู่ อยู่ด้วยนายแก้วฝ่ายขวา นางโรยมา
ด้วยพลัน อยู่ด้วยนายขวัญฝ่ายซ้าย บมิผ้าย
จากเจียนกัน เห็นอัศจรรย์จอมราช พระบาท
เสด็จอยู่กลาง สองนางแนบสองข้าง เจ้าช้าง
จูบสองศรี สองกษัตรีย์จูบท้าว สองนายน้าว
สองนาง กอดกันพลางชมเชย มินานเลยเขา
เข้า เท้าถึงทวารปราสาท นายแก้วฟาดดาบฟัน
นายขวัญแทงสุดท่าว หล่าวฝูงข้าพ่ายหนี ตีกัน
ปือขึ้นคลุก ท้าวธก็รุกรานฟัน ตายทับกัน
กลากลาศ หัวขาดตกเปนกลุ่ม เขาเร่งทุ่ม
หินผา ดากันเข้าระเร้ง ไม้ไล่เท้งฝาทลาย

ส่วนสองนายพี่เลี้ยง รำร่อนรับอยู่เพียง ดั่ง
ช้างเมามัน ฯ
ร่าย ผันเข้าคลุกรุกรบ หลบหลีกปืนบให้ตอก
หลบหลีกหอกบให้ต้อง เขาเร่งซ้องปืนยะยุ่ง
ซ้องหอกพุ่งยะย้าย ช้างซ้ายเร่งมาหนา ช้าง
ขวาเร่งมามาก เขาถูลากรุกโรม สองนาย
โจมพันเพื่อง เครื่องพลัดตัวหัวขาด เขาก็สาด
ศรยิง ศรินายแก้วยะยัน ต้องนายขวัญท่าว
ทบ นางรินรบรุกพัน นางโรยผันผาดแทง ด้วย
ปลายแวงกุมบัก เขาบรู้จักว่าผู้หญิง เขายิง
ต้องสองนาง วางมาสู่ผีผัว ทอดตัวทับสอง
นาย ตายด้วยกันทั้งสี่ ท้าวรเห็นพี่เลี้ยงราช
พระบาทชื่นชมนัก น่าใคร่รักใจเขา เยี่ยวเรา
มิเหมือนได้ สองอ่อนไท้จึงร้องหัว เขาสิมิ
กลัวความพินาศ ดังฤาเผือกษัตรชาติจะกลัวตาย

ไว้ความอายบรู้แล้ว สันชีวิตรฤาแคล้ว อยู่เคล้า
ฤาคลา พระเลย ฯ
โคลง ๔ พระแก้วพระอยู่เกล้า ยาไฉน
เผื่อจักตายฤาไคล คลาศไท้
พระเอยอย่าอาไลย เยียวอยู่ พระนา
ตายเมื่อใดจักได้ ดั่งนฤมล
ครั้นตายก็เกิดชิน กับกัน
เสวยพิภพสรวงสวรรค์ ฟากฟ้า
เปนคนแลคนหยัน ฤาอยู่ พระเอย
เห็จอยู่บเห็นหน้า อยู่เกล้าแหนงตาย
บเริมเชาสี่ไส้ ยังตาย
เผื่อเผ่ากระษัตร์ฤาผาย จากไท้
รักตัวแต่กลัวอาย หฤโหด พระเอย
รักราชตายด้วยได้ อยู่ได้ฉันใด
โคลง ๒ พี่งจอมใจอ่อนท้าว พระหัวอยู่อคร้าว
ย่วยยินดี ร่อนา

๏ สองกระษัตริย์เจ้าหล้า แกล้วกว่าแกล้วใจกล้า
กว่ากล้ากลัวอาย

๑ บกลัวตายเท่าเผ้า กรกระดิ่งตาวเต้า
ต่อช้างดัสกร แลนา
ร่าย ๏ ไล่ฟอนพันผันแทง แวงวัดตัดหัวขา ดูมหิมา
ทั้งสาม งามเงื่อนดังราชสีห์ ครวญอาวุธองอาจ
ด้วยอำนาจบมิกลัว ยืมแย้มหัวเล่นพลาง กาง
กรรอนรำรบ น้าวพิภพสำทับ เขาขับกันเข้า
รบรอบ ดุจหอบฟางทอดไฟ เขาอยู่แต่ไกล
บมิใกล้ ให้โทรมยิงสามกษัตร รก็เอาดาบ
วัดขจัดขจาย เขาเข้าหลายเหลือบ้อง จึ่งปืน
ต้องพระองค์ สองอนงคบมิกลัว เอาตัวออก
รับปืน ยืนอยู่กับจอมราช เขาก็เร่งสาดศรพิศม์
ดิดสามกษัตรสพรั่ง เลือดตกหลั่งถั่งลง สาม
พระองคอิงกัน ผันหน้าต่อศัตรู พิศดูดุจนฤมิตร
สันชิพิตรพร้อมกัน ยืนอยู่ฉันบมิตาย เขา

ทั้งหลายกลัวไกล ข่าวขจรไปบมิมิด ถึงท้าวพิไชย
พิษณุกร ภูธรด่วนเสด็จมา เห็นสองธิดาสุด
สวาดิ แลพระบาทลอดิลก เลือดตกอาบทั้งตน
ยืนอยู่กลบมิตาย ธก็ฟายน้ำเนตรจะไจ้ เรียก
ลูกไท้แลเชยชวัญ เรียกฉันใดก็บมิพร้อง ต้อง
ฉันใดก็บมิติง ยืนอิงกันอยู่กระด้าง เจ้าช้างจึ่ง
รู้นบัด ว่าสามกษัตรเสวยกรรม ธก็ทำฉัน
บมิโกรธ ว่าฆ่านักโทษทั้งหลาย ตายตาม
กันหน้ำใจ แต่ผู้ใดกล้าสามารถ อาจอาษา
มล้างเขา ให้มาเอารางวัล ผู้ใดอันแกล้ว
หาญ จะบำนาญยิ่งรู้มลัก เราจะให้ศักดิเปน
ขุน ปูนเปนหมื่นเปนพัน เขาก็หากันมาบมิช้า
มาถ้วนหน้าบหลอได้ ธก็ให้เอาเชือกสรวมคอ
ปอสับรัดมัดศอก แล้วให้เอาหอกร้อยขา ตรา
ชื่อถ้วนทุกคน ก็ให้พันกลพันหยวก ดาบจวก
กลังเกลือกตาย ส่วนหมู่นายนั้นไส้ ธก็ให้ต้ม

ให้คลอก แต่คนย่าดอกไส้ให้แล่ ใช่แม่ตัว
เจ้าหล้า ธก็ให้ฆ่าให้ล้ำบาก ลากเอาศพเสีย
เสร็จ ธก็เสด็จยังลูกไท้ ไห้บรู้กิไห้ โอ้ลูกแก้ว
กับคน พ่อเอย ฯ

โคลง ๒
◎ สองงามกลแว่นฟ้า ทุกข์เท่าใดเห็นหน้า
ลูกแก้วกลอยหาย

◎ มาจะตายด้วยลูกแก้ว เจ็บพ่อบรู้แล้ว
อยู่ได้นั้นใด

◎ หัวใจพ่อผกข้ำ ทุกข์บรู้กซ้ำ
สองอ่อนไท้ธิดา พ่อเอย

ร่าย
◎ ส่วนสมเด็จดาราวดี พระชนนีรู้ข่าว ทะทึก
ท่าวทรุดสยบ ซรบซรอนลงฟะพื้น สั่นหฤไทย
ทะทาว ชาวแม่ถนอมพระองค์ แล้วธก็ทรง
คานหาม ไห้ตามเสด็จเดียรดาษ ถึงปราสาท
สองศรี ภัควดีอ่อนละลวย ระทวยดุจวัลทอง
ท่าว น้ำตาคล่าวหลั่งหลาม ชูคานหามธขืน

ถึงพ่างพินเรือนรัตน์ เห็นสามกษัตรสันชนม์
ธก็ทอดตนต๊อก ผกกลังเกลือกไปมา แม่มา
หาแก้วแม่ เคยดใดแก่แม่นา เจ้ามิเจรจาด้วย
แม่ มิแต่งแง่ให้แม่ชม มิหวีผมให้แม่เชย มิเงย
หน้าให้แม่จูบ มิลูบน้ำดอกไม้ไล้พระองค์ มิทรง
กระแจะจรุงชมด มิเสวยรศเข้าปลา สองจะถลา
สู่ฟ้า ละแม่เปนกำพร้า เจ้าแม่เอ้ยปรานี แม่รา
โคลง ๒ ยินดีใดด่วนม้วย เยื้อนปากเจรจาด้วย
แม่ให้เต็มใจ แม่รา
◎ ใดผิดใจสองเจ้า ควรเคียดฤาจิ่งเต้า
แขกฟ้าทั้งสอง
◎ หมองใจใดด่วนผ้าย สองอย่าคิดยินร้าย
แก่แม่ร้าณหัว แม่เอย
◎ อ้าชรมัวเมื่อเช้า สี่พระทนต์ทณเจ้า
แม่เอ้ยกับตน แม่ฮา

◎ ลงบังคนทณแก้ว ออกจากบังคนแล้ว
เชิญอ่อนท้าวสองสรง เล่านา
◎ ทรงบรัดผัดหน้า แต่งแง่ทรงสอิ้งผ้า
ย่างเย้องมาหา แม่รา
◎ สองมาเรียบดอกไม้ ถวายธูปเทียนทองไหว้
พระบาทสร้อยสรรเพ็ช หนึ่งรา
◎ แล้วเสด็จมาทณเจ้า เจ้าแม่มาเสวยเช้า
แก่แม่ร้าสุดใจ แม่เอย
ร่าย ◎ เดือนฉันใดบมิพร้อง ต้องฉันใดก็บมิติง
ยืนอิงกันอยู่กระด้าง ลอบพิศรเจ้าช้าง ห้าม
บให้สองชาน แม่ฤา ฯ
โคลง ๒ ◎ พระภูบาลบี่นเกล้า บีฺราชพระเสด็จเต้า
แขกท้าวฤาแล พ่อเอย
◎ บแปรภักตรต่อไท้ บสังสักคำไว้
แก่แม่เล้ยสุดใจ แม่เอย

โคลง ๔ เยี่ยใดแก่ชี้พัน นิศผด
◎ นับว่าตัวเปนคน คู่บ้า
บเห็นดกกับตน ตนอย่า เปนเลย
ตายจุ่งพลันเห็นหน้า ดูกแก้วทั้งสอง
◎ สบกษัตรพระญาติไห้ อิ่งอุด อยู่นา
สบส่ำสาวสนมทรุด ท่าวไห้
ปวงนางกำนัลสุด ถิ่งไพร่ เมืองนา
คนหนึ่งฤาอดได้ เกลือกกลิ้งกลางดิน
◎ เสี่ยงไห้ทุกราษฎร์ไห้ ทุกเรือน
อกแผ่นดินดูเหมือน จักขว้ำ
บเห็นตระวันเดือน ดาวมืด มัวนา
แลแห่งใดเห็นน้ำ ย่อมน้ำตาคน

โคลง ๒ สาวสนมจนแก่นไท้ ไห้เจ็บไห้แสบไห้
◎ เลือดน้ำตาไหล แลนา
ปรีชาไวแว่นแท้ ใจแก่นกษัตรกล้าแล้
จิ่งตั้งใจตรง

◎ สองพระองค์สร้างไห้ สองบพิตรท้าวไท้
จึงห้ามทั้งหลาย

◎ ครั้นวายเสี่ยงไห้แล้ว สองราชชมใจแกล้ว
แก่นไท้ทั้งสาม

◎ ยินตายงามเลิศแล้ รู้ว่าใจกษัตรแท้
บให้ใครปูน

◎ ทั้งสองชุนพี่เลียง นางรื่นนางโรยเพียง
เทพไส้ไป่ปาน

◎ ใจหาญตายก่อนเจ้า เปนเพื่อนตายคลึงเคล้า
คู่หน้ารักใจ บารนี

◎ ทุกคนในแหล่งหล้า เสี่ยงสรรเสริญถ้วนหน้า
ท้วทั้งเมืองมี มิ่แล

◎ ธรณีฦาดั่นก้อง เสี่ยงเสนาะพ้าร้อง
เรียกท้าวยังสวรรค์

ร่าย ◎ มีอิงอรรณพไห้ เมืองหลวงไช้ทุกด้าว
สมเด็จท้าวพิไชยพิศณุกร ชให้นำบังอรราชเทพี

ดาราวดีเสด็จไป สู่คฤหาไลยพระองค์ รถให้
สรงศพสามกษัตร จัดสรรพภูษา ตราสังทั้ง
สามองค์ ผจงโลงทองหนึ่งใหญ่ ใส่สาม
กษัตรแล้วไส้ รถก็ให้แต่งโลงหนึ่งแล้ว ใส่
ชุนแก้วแลนางรื่น โลงหนึ่งใส่หมื่นขวัญแลนาง
โรย ทำโดยริดศพเสร็จ รถก็เสด็จยังปราสาท
ให้หาราชศิลปี มีโองการบังคับ ให้สำหรับ
พระเมรุ เกณฑ์กำหนดทุกกรม ให้แต่งพนม
อัษฐทิศ พิพิธราชวัตฉัตร กลิ้งกลดธวัช
บรรฎาก หลายหลากภาคบุษบก กระหนก
วิหคเหมหงษ์ บรรจงภาพจำเนียม ลางพนม
เทียมอัศดร ลางมกรเทียมยยับ ประดับขับ
เข็นรถ ลงกฎคชสาร ลงการคชสีห์
สารถีสถิตชักรถ ชดกรกระดิ่งกุมแสง รำจำ
แทงองอาจ เผ่นผงาดขับสารสีห์ เทียมนนทรี
ชำนันสิงห์ ดิ่งไดฉบับจับกัน สรรพอสุรา

สุรครุธ มนุษย์ภุชงค์คนธรรพ์ บรรเจิบจ้าภาพ
เรียงราย ชยายโรงหนังโรงรำ ทำระธาราว
เทียน โคมเวียนโคมแว่นผจง โคมรหงฉลัก
เฉลา เสาโคมเรียงสล้าย เถลิงต้ายเตียกำแพง
แชลงราชวัตชวาลา บูชาศพสามกษัตร แล้ว
รถ์ตรัสให้หา ทูตานุทูตมาไซร้ ให้จำทูลพระ
ราชสาร อีกบรรณาการทั้งหลาย ไปถวาย
แด่พระบาท ไท้ธราชบุญเหลือ เครื่องทินกร
ราชชนนี ภควดีพังพจนสาร ถ้วนทุกประการ
ประภาศ ธมิอาจที่จะดำรง พระองค์ท้าวธอยู่ได้
ไท้ธสยบซรบเหนื่อหมอน พระกรบีดพระภักตร์
ไห้ร่ำรักลูกไท้ ไห้บรู๋กไห้ ลูกแก้วกับตน
แม่เอย ฯ

โคลง ๒

ชนนีกลัวดั่งน ห้ามพ่อบรู๋ก
ท่าเจ้าฤๅพัง แม่เลย

ร่าย ◎ หวังสั่นชนมด้วยไข้ แก่แม่รา สั่นชีพไท้ด้วย
ผี แก่แม่รา ในบุรีราแม่ลูก แก่แม่รา แม่จะยา
หยูกจงเต็มใจ แก่แม่รา ดังฤาพ่อไปตายเมือง
ท่านม้วย แก่แม่รา ด้วยหอกดาวหลาวดาบ แก่
แม่รา ด้วยกำซาบปืนยา ดังนั้น ฯ

โคลง ๔ ◎ แม่สงวนมาตั้งแต่ มิครรภ์ ลูกเอย
บเบกษาสักอัน หนึ่งน้อย
ถึงพระผ่านไอสวรรย์ เสวยราช แดพ่อ
รักลูกรักได้ร้อย ส่วนล้ำรักตัว
◎ ใช่เปนไท้ท้าวแต่ ภอดิ์ ลูกเอย
เปนมกุฎกษัตริย์ ผ่านเผ้า
ท้าวร้อยเอ็จเมืองมี มาส่วย พระนา
ทูลบาทบงกชเจ้า แม่เทียรทกอัน

◎ เสวยศุขปราสาทเพียง เมืองสวรรค์ ดูกเอย
เสด็จออกโรงกษัตรคัด ดั่งเผ้า
หัวเมืองหมื่นขุนพัน นายไพร่ พลนา
เฝ้าบาทบงกชเจ้า คู่ท้าวเมืองแมน
◎ พิศช้างคือคู่ช้าง อมรินทร์ ดูกเอย
ม้าคู่อัศวทินกร หยาดฟ้า
รัพลเพียบธรณิน มั่ง เกษมนา
เมืองบพิตรเจ้าหล้า แม่เพียงเมืองสวรรค์
ร่าย ◎ กรรมใดดลออกไท้ ให้รักราชเอารส กำสรด
สั่นสรรพางค์ ออกนางพ่างจะพินาศ เอนดูราช
เทพ์ ลักษวดิครั้นพัง แล่นยังราชอยู่เกล้า
อิกชาวเจ้าพระสนม เพื่อนภิรมย์เจ้าหล้า ถ้วน
หน้ามาบมิอยู่ สู่สำนักนิท่านไท้ เห็นธไห้ทูลถาม
ถ้อยความใดธพิลาป ครั้นพังทาบต๊อก สุทก
ผมเผ้าเกล้าทรสาย ทอดตนตายวายทรวง ให้
ระลวงฦๅสั่น สั่นทั่วทั้งเวียง พังเสียงไห้

ดั่งจะว้า ใจเมืองบ้าดั่งจะผก หัวอกเมือง
ดั่งจะพัง ทั้งแผ่นดินทั่วหน้า ไห้ร่ำรักเจ้าหล้า
พางเพียงตัวตาย ฯ

โคลง ๒ ไห้มิวายมิม้วย ประดุจจักตายด้วย
◎
ท่านท้าวทุกคน

◎ จิ่งมนตรีผู้เถ้า ดัดดำรงชาวเจ้า
อย่าไห้คิดความ ก่อนรา

◎ แผนดินหวามบรู คดจงหนกทุกผู
อย่าได้ดูเบา

◎ เอากันมากราบไหว้ แถลงถี่ถ้อยแด่ไท้
ธิราชเจ้าตนพั่ง

◎ หนหลังเกรงแหล่งหล้า พระบาทคิดหนหน้า
อยู่เกดาเสวยกรรม

◎ คิดผิดขวัญแผ่นขว้า ผีก็จักซ้ำด้า
แต่ถ้าผลักพลอย

◎ คิดขอบรอยตอบถ้อย จงอย่ามีผิดน้อย
หนึ่งไส้เปนผล
◎ ไหว้บัดดลอย่าเกล้า คิดจงหนักพระเจ้า
แต่งหน้าหนุนหลัง
โคลง ๔ พระพี่งพระขอบข้า มนตร์
◎ คิดจักไปปลงผี ลูกแก้ว
เกรงเมืองเกลือกจักมี คนกล่าว แคลนนา
แหนงจักตายจ่งแล้ว อย่าให้คนเห็น
◎ เร่งหาผู้รู้รอบ ทุกการ
เฉลียวฉลาดไวโวหาร ถ่องถ้อย
สิบขุนใหญ่อย่านาน เตรียมแต่ง พลันนา
เงินก็ร้อยทองร้อย ชั่งให้เอาไป
◎ แก้วเก้าสิบสิ่งผ้า แพรพรรณ
แลส่งจงครามครัน อยาชา
ช้างม้าไพร่พลสรร เอาแต่ เร็วนา
ไปแต่งการเจ้าหล้า แม่เทียรต่างตัว

๏ บรรณาการเจ้าแผ่น ดินสรอง
กับพระชนนี่สอง พี่น้อง
เชียนสารใส่ลานทอง เร็วเร่ง ไปนา
สงวนชอบอย่าให้ข้อง ข่าวร้ายถึงเรา
๏ เสร็จศพจอมราชแล้ว ขอรับ
พระธาตุสามกษัตรกับ พี่เลี้ยง
สูลาจุ่งคำนับ ผจงแต่ง มานา
ประกอบถ้อยคำเกลี้ยง อย่าให้หมองเรา
ร่าย ๏ ให้เอาแขกไว้ ลาท่านไท้ธิราช ธก็
ประสาทรางวัล พลันสำเร็จแล้วไส้ ธก็ให้
แต่งทูตข้างนับให้ห่าง ไปพ่างทูตข้างนั้นบมิช้า
เขาก็ตั้งหน้าไปบมินาน ถึงถวายสารคำนับ
แลทรัพย์อันจะแต่งศพ เจ้าพิภพให้ประกอบ
สำหรับชอบทุกประการ ครั้นแล้วงานศพเสร็จ
จึ่งเสด็จถวายพระเพลิง เถกิงการมหิมา เปน
มหามโหรศพ ตลบดุริยางคดนตรี ตีฆ้องกลอง

ครั้นเครง ละเวงศัพทแตรสังข์ ประนังเสียง
กึกก้อง ท้องธรณีนฤนาท ดุจพ้าฟาดพสุธา
ดุจสาครครรชิต ชวลิตโชติชวาลา ดูเหลือ
ตราเหลือไตร พิศประไภไพโรจ ชวยโชติช่วง
ชัชวาลย์ อเนกนุประการงามล้วน ถ้วนทุกสิ่ง
โอพาร ครั้นแล้วการสำเร็จ สมเด็จบพิตร
ธให้สำหรับ ประดับเครื่องอันจะรับธาตุ พระ
บาทธจึ่งให้แบ่ง ธาตสามกษัตรแห่งละกึ่ง
ครึ่งไว้หอพระญาติ ธาตุกึ่งให้แขกรับ ธก็ให้
ประดับมรรคา รัถยารวดอดงกฎ รจนาไป
ถึงแดน ให้แห่แหนส่งธาตุ ส่วนพระบาทบุญ
เหลือกษัตร ให้ประดับรัถยามา รจนารับ
พระธาตุ ยังรัตนราชธานี บุรีสรวงพิศาล
ธให้แต่งกุฎาคารปราสาท ผจงไว้ธาตุสามกษัตร
ถัดสองข้างซ้ายขวา รจนามณฑีรแล้ว ขวา
ขุนแก้วแลนางรื่น ซ้ายหมื่นขวัญแลนางโรย ท้าว

ธแต่งโดยใจภักดิ์ มหิมานักพันแพ่ง แต่งอเนก
นุประการ ถวายพระทานจอมกษัตร แด
พระรัตนไตรย ไขคลังทานทั่วหล้า ถ้วนหน้า
รับแล้วไส้ ธก็ให้ประดิษฐาน อลังการสถูป
เจดีย์ สามกระษัตริย์มหิมา ซ้ายขวาสถูป
พี่เลี้ยง เพียงจะบื้อแหล่งหล้า สู่เมืองฟ้า
เมืองบน หนสมเด็จพิไชยพิษณุกร ภูธรทำ
ดจเดียว เทียวส่งสารเสน่หา ให้ไปมาบมิขาด
บอกพระราชกำหนด กฎหมายวันอันบรรจุธาตุ
สองกษัตรราชแต่งการ ดูพิศาลสองสิมา เปน
มโหพาราดิเรก อเนกทานทั่วหล้า ทุกทั่ว
ชนถ้วนหน้า สทินเทือนทำบุญ ส่งนา ฯ
โคลง ๔
ทุกขุนทุกไพร่ฟ้า มุลนาย
ทุกทั่วหญิงชายทง แหล่งหล้า
ทำบุญส่งบุญถวาย ถึงราช แดนา
สวามิภักดิ์ท่วนหน้า ชื่นหน้าชมสวรรค์

◎ เปนศรีแก่ปากผู้ ผจงฉันท์
คือค่มาลาสรร เรียบร้อย
เปนถนิมประดับกรรณ ทุกเมื่อ
กลกระแจะต้องน้อย หนึ่งได้แรงใจ
◎ จบเสร็จมหาราชเจ้า นิพนธ์
ยอยศพระถอคน หนึ่งแท้
พิเลยงอาจเอาตน ตายก่อน พระนา
ในโลกยนี้สดแล้ เลิศล้ำคงสวรรค์
◎ จบเสร็จเยาวราชเจ้า บรรจง
กลอนกล่าวพระลอยง ยิ่งผู้
ใครพึงย่อมใหลหลง ฤๅลิ้ม พักนา
ดิเรกแรกรักชู้ เหิ่มแท้รักจริง